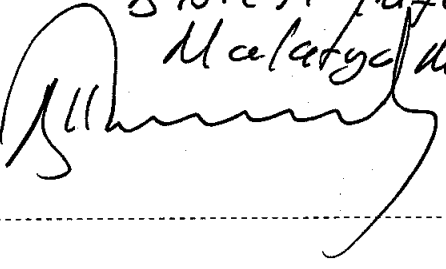
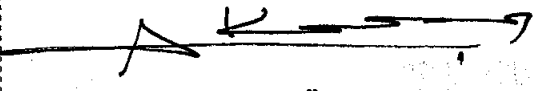
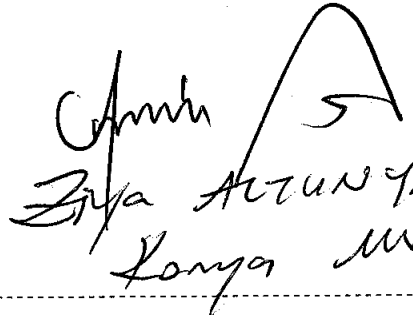


ADALET ve KALKINMA PARTİSİ T.B.M.M. Grup Başkanlığı
Tarih : 30/9/2020
Sayı : 122

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

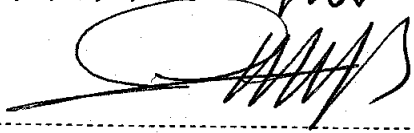
Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifimiz ve gerekçesi ekte sunulmaktadır.
Gereğini arz ederiz.

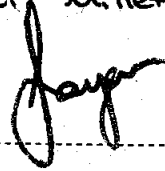
 <p>Süleyman Çelebi Malatya M.Ü.</p>	 <p>Fuat KÖKTAS Samsun Milletvekili</p>
	 <p>Ziya ALTUNYAN Samsun M.Ü.</p>


TBMM BAŞKANLIğI	
Tah Komisyon	- Adalet
Esas Komisyon	Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji
Tarih: 01 Ekim 2020	Esas No: 2/3192

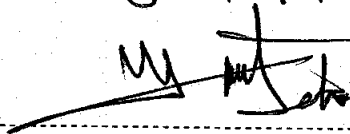
TBMM KANUNLAR ve KARARLAR BŐK.LIđI
30 Eylül 2020
Numara:


TBMM GENEL EVRAK
30 Eylül 2020
No: 719721
EBYS'ye AKTARILMIŐTIR

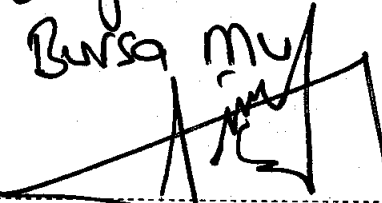
İsmail Bilal
Mehmet M.V.



Dr. Fatma Betül SAYAN
KAYA
İstanbul Milletvekili


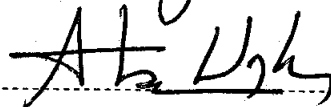
Mustafa Levent
Karahocacı
Amasya


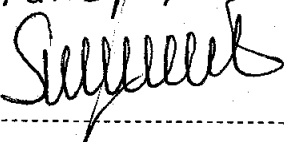
Metin YAVUZ
Ayhan M.V.



Ahmet Cülakçı
Beyşehir



Zafer İSİK
Bursa M.V.


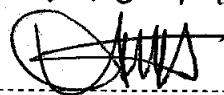
HANDİ UGAR
Zong


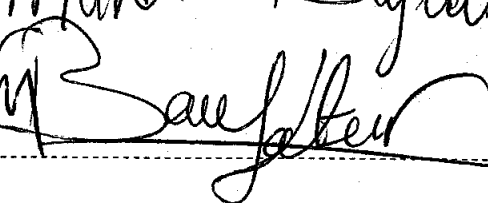
Atay İSLİM
Antalya M.V.


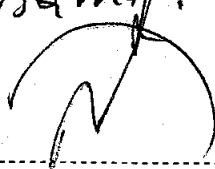
Semih EKİNCİ
Sivas M.V.



Salim Ginitçioğlu
Çankırı M.V.


Yusuf Baser
Yozgat M.V.



Ali Cumhur TAŞKIN
MERSİN M.V.



Murat Bayraktar


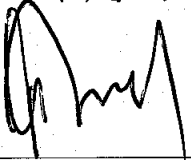
Vildan Yılmaz Güzel
Bursa M.V.


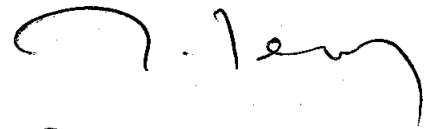
Dr. İsmail TAMER
Kayseri Milletvekili



Ali Özkaya
Afyonkarahisar M.
Ankara


Tülay KAYNARCA



Ramazan CAN
Kirikkale M.


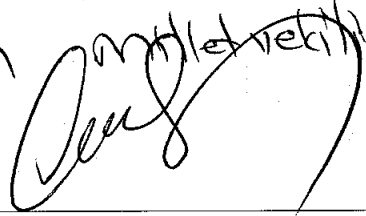
Mehmet ERDOĞAN
Gaziantep M.


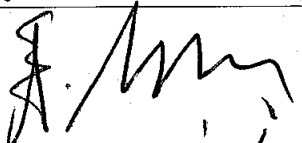

Okan Yeğin
Ankara Milletvekili

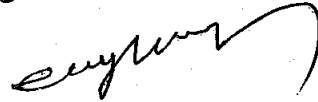
İlyas SÖKEK
Kocaeli M.


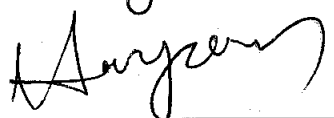
SERMIN BACIK
BLAZİĞ M.


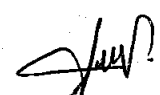
Zehra Taşkeseoğlu
Baz
Erzurum M.



Osman Nuri Gülşar
Van Milletvekili


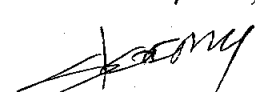

Emullah İster
Ankara M.

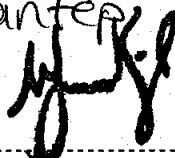
Emine Yavuz GÖZGEC
Bursa Milletvekili


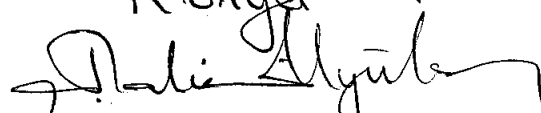
Hüseyin YAYMAN
Hatay Milletvekili


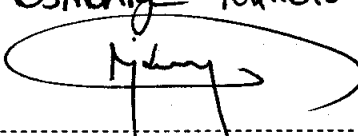
Amise Polat Düzgün
Ankara Milletvekili



Zeynep Yıldız
Ankara Milletvekili


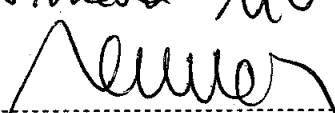
Süleyman Karacan
Erzurum MY


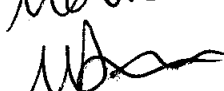
M. Saif KIRAZOĞLU
Gaziantep MY.


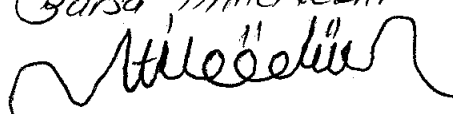
Tahir Akyürek
Konya M.V.


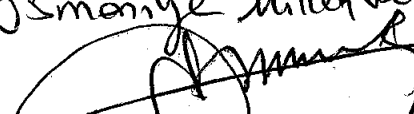
İsmail KAYA
Osmaniye Milletvekili


Şhmet Kılıç
Bursa Milletvekili


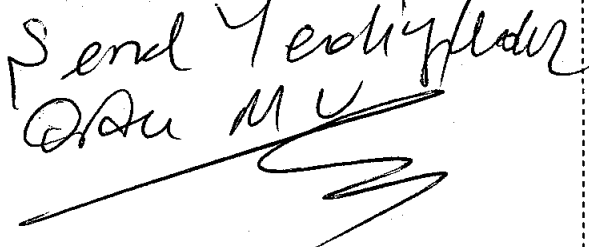
Nezzet Ayılın
Ankara MY


Mehmet M. Öker
Mersin


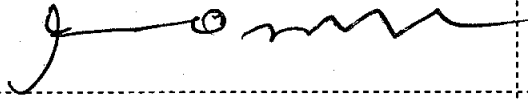
Atilla ÖDİNG
Bursa Milletvekili


Mücahit DURMUŞOĞLU
Osmaniye Milletvekili


~~Habibe ÖCAT~~
Kahramanmaraş MY

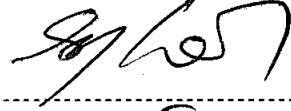
Send Teoğlu
Ordu MY


Cemal ÖZÜRK
Güven M

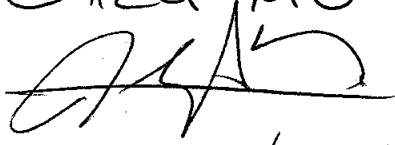


Salih COZA

Trabzon Milletvekili

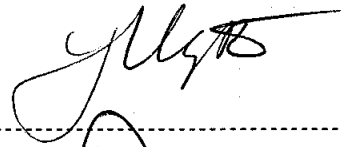


Nilgün ÖK
Denizli M



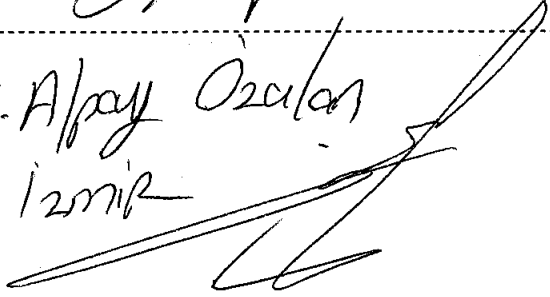
Yasın UĞUR

Burdur M



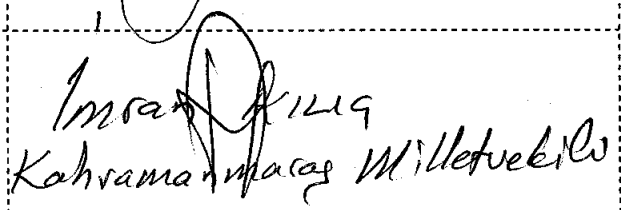
Z. Alpay ÖZALAN

İzmir



İsmail KILIÇ

Kahramanmaraş Milletvekili



GENEL GEREKÇE

Emek yoğun ekonomiden, bilgi ve teknoloji yoğun ekonomiye geçişin en önemli parametrelerinden biri de Teknoloji Geliştirme Bölgeleridir. Yaygın bilinen adıyla Teknoparklar ülkelerin araştırma geliştirme (AR-GE), teknoloji ve patent üretim merkezleri olarak tanımlanabilir. Bir başka ifadeyle ise; Teknoparklar; üniversiteler/araştırma kurumları ve sanayi kuruluşlarının aynı ortam içerisinde araştırma, geliştirme ve inovasyon çalışmalarını sürdürdükleri; birbirleri arasında bilgi ve teknoloji transferi gerçekleştirdikleri; akademik, ekonomik ve sosyal yapının bütünleştiği organize araştırma ve iş geliştirme ekosistemleridir.

2001 yılında 4691 sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu ile yasal zemine kavuşan Teknoloji Geliştirme Bölgeleri; üniversiteleri, araştırmacıları, iş dünyasını bir araya getirerek, teknoloji üretimi ve ürünlerin ticarileşmesine izin vermektedir. 2001 yılından itibaren uygulanmaya başlanan Kanun neticesinde 85 tane Teknoloji Geliştirme Bölgesi kurulmuştur. Bunlardan 71 tanesi çalışmalarını sürdürmekte iken, diğerleri yapılaşmalarını tamamlama aşamasındadır.

Ağustos 2020 itibarıyla; faaliyette olan teknokentlerde Ar-Ge çalışmalarını yürüten firmaların sayısı 5.920'ye ulaşmıştır. Teknoloji Geliştirme Bölgelerinde, 2020 yılı Ağustos ayı itibarıyla toplam 60.757 personele istihdam sağlanmıştır. Teknoloji Geliştirme Bölgelerinde tamamlanan Ar-Ge proje sayısı 36.963, yürütülen Ar-Ge projesi 10.208 adettir. Yabancı sermaye açısından baktığımızda; Teknoloji Geliştirme Bölgelerinde toplam 317 yabancı/yabancı ortaklı firma yer almaktadır. Bölgelerde faaliyet gösteren firmalar tarafından tescil ettirilen patent sayısı 1.201 ve başvuru süreci devam eden patent sayısı 2.734'dir.

16/2/2016 tarihli ve 6676 sayılı Araştırma ve Geliştirme Faaliyetlerinin Desteklenmesi Hakkında Kanun ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile; ülkemizin Ar- Ge ekosistemine önemli katkı sağlayan düzenlemeler hayata geçirilmişti. Bu düzenlemelerin uygulamaya geçmesinden sonraki süreçte sahadan alınan geribildirimler, teknolojik gelişim ve dönüşüm ile ortaya çıkan ihtiyaçlar gözetilerek iş bu Teklifte ilgili düzenlemelere yer verilmiştir. Teklif ile temelde; Ar-Ge insan kaynağı kapasitesini artırma, teknoloji ve yenilikçi şirketlerin ortaya çıkmasını ve gelişimini destekleme, üniversite-sanayi işbirliğini geliştirme ve kurumsallaştırma, Ar-Ge ve yenilik ekosistemini güçlendirme amaçlanmaktadır.

4691 sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu ve 5746 sayılı Araştırma, Geliştirme ve Tasarım Faaliyetlerinin Desteklenmesi Hakkında Kanun ile oluşturulan yapılar birbirini tamamlayan bir ekosistem oluşturmuştur. Bundan sonraki süreçte de; ülkemiz Ar- Ge ve yenilik ekosisteminin daha da geliştirilmesi için her iki Kanunun birbirini tamamlayıp ve destekleyerek belirli bir noktaya gelen teknoloji yoğun çalışmaların daha da katma değerli hale getirilmesi amaçlanmaktadır.

Teklif ile; Teknoloji Geliştirme Bölgesi kurulmasına karar veren değerlendirme kurulunda teknoloji konusunda faaliyet gösteren yetkin kurum kuruluş sayısı artırılmaktadır.

Dünyada teknoloji girişimciliğinin geldiği noktada üniversitelere yakın bölgelerde gerçekleştirilen üniversite-sanayi işbirliğinin yanında şehir merkezlerinde yer alan ortak çalışma alanlarında, kuluçka merkezlerinde, girişimciler etkileşim halinde faaliyetlerini sürdürmektedir. Teklif ile; farklı ülke uygulamaları dikkate alınarak; ülkemizdeki Ar-Ge yenilik ekosisteminin önemli aktörlerinden olan Teknoloji Geliştirme Bölgeleri yönetici şirketlerinin, bünyelerinde yer alan kuluçka merkezlerini Bakanlıkça belirlenecek şartlar çerçevesinde bölge dışında da açabilmelerine imkan tanınmakta ve bu şartlar çerçevesinde girişimcilerin destek, teşvik ve muafiyetlerden yararlandırılması amaçlanmaktadır. Girişimcilerin desteklenmesinin yanı sıra ilgili idarelerden alması gereken iş yeri açma ve çalışma ruhsatının da Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı il müdürlükleri marifetiyle verilmesi yoluyla girişimcilere önemli bir kolaylık getirilmektedir.

Ülkemizdeki Ar-Ge, yenilik ve tasarım faaliyetlerini geliştirmek ve desteklemek amacıyla var olan devlet desteklerinin yanı sıra bu ekosistemin en önemli etkenlerinden biri olan sermaye fonlarının özel sektörün ayıracağı kaynaklarla kurulması ve güçlendirilmesi amaçlanmaktadır.

Teknoparklarda faaliyet gösteren girişimcilerin üniversite-sanayi işbirliği ile geliştirdikleri projelerin hayata geçirilmesi, projelerde ortaya çıkan ürünlerin prototipinin oluşturulması, testlerinin yapılması amacıyla bölge yönetici şirketlerine altyapı, idare binası ve kuluçka merkezi için yardım amaçlı verilen desteğin yanı sıra Ar-Ge binası, atölye ve buralarda yer alacak ekipmanlara yönelik desteklerde verilebilecektir.

Ülkemizde Ar-Ge ve yenilik ekosisteminin güçlendirilmesi, teknoloji transferinin sağlanması, üniversite-sanayi işbirliğinin artırılması, yüksek katma değerli Ar-Ge ve yenilik faaliyetleri ile bunlardan doğan çıktının artırılması kapsamında Bakanlıkça belirlenen şartları taşıyan doktora öğrencisi Ar-Ge personeli istihdam eden girişimcilerin desteklenmesi hedeflenmektedir.

Temel görevi girişimcilerin yürüttükleri Ar-Ge projelerine destek olmak olan Teknopark yönetici şirketlerinde desteklenecek program mezunlarının Ar-Ge personeli statüsünde olmadan istihdam edilebilmeleri ve desteklenmeleri amaçlanmaktadır.

Yükseköğrenimlerine ve mesleki eğitimlerine devam eden öğrencilerin alanlarıyla ilgili sanayinin beklenti ve ihtiyaçlarını gözlemlmelerine ve bu ihtiyaçlar doğrultusunda kendilerini geliştirmelerine imkân veren uygulama fırsatlarının artırılmasına yönelik olarak ülkemizdeki özel sektörün Ar-Ge, yenilik ve teknoloji altyapısını güçlendirecek insan kaynağı girdisinin desteklenmesi için Bakanlıkça belirlenen şartları taşıyan firmalara nakdi destek verilmesi hedeflenmektedir.

2008 yılında yürürlüğe giren 5746 sayılı Araştırma, Geliştirme ve Tasarım Faaliyetlerinin Desteklenmesi Hakkında Kanun kapsamında Ar-Ge ve yenilik faaliyetlerini kendi bünyesinde yapmak isteyen özel sektör firmalarımıza "Ar-Ge Merkezi Belgesi" verilmektedir. Bu Kanunda 6676 sayılı Kanun ile yapılan değişiklikle, tasarım faaliyetleri de destek kapsamına alınmış ve tasarım faaliyetlerini kendi bünyesinde yapmak isteyen özel sektör firmalarımıza "Tasarım Merkezi Belgesi" verilmeye başlanmıştır. Bu belgelere sahip firmalarımız; vergi indirimi, sigorta primi desteği, gelir vergisi stopajı desteği, damga vergisi istisnasından yararlanmaktadır.

Doktoralı Ar-Ge ve tasarım merkezi personelinin üniversitelerde ders vermeleri, böylece akademik bilgi ile sanayideki bilginin etkileşiminin artırılması, görece büyük ve kurumsal firmalardaki bilgi ve tecrübenin Teknoloji Geliştirme Bölgelerindeki girişimcilere danışmanlık yapılarak aktarılması sanayi ve üniversite arasındaki işbirliğini güçlendirecektir. Bu işbirliğinin özendirilmesi amacıyla Ar-Ge ve tasarım merkezi dışında geçirilen sürelerin destek kapsamına alınması sağlanmaktadır. Ayrıca, öngörülen düzenlemeler ile Ar-Ge ve tasarım personelinin daha esnek çalışmasına olanak sağlanmakta, nitelikli insan kaynağı ve bilgi birikiminin geliştirilmesi ve ülkemizin teknoloji alanında çekim merkezi haline gelmesi için yüksek lisans, doktora eğitimi desteklenmektedir.

Geldiğimiz süreçte Ar-Ge ekosisteminin gelişmişliği giderek artmış, Ar-Ge kültürü önemli ölçüde gelişmiştir. Artık Ar-Ge ürünlerinin önemli bir bölümü ticarileşmekte ve yurtdışına ihraç edilmektedir. Teknoparklar ile Ar-Ge ve tasarım merkezlerindeki bu başarıların artık bir kültür haline geldiği Ar-Ge ve tasarım merkezi sayılarının giderek artması ve Ar-Ge ekosisteminin ulaşmış olduğu gelişmişlik birlikte değerlendirildiğinde faaliyet denetimlerinin uzatılması bir ihtiyaç haline gelmiştir. Bununla birlikte, mevcut Teknoloji Geliştirme Bölgeleri proje değerlendirme süreçlerinin Ar-Ge ve tasarım merkezleri için de yürütülmesi ve Bakanlık tarafından yapılacak denetimlerin daha nitelikli hale gelmesi hedeflenmektedir.

Teklifle destek, teşvik ve muafiyetlerin süresinin uzatılarak; üreten, istihdam oluşturan, üretim yapısında yüksek teknolojiye dayalı yüksek katma değerli ürünlerin payının artırılacağı,

insan gücünün niteliğinin geliştirileceği, Ar-Ge ve yüksek teknoloji yatırımlarına büyük destekler vererek teknoloji tüketen değil teknoloji üreten bir ülke olunması hedeflenmektedir.

İş bu Teklifte ulaşılmaya hedeflenen amaçlardan bir diğeri de, yatırım ortamının iyileştirilmesidir. Yatırım ortamının iyileştirilmesi sadece ülkede faaliyet gösteren şirketler ve yatırımcılar için değil toplumun geneli için son derece önemlidir. Çünkü iyi bir yatırım ortamı ekonomik büyümenin ve yoksulluğun azaltılmasında son derece önemli olan özel sektör yatırımlarının artmasını sağlayarak üretimin, verimliliğin, istihdamın, teknolojik ilerlemenin gelişimini desteklemekte ve genel refah seviyesinin yükselmesine katkı sağlamaktadır.

Uluslararası endeksler yatırım yapacak olan kişi ve kuruluşların yatırım yeri tercihlerini belirlemelerinde kolaylaştırıcı olmaktadır. Bu endekslerde ülkelerin iş yapma kolaylığı ve dolayısıyla sahip olduğu yatırım ortamının uygunluğu bakımından şirket kuruluşu ve vergi politikaları gibi alanlarda yatırımcıların korunması, şeffaflık, süre ve maliyetler ile ilgili yapılan düzenlemeler değerlendirilmektedir.

Uluslararası doğrudan yatırımların küresel hareketliliği ülkelerin iş yapma kolaylığı ile yakından ilgilidir. Buna göre diğer ülkelere göre nispi anlamda daha avantajlı olduğu düşünülen, iş yapma kolaylığı daha fazla olan ülkelere daha fazla doğrudan yabancı sermaye girişi olmaktadır. Burada endekslerin geliştirilmesindeki amaç; iş yapma kolaylığı göstergelerini bir araya getirerek dünyanın iş yapma haritasını ortaya koyup, yatırım ortamının uygunluk seviyesine göre yatırımcıların karar vermesine ve yatırım için tercihlerin belirlenmesine yardımcı olmaktadır.

İş yapma maliyetlerinin düşmesi, zaman tasarrufu, risklerin ve belirsizliklerin azalması ile piyasalardaki rekabetin artıp işletmelerin davranış biçimlerinin değişmesi beklenmektedir. Bu hedefler çerçevesinde hazırlanan çeşitli reformlar ile iş yapma faaliyetlerine engel oluşturan yasal düzenlemeler ve idari işlemler süreç içerisinde değişmekte veya kaldırılmaktadır. Uluslararası piyasaya daha entegre hale gelme gayesi ile ülke ekonomik planlarını destekleyici şekilde gerçekleştirilen reformlar yatırım ortamını daha yatırım yapılabilir hale getirerek, uluslararası doğrudan yatırımları artırmayı hedeflemektedir. Bu durumda büyümeyi hızlandırıp, istihdama olumlu etkide bulunmaktadır.

Ülkemizde yatırım ortamının iyileştirilmesi çalışmalarına büyük önem verilmektedir. Ülkemizde yatırım ortamını iyileştirme çalışmaları, 2001 yılından bu yana Yatırım Ortamını İyileştirme Koordinasyon Kurulu (YOİKK) bünyesinde yürütülmektedir. YOİKK'in kurulmasındaki amaç kamu-özel sektör işbirliği çerçevesinde; Türkiye'deki yatırımlarla ilgili düzenlemeleri rasyonel hale getirmek, yatırım ortamının uluslararası rekabet gücünü artıracak gerekli düzenlemeleri tespit ederek politika önerileri geliştirmek, işletme dönemi de dâhil olmak üzere yatırımın her safhasında ulusal ve uluslararası yatırımcıların karşılaştığı yapısal, yasal, idari ve bürokratik sorunları belirleyerek bunlara çözüm üretmektir.

Bu bağlamda, Teklifte Türkiye'deki iş yapma kolaylığının artırılması amaçlanmış olup, hem ülkemizde bulunan veya gelecek olan uluslararası doğrudan yatırımların, hem de yerli firmalarımızın bürokratik süreçlerde ve süreç maliyetlerinde daha etkin ve hızlı yol almaları hedeflenmiştir. Bu vesileyle bu Teklifin ülkenin yatırım ortamını olumlu yönde etkileyerek ekonomimizin gelişimine katkı vermesi beklenmektedir.

Teklif kapsamında imza sirkülerinin kamu kurumları tarafından talep edilmemesi ve bunun yerine MERSİS kayıtlarının esas alınması, imza sirkülerinin talep edilmesinin özel kanunlarda düzenlendiği üç uygulamaya son verilmesi, taşınır rehni uygulamasının finansmana erişimde daha etkin bir araç olarak kullanımı için düzenlenmesi, elektronik ortamda şirket kuruluşuna ilişkin mevzuat altyapısının oluşturulması amaçlanmaktadır.

Diğer taraftan Teklifte; 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununda değişiklikler yapılarak; elektronik sertifika hizmet sağlayıcısının nitelikli elektronik sertifika verdiği kişilerin kimlik bilgilerini Türkiye Cumhuriyeti kimlik kartı vasıtasıyla uzaktan güvenilir biçimde tespit etmesi halinde, nitelikli sertifikayı kimlik kartına yükleyebileceği düzenlenmekte, elektronik mühür

ve elektronik mühür sahibi tanımlanmakta, elektronik mührün işlevi ve niteliği hükme bağlanmakta, internet sitesi kimlik doğrulama sertifikası ve bu sertifikaların usul ve esasları düzenlenmektedir.

MADDE GEREKÇELERİ

MADDE 1- 703 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 106 ncı maddesi ile 16/8/1983 tarihli ve 77 sayılı Bilim ve Teknoloji Yüksek Kurulu Kurulmasına İlişkin Kanun Hükmünde Kararnamenin yürürlükten kaldırılmış olması ve 4691 sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanununun amacına dayanak teşkil edecek çok sayıda ulusal belirleyici doküman bulunması nedeniyle, madde ile; 4691 sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanununun 1 inci maddesinde değişiklik yapılarak, ilgili ibare madde metninden çıkarılmaktadır.

MADDE 2- Madde ile; 4691 sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanununun 3 üncü maddesinin birinci fıkrasında değişiklik yapılmaktadır. Fıkranın (a) bendinde yapılan değişiklik; bakanlıkların yeniden yapılanması kapsamında Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığının adının Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı olarak değişmesi nedeniyle Bakanlık ismi revize edilmektedir.

Teklifin 4 üncü maddesi ile; bölge alanı dışında da kuluçka merkezi kurulmasına imkân tanıyan düzenleme yapıldığından dolayı fıkranın (s) bendinde yapılan değişiklik kuluçka merkezi tanımı revize edilmektedir.

Kanunun mevcut halinde temel bilimler tanımı yalnızca fizik, kimya, biyoloji ve matematik bölümleri olarak belirtilmekle birlikte bu bölümler günümüz ihtiyaçlarına yönelik olarak isim ve içerik değiştirebilmekte ve benzeri yeni alanlar eklenebilmektedir. Bu nedenle söz konusu dinamik yapıya uyum sağlamak, olası karışıklıkların önüne geçmek ve destek kapsamını benzer alanlarda genişletebilmek adına fıkranın (ee) bendinde yapılan değişiklik tanımları revize edilmektedir.

Ayrıca madde ile; kuluçka merkezlerinde yer alabilecek girişimcilerin niteliklerinin sağlıklı bir şekilde belirlenmesi amaçlanmakta ve Kuluçka Girişimcisi, AR-GE Binası, Atölye, Stajyer tanımları Kanuna eklenmektedir.

MADDE 3- Madde ile; 4691 sayılı Kanunun 4 üncü maddesinde değişiklik yapılmaktadır.

Maddenin birinci fıkrasının ikinci cümlesinde yapılan değişiklik; Değerlendirme Kurul toplantılarına Genel Müdür dışında yöneticilerin de başkanlık edebilmeleri temin edilmekte ve bakanlıkların yeniden yapılanması kapsamında Maliye Bakanlığının adının Hazine ve Maliye Bakanlığı olarak değişmesi nedeniyle Bakanlık ismi revize edilmekte, Kalkınma Bakanlığının ilga edilmesinden dolayı Strateji ve Bütçe Başkanlığı ibaresi madde metnine derç edilmektedir. Ayrıca, niteliğe daha fazla katkı verebileceği değerlendirilerek, Değerlendirme Kurulunda teknoloji konusunda faaliyet gösteren kurum kuruluş sayısı artırılmaktadır.

Maddenin, ikinci fıkrasının birinci cümlesinde yapılan değişiklik; Kanunda ilan edilen Bölgenin iptal edilme yetkisinin, yetki ve usulde paralellik ilkesi doğrultusunda Cumhurbaşkanına verilmesi amaçlanmaktadır.

MADDE 4- Madde ile; 4691 sayılı Kanunun 5 inci maddesinde değişiklik yapılmaktadır.

Maddeye dördüncü fıkradan sonra gelmek üzere eklenen fıkra ile; Bölge ilanından sonra kurulacak yönetici şirketin bu kanunun amacına ve kanunda belirtilen yükümlülüklerine uygun faaliyet göstermesini temin etmek için esas sözleşmesi ile bu sözleşmede yapacağı değişikliklerin izlenebilmesi amacıyla Bakanlık izni şartı getirilmektedir.

Dünyada teknoloji girişimciliğinin geldiği noktada üniversitelere yakın bölgelerde gerçekleştirilen üniversite-sanayi iş birliğinin yanında şehir merkezlerinde yer alan ortak çalışma alanlarında, kuluçka merkezlerinde, girişimciler etkileşim halinde faaliyetlerini sürdürmektedir. Maddeye mevcut yedinci fıkrasından sonra gelmek üzere eklenen ilk fıkrayla,

Ar-Ge ve yenilik ekosisteminin önemli aktörlerinden olan Teknoloji Geliştirme Bölgeleri yönetici şirketlerinin bünyelerinde yer alan kuluçka merkezlerinin; Bakanlıkça belirlenecek şartlar çerçevesinde, bölge alanları dışında, ihtiyaç duyulan diğer alanlarda oluşturularak, bu merkezlerde girişimcilerin destek, teşvik ve muafiyetlerden yararlandırılması amaçlanmaktadır. Eklenen diğer fıkra ile ise; girişimcilerin ilgili idarelerden alması gereken iş yeri açma ve çalışma ruhsatının Bakanlık il müdürlükleri marifetiyle verilmesi ve böylelikle önemli bir kolaylık sağlanması hedeflenmektedir.

Maddenin mevcut dokuzuncu fıkrasına eklenen cümleler ile; Kanunda, bölge alanı ilan edildikten sonra faaliyete geçen bölgenin, faaliyetlerinin sona ermesi halinde takip edilecek sürece dair bir hüküm bulunmaması nedeniyle, bu durumlarda oluşabilecek boşluğun giderilmesi hedeflenmektedir.

Teknoloji Geliştirme Bölgelerinde yer alma şartlarının başında Ar-Ge faaliyetlerinde bulunulması ve gerçekleştirilen faaliyetlere ilişkin bilgi ve belgelerin sunulması gelmektedir. Bu yükümlülükleri yerine getirmeyen girişimcilerin Bölgeden tahliyesine ilişkin işlemleri sağlamak amacıyla maddeye mevcut onbirinci fıkradan sonra gelmek üzere bir fıkra eklenmektedir.

MADDE 5- Madde ile; 4691 sayılı Kanunun 8 inci maddesinde değişiklik yapılmaktadır.

Teknoparkların altyapı, idare binası ve kuluçka merkezi inşaatlarına yardım amacıyla destek verilmektedir. Ancak ülkemiz Ar-Ge ekosisteminin gelişmesiyle birlikte teknoparklarda yeni ihtiyaçlar ortaya çıkmıştır. Teknoparklarda Ar-Ge'si yapılan ürünlerin atölyelerde prototiplerinin yapılması için atölye binası ile bu atölyelerde kullanılacak makine, ekipman ve yazılımların da Bakanlıkça desteklenmesi gerektiği değerlendirilmektedir. Maddenin birinci fıkrasında yapılan değişiklikle, teknoparklara yapılaşma için verilen desteğin yanı sıra Ar-Ge binası, atölye ve buralarda yer alacak makine, ekipman ve yazılımlara yönelik desteklerin verilebilmesi amaçlanmaktadır.

Maddenin dördüncü fıkrasının birinci cümlesinde yapılan değişiklikle; bakanlıkların yeniden yapılanması kapsamında Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığının adının "Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı" olarak değişmesi nedeniyle Bakanlık ismi revize edilmektedir.

Yönetici şirketlerin temel görevi, Ar-Ge projesi yürütülmesi değil, girişimcilerin yürüttükleri Ar-Ge projelerine destek olunmasıdır. Teknoparklarda görevli personel girişimcilere kuluçka merkezi ve teknoloji transfer ofislerinde rehberlik etmekte ve girişimcilerin projelerinin başarıyla yürütmelerine destek olmaktadır. Bu amaçla dördüncü fıkranın üçüncü cümlesinde yapılan değişiklikle, desteklenecek program alanlarından mezunların Ar-Ge personeli statüsünde olmadan da yönetici şirketlerde istihdam edilebilmeleri ve böylece bu programlardan mezunların istihdamının artırılması amaçlanmaktadır.

Ülkemizde üniversite-sanayi işbirliğinin artırılması, akademik bilgi ile sanayi de yer alan bilginin ortaklaştırılarak yüksek katma değerli Ar-Ge ve yenilik faaliyetleri ile bunlardan doğan çıktının artırılması amaçlanmaktadır. Bu kapsamda, maddeye eklenen ilgili fıkra ile; Bakanlıkça belirlenen şartları taşıyan doktora öğrencisi Ar-Ge personel istihdam eden girişimcilerin desteklenmesi amaçlanmaktadır.

Yükseköğrenimlerine ve mesleki eğitimlerine devam eden öğrencilerin alanlarıyla ilgili sanayinin beklenti ve ihtiyaçlarını gözlemlemelerine ve bu ihtiyaçlar doğrultusunda kendilerini geliştirmelerine imkân veren uygulama fırsatlarının artırılmasına yönelik olarak ülkemizdeki özel sektörün Ar-Ge, yenilik ve teknoloji altyapısını güçlendirecek insan kaynağı girdisinin desteklenmesi amaçlanmaktadır. Bu kapsamda maddeye eklenen ilgili fıkra ile; Bakanlıkça belirlenen şartları taşıyan ve stajyer istihdam eden firmalara destek verilmesi için ilgili değişiklik yapılmaktadır.

MADDE 6- Madde ile; 4691 sayılı Kanuna ek madde eklenmektedir. Ülkemizdeki Ar-Ge, yenilik ve tasarım faaliyetlerini geliştirmek ve desteklemek amacıyla özel sektörün ayıracağı kaynaklarla sermayeye dayalı mekanizmaların kurulması ve güçlendirilmesi için söz konusu düzenleme yapılmaktadır.

MADDE 7- Madde ile; 4691 sayılı Kanunun geçici 2 nci maddesinde değişiklik yapılmaktadır. Maddenin birinci fıkrasında yapılan değişiklikle; Kanunda yer alan teşviklerin süresi uzatılmaktadır.

Maddenin ikinci fıkrasının birinci cümlesinde yapılan değişiklikle, Bakanlıkların yeniden yapılanması kapsamında Maliye Bakanlığının adının "Hazine ve Maliye Bakanlığı", Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığının adının ise "Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı" olarak değişmesi nedeniyle Bakanlık isimleri revize edilmektedir.

Maddenin üçüncü fıkrasının birinci cümlesinde yapılan değişiklikle, Teknoloji Geliştirme Bölgelerinde yer alan girişimcilerin üzerindeki istihdam yükünün azaltılması amaçlanmaktadır. Eklenen ibare ile, gelir vergisi stopaj desteğinin işveren lehine uygulanması gerektiği hususu netleştirilmektedir.

Üçüncü fıkraya eklenen cümle ile; Kanun kapsamında destek, teşvik, muafiyetlerden yararlanan destek personeli sayısının belli bir ölçeğin altındaki girişimciler için artırılması ve böylece girişimcilerin ve Ar-Ge süreçlerinin bütüncül bir yaklaşımla desteklenmesi amaçlanmaktadır.

Maddenin üçüncü fıkrasının mevcut altıncı cümlesinde yapılan değişiklikle; Bölgede yer alan işletmelerde çalışan ve yüksek lisans veya doktora yapan AR-GE ve tasarım personelinin yüksek lisans yapanlar için bir buçuk yılı, doktora yapanlar için iki yılı geçmemek üzere Bölge dışında geçirdiği sürelerle ilişkin ücretlerinin gelir vergisi stopajı teşviki kapsamında değerlendirilebilmesi için bölgede yer alan işletmelerde en az 1 yıl çalışmaları şartı, desteğin etkinliğini ve yaygın etkisini kısıtladığından dolayı "en az bir yıl süreyle" ibaresi madde metninden çıkarılmaktadır.

Ayrıca fıkraya mevcut altıncı cümleden sonra eklenen cümleler ile; esnek çalışma saatlerine uyumlu olarak Bölgede yer alan işletmelerde çalışan personellerin faaliyetlerinin bir kısmını Bölge dışında da yürütmesi ve Kanunla sağlanan destek ve muafiyetlerden aynı şekilde faydalanması amaçlanmaktadır.

MADDE 8- Madde ile; 4691 sayılı Kanunun geçici 4 üncü maddesinde değişiklik yapılmaktadır. Yapılan değişikliklerle; Teknoloji Geliştirme Bölgelerindeki Ar-Ge ve yenilik ekosisteminin güçlendirilmesi için gelir ve kurumlar vergisi mükellefleri tarafından Bölgelerde faaliyette bulunanlara sağlanan sermaye desteklerinin kurum kazancının tespitinde indirim konusu yapılması uygulamasının geçerlik süresinin uzatılması ve Teknoloji Geliştirme Bölgelerinde yer alan işletmelere sermaye desteğinde bulunabilecek potansiyel yatırımcılar ile Teknoloji Geliştirme Bölgeleri girişimcilerinin bu kapsamdaki işbirliğinin artırılması amaçlanmaktadır. Ayrıca, 500.000 TL'lik tutar günün şartlarına göre revize edilmekte ve sağlanan sermaye desteklerinin beklenen etkiyi doğurabilmesini teminen bu tutarların belirli bir süre ilgili şirketlerde kalması hedeflenmektedir.

MADDE 9- Madde ile, 4734 sayılı Kamu İhale Kanununun 54 üncü maddesinde değişiklik yapılarak, şikayet ve itirazın şikayet başvurularının elektronik ortamda yapılabilmesi ve başvurularda işlem kolaylığı sağlamak üzere usul ve esaslar belirlenmesi konusunda Kamu İhale Kurumuna yetki verilmesi amaçlanmaktadır.

MADDE 10- Madde ile, 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununun 10 uncu maddesine fıkra eklenmektedir. Düzenlemeyle, elektronik sertifika hizmet sağlayıcısının, nitelikli elektronik sertifika verdiği kişilerin kimlik bilgilerini Türkiye Cumhuriyeti kimlik kartı vasıtasıyla uzaktan güvenilir bir biçimde tespit etmesi halinde, nitelikli sertifikayı kimlik kartına yükleyebileceği hükme bağlanmaktadır.

MADDE 11- Madde ile, Teklifte ihdas edilmesi öngörülen maddeler nazara alınarak 5070 sayılı Kanunun 20 nci maddesi yeniden düzenlenmektedir.

MADDE 12- Madde ile, 5070 sayılı Kanunun 21 inci maddesinde değişiklik yapılmaktadır. Düzenlemeyle, Kanunun 8 inci maddesinin dört ve beşinci fıkraları ile 15 inci maddesinin elektronik sertifika hizmet sağlama faaliyeti yerine getiren kamu kurum ve kuruluşları hakkında uygulanmayacağına ilişkin hüküm maddeden çıkarılmaktadır.

MADDE 13- Madde ile, 5070 sayılı Kanuna “elektronik mühürle” ilgili yeni bir madde eklenmektedir. Bilişim teknolojilerindeki değişim ve gelişime bağlı olarak Kanunun kapsamına elektronik mühür dahil edilmektedir. Bu kapsamda; elektronik mühür ve elektronik mühür sahibi tanımlanmakta, elektronik mührün işlevi ve niteliği hükme bağlanmakta ve elektronik mührün usul ve esasları düzenlenmektedir.

Hükümde, elektronik mührün hukuki niteliği de açıklığa kavuşturulmaktadır. Buna göre elektronik mühür, resmi mühür ile resmi olmayan fiziki mühür aynı hukuki nitelikte olacak ve elektronik mühür, fiziki olarak kullanılan mühür ile aynı hukuki sonucu doğuracaktır.

Ayrıca elektronik mühür oluşturma verilerinin izinsiz kullanımı suç haline getirilmekte ve elektronik sertifika hizmet sağlayıcılarının elektronik mühürle ilgili yükümlülüklerine aykırı hareket etmesi halinde Kanunun 18 inci maddesinde belirtilen idari para cezalarının uygulanacağı hükme bağlanmaktadır. Ancak Kanunun elektronik sertifikada sahteciliğe ilişkin 17 nci maddesi ile tüzel kişilere özgü güvenlik tedbirlerine ilişkin 19 uncu maddesi elektronik mühür sertifikaları bakımından da uygulanacağından, bu maddeler yönünden ayrıca düzenleme yapılmasına gerek görülmemektedir.

MADDE 14- Madde ile, 5070 sayılı Kanuna “internet sitesi kimlik doğrulama sertifikası ve diğer elektronik sertifikalarla” ilgili yeni bir madde eklenmektedir. Bilişim teknolojilerindeki değişim ve gelişime bağlı olarak Kanunun kapsamına bu sertifikalar da dahil edilmektedir. Bu kapsamda; internet sitesi kimlik doğrulama sertifikası ve diğer elektronik sertifikalar tanımlanmakta ve bu sertifikaların usul ve esasları düzenlenmektedir. Ayrıca elektronik sertifika hizmet sağlayıcılarının elektronik sertifikalarla ilgili yükümlülüklerine aykırı hareket etmesi halinde Kanunun 18 inci maddesinde belirtilen idari para cezalarının uygulanacağı hükme bağlanmaktadır.

MADDE 15- 5147 sayılı Entegre Devre Topoğrafyalarının Korunması Hakkında Kanun ile entegre devre topoğrafyalarının tescili ve hak sahiplerinin haklarının korunması düzenlenmiş ve bu hakların tescil edilmesi ve sicil işlemlerinin yapılması görev ve yetkisi de Türk Patent ve Marka Kurumuna verilmiştir. Kurum tarafından sunulan sınai mülkiyet hakları ile ilgili sicil hizmetleri 1 Ocak 2020 tarihinden itibaren tamamen e-devlet kapısı üzerinden yürütülmekte olup, bürokrasinin azaltılmasına yönelik çalışmalar kapsamında entegre devre topoğrafyası tescil başvuruları kapsamında imza sirküleri talep edilmesinin uygulamaya dönük bir fayda sağlamadığı, gereksiz evrak yükü oluşturduğu tespit edilmiştir. Bu çerçevede madde ile, tüzel kişi tescil başvurularında imza sirküleri talep edilmesi uygulaması kaldırılmaktadır.

MADDE 16- Bir ticari işletmenin ticaret siciline tescilinde ilgiliye verilen onaylı sicil tasdiknamesinde işletmeyi temsile yetkili olanlara ilişkin bilgiler yer almaktadır. Diğer taraftan işletmeyi temsile yetkili olanlarda sonradan değişiklik meydana gelmesi halinde, ticaret sicili müdürlüğünce söz konusu değişikliğin tescili ile birlikte, ilgililerin talebine bakılmaksızın sicil tasdiknamesi, önceden verilen tasdikname geri alınmak suretiyle yeniden düzenlenerek ilgiliye verilmektedir.

5174 sayılı Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği ile Odalar ve Borsalar Kanununun 81 inci maddesinin beşinci fıkrasında yapılan değişikliklerle, tüzel kişi taciri temsile yetkili olanlardan ayrıca imza sirküsü alınmaksızın, ellerinde mevcut bulunan ve tüzel kişi taciri temsile yetkili şahısları gösterir sicil tasdiknamesi ile oda, borsa, Birlik ile şubelerinin seçimlerine katılabilme imkanı getirilmektedir.

MADDE 17- Madde ile; 5746 sayılı Araştırma, Geliştirme ve Tasarım Faaliyetlerinin Desteklenmesi Hakkında Kanununun 2 nci maddesinin birinci fıkrasında düzenleme yapılarak temel bilimler tanımı revize edilmektedir. Kanunun mevcut halinde destek alanı yalnızca temel bilimler tanımı olan fizik, kimya, biyoloji ve matematik bölümleri olarak belirtilmektedir. Bununla birlikte günümüz ihtiyaçlarına yönelik olarak desteklenmesi düşünülen yeni alanlar doğabilmektedir. Bu nedenle söz konusu dinamik yapıya uyum sağlamak, olası karışıklıkların önüne geçmek ve destek kapsamını temel bilimler dışında da bazı alanları ilave ederek genişletebilmek adına söz konusu düzenleme yapılmaktadır.

MADDE 18- Ar-Ge ve tasarım merkezlerinde Ar-Ge ve tasarım personeli istihdamı üzerindeki yükün azaltılması amaçlanmaktadır. 5746 sayılı Kanunun 3 üncü maddesinin ikinci fıkrasının birinci cümlesinde yapılan değişiklik ile, gelir vergisi stopaj desteğinin işveren lehine uygulanması gerektiği hususu netleştirilmektedir.

Maddenin ikinci fıkrasının dördüncü cümlesinde yapılan değişikliklerle; Ar-Ge ve tasarım merkezlerinde çalışan ve yüksek lisans veya doktora yapan Ar-Ge ve tasarım personelinin yüksek lisans yapanlar için bir buçuk yılı, doktora yapanlar için iki yılı geçmemek üzere bu merkezler dışında geçirdiği sürelerle ilişkin ücretlerinin gelir vergisi stopajı teşviki kapsamında değerlendirilebilmesi için söz konusu merkezlerde en az 1 yıl çalışmaları şartı, desteğin etkinliğini ve yaygın etkisini kısıtladığından dolayı "en az bir yıl süreyle" ibaresi madde metninden çıkarılmaktadır. Fıkraya eklenen cümleler ile; doktoralı Ar-Ge ve tasarım merkezi personelinin üniversitelerde ders vermeleri, böylece akademik bilgi ile sanayideki bilginin etkileşiminin artırılması, görece büyük ve kurumsal firmalardaki bilgi ve tecrübenin Teknoloji Geliştirme Bölgelerindeki (TGB) girişimcilere mentörlük yapılarak aktarılması amacıyla dışarıda geçirilen sürelerin destek kapsamına alınması sağlanmaktadır. Esnek çalışma saatlerine ve şartlarına uyumlu olarak merkezlerde çalışan personelin faaliyetlerin bir kısmını merkez dışında da yürütmesi ve Kanunla sağlanan destek ve muafiyetlerden aynı şekilde faydalanması amaçlanmaktadır.

Maddenin onuncu fıkrasında yapılan değişikliklerle; temel bilimler tanımında yapılan değişiklik doğrultusunda teknik düzenleme yapılmaktadır.

Maddenin onikinci fıkrasında yapılan değişiklik ile; sağlanan destek, tescil giderleri ile sınırlı iken kapsam genişletilerek desteğin etkisinin artırılması amaçlanmaktadır.

Maddeye eklenen, onüçüncü fıkra ile; Ülkemizdeki Ar-Ge, yenilik ve tasarım faaliyetlerini geliştirmek ve desteklemek amacıyla var olan hibe mekanizmasının yanı sıra bu ekosistemin en önemli etkenlerinden biri olan sermaye fonlarının Bakanlık tarafından aktarılacak ödenekle kurulması ve güçlendirilmesi amaçlanmaktadır. Bu düzenleme ile kamu kaynaklı girişim sermayesi fonlarının doğrudan ya da alt fonlar aracılığı ile yine teknoloji girişimcilerine sermaye olarak aktarılması durumunda özel sektörün de sermaye aktarmasının teşvik edilmesi amaçlanmaktadır.

Maddeye eklenen onördüncü fıkraya ise; Ülkemizdeki Ar-Ge, yenilik ve tasarım faaliyetlerini geliştirmek ve desteklemek amacıyla özel sektörün ayıracağı kaynaklarla sermayeye dayalı mekanizmaların kurulması ve güçlendirilmesi amacıyla düzenlenmiştir.

MADDE 19- Madde ile; 5746 sayılı Kanununun 4 üncü maddesinde değişiklik yapılmaktadır. Maddenin birinci fıkrasında yapılan değişiklikle; Ar-Ge ve Tasarım Merkezi sayılarının giderek artması ve Ar-Ge ekosisteminin ulaşmış olduğu gelişmişlik sebebiyle, 2 yıllık sürenin 1 yıl daha uzatılması amaçlanmaktadır.

Maddenin sekizinci fıkrasında yapılan değişiklikle; bakanlıkların yeniden yapılanması kapsamında Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığının adının "Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı" olarak değişmesi nedeniyle Bakanlık ismi revize edilmekte, ayrıca mevcut Teknoloji Geliştirme Bölgeleri proje değerlendirme süreçlerinin Ar-Ge ve Tasarım Merkezleri için de yürütülmesi ve Bakanlık tarafından yapılacak denetimlerin daha nitelikli hale gelmesi amacıyla metin revize edilmektedir.

MADDE 20- Madde ile; 5746 sayılı Kanununun 6 ncı maddesinin birinci fıkrasında yapılan değişiklikle, Kanun kapsamında yer alan teşviklerin süresinin uzatılması amaçlanmaktadır.

MADDE 21- Madde ile; 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununun 40 ıncı maddesinin ikinci fıkrasında yapılan değişiklikle; gerçek kişi tacir ile tüzel kişi tacir adına imzaya yetkili olanların imzalarının, kamu kurum ve kuruluşlarınca tutulan veri tabanlarında bulunması halinde, tescil talebi doğrultusunda ilgili veri tabanından temin edilerek merkezi ortak veri tabanındaki ticaret sicili dosyasına aktarılabilmesi ve ticari işletme ile ticaret şirketlerinin kuruluşu ve yetkili değişikliği tescilli işlemlerinin daha az belge ve maliyetle yerine getirilmesi amaçlanmaktadır.

Söz konusu veri tabanını tutan kurum ve kuruluşlar, imza beyanının sağladığı hukuki ve ekonomik güvenlik fonksiyonunun devamı için veri tabanlarında bulunan imzaları 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanununun 28 inci maddesinin birinci fıkrasının (ç) bendi kapsamında ticaret sicili müdürlükleri ile paylaşmakla yükümlü kılınmıştır.

Veri tabanında bulunan imzaların elektronik ortamda temin edilebilmesi ile ticaret sicili müdürlüğünde huzurda imza beyanında bulunma zorunluluğu ortadan kalkacağından, uygulamanın bir sonucu olarak ticaret sicili işlemleri tamamen elektronik ortamda yerine getirilebilecektir.

Diğer taraftan, veri tabanında imzası bulunmayan şahısların imza beyanlarının ticaret sicili müdürlüğüne verilmesinin usul ve esasları ile bu maddenin uygulanmasına ilişkin diğer usul ve esasların belirlenmesi hususunda Ticaret Bakanlığına yetki verilmektedir.

MADDE 22- Sermaye şirketlerini temsile yetkili olanlar ve bunların temsil şekilleri MERSİS (Merkezi Sicil Kayıt Sistemi) ve Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi üzerinden elektronik ortamda görülebilmektedir. Diğer taraftan, pek çok kurum ve kuruluş şirket tarafından başvuru yapıldığında, başvuruda bulunan şahsın temsil şeklini kontrol ederek hukuki işlem güvenliğini tesis etmek amacıyla, şirketin imza sirküsü gibi aslında mevzuatımızda bulunmayan ancak zaman içerisinde uygulamada ortaya çıkan ilave belge istemektedir. Bu tür belgeler düzenlendiği gün şirketi temsile yetkililer dikkate alınarak oluşturulmaktadır. Ticaret sicili kayıtları anlık olarak MERSİS'e işlendiğinden ve elektronik ortamda anlık olarak görüntülenebildiğinden esasında imza sirküsü gibi belgeler tek başına hukuki işlem güvenliğini sağlamaya yetmemektedir. Kaldı ki, tescil ve ilan olunan bir olgu ile ilgili olarak, üçüncü kişiler imza sirküsüne güvenerek işlem yapmış olsa dahi, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununun 36 ncı maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca, üçüncü kişilerin kendilerine karşı sonuç doğurmaya başlayan ticaret sicili kayıtlarını bilmediklerine ilişkin iddiaları dinlenmeyeceğinden

mağduriyet yaşamaları da kaçınılmaz olmaktadır. Ayrıca benzer belgelere ihtiyaç duyulması tacirin hem zaman hem de mali açıdan ilave yükümlülüklerle neden olmaktadır.

Bu minvalde, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununun 373 üncü maddesine eklenen üçüncü fıkra ile; ticaret siciline tescil olunan temsile yetkili kişiler ile bunların temsil şekilleri hakkında kamu kurum ve kuruluşlarınca ticaret sicili müdürlüklerince düzenlenen belge ve Türkiye Ticaret Sicili Gazetesinde yayımlanan ilanlar dışında ilave belge aranmaması hususunda düzenleme yapılarak hukuki işlem güvenliğinin sağlanması ve tacirler bakımından ilave işlem ve maliyet doğuran uygulamanın sonlandırılması amaçlanmaktadır.

MADDE 23- Madde ile, 6750 sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanununun 5 inci maddesinin ikinci fıkrasında yapılan değişiklikle; işletmenin tamamı üzerinde rehin kurulmadan işletmenin belirli bir taşınır varlık grubunun bütünü üzerinde rehin kurulmasına imkân tanınması amaçlanmaktadır.

MADDE 24- Yürürlük maddesidir.

MADDE 25- Yürütme maddesidir.

TEKNOLOJİ GELİŞTİRME BÖLGELERİ KANUNU İLE BAZI KANUNLARDA DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA DAİR KANUN TEKLİFİ

MADDE 1- 26/6/2001 tarihli ve 4691 sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanununun 1 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Bilim ve Teknoloji Yüksek Kurulunun kararları da dikkate alınarak” ibaresi madde metninden çıkarılmıştır.

MADDE 2- 4691 sayılı Kanunun 3 üncü maddesinin birinci fıkrasının (a), (s) ve (ee) bentleri aşağıdaki şekilde değiştirilmiş ve fıkraya aşağıdaki bentler eklenmiştir.

“a) Bakanlık: Sanayi ve Teknoloji Bakanlığını,”

“s) Kuluçka Merkezi (İnkübatör): Özellikle genç ve yeni işletmeleri geliştirmek amacıyla; girişimcilere bölge içinde veya dışında ofis hizmetleri, ekipman desteği, yönetim desteği, mali kaynaklara erişim, kritik iş ve teknik destek hizmetlerinin bir çatı altında tek elden sağlandığı yapıları,”

“ee) Desteklenecek Programlar: Yükseköğretim kurumlarının matematik, fizik, kimya ve biyoloji lisans programları ile Bakanlıkça belirlenecek diğer programları,”

“ff) Kuluçka Girişimcisi: Kuluçka merkezlerinde yer alan AR-GE, teknolojik yenilik, yazılım ve tasarım faaliyetlerinde bulunan ve nitelikleri ve bu merkezlerde bulunabilecekleri süre Bakanlıkça yönetmelikle belirlenen erken aşama girişimcileri,

gg) AR-GE Binası: Bölgelerde AR-GE, tasarım ve yenilik faaliyeti yürüten girişimcilere tahsis edilecek ofislerin, ortak alanların ve Bölge hizmetlerinin sunulması ile ilgili birimlerin yer aldığı yapıyı,

hh) Atölye: Girişimciler tarafından AR-GE, yenilik ve tasarım faaliyetleri kapsamında ihtiyaç duyulan makine ve ekipmanların bulunduğu yapıyı ya da alanı,

ii) Stajyer: Yükseköğretim Kurulunca yükseköğretim kurumlarında veya Milli Eğitim Bakanlığınca mesleki ve teknik eğitim okul ve kurumlarında verilmesi uygun görülen her düzeydeki alana özgü olarak belirlenen teorik ve uygulamalı dersler dışında, öğretim programlarıyla kazandırılması öngörülen mesleki bilgi, beceri, tutum ve davranışların geliştirilmesi, sektörün tanınması, iş hayatına uyum, gerçek üretim ve hizmet ortamında yetişmek amacıyla işletmelerde mesleki çalışma yapan öğrencileri,”

MADDE 3- 4691 sayılı Kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının ikinci cümlesi aşağıdaki şekilde ve ikinci fıkrasının birinci cümlesinde yer alan “ya da Bölge sınırı değişikliğine” ibaresi “, Bölge sınırı değişikliğine ya da Bölge alanı iptaline” şeklinde değiştirilmiştir.

“Başvuruları değerlendirmek üzere Bakanlık temsilcisi başkanlığında, Hazine ve Maliye Bakanlığı, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı, Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu Başkanlığı, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği, Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı ve Bakanlık tarafından belirlenecek teknoloji konusunda faaliyet gösteren iki kurum veya kuruluştan birer temsilcinin katılımı ile Değerlendirme Kurulu oluşturulur.”

MADDE 4- 4691 sayılı Kanunun 5 inci maddesinin dördüncü fıkrasından sonra gelmek üzere aşağıdaki fıkra, mevcut yedinci fıkrasından sonra gelmek üzere aşağıdaki fıkralar, mevcut dokuzuncu fıkrasına aşağıdaki cümleler, mevcut onbirinci fıkradan sonra gelmek üzere aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

“Yönetici şirket esas sözleşmesi ile esas sözleşme değişiklikleri için Bakanlık izni şartı aranır.”

“Teknoloji Geliştirme Bölgesi yönetici şirketi tarafından bölge alanları dışında Değerlendirme Kurulunun kararı üzerine Bakanlıkça izin verilmesi halinde kuluçka merkezi açılabilir. Bu kuluçka merkezlerinde sadece kuluçka girişimcileri yer alabilir. Bu kapsamda açılacak merkezler ve buralarda yer alacak girişimcilerde aranacak şartlar Bakanlıkça belirlenir. Bu Kanun kapsamında sağlanan destek, teşvik, muafiyet ve istisnalar, bu merkezlerde de aynen uygulanır. Yönetici şirketin görev ve sorumlulukları dahil olmak üzere, bu merkezlerle dair diğer tüm iş ve işlemlerde bu Kanun ve ilgili yönetmelik hükümleri uygulanır.

Teknoloji Geliştirme Bölgesi yönetici şirketi ile bölgede yer alan AR-GE ve tasarım faaliyetinde bulunan firmalar için iş yeri açma ve çalışma ruhsatı ilgili mevzuat çerçevesinde Bakanlık il müdürlükleri tarafından düzenlenir ve bu kapsamda denetlenir.”

“Ayrıca Bölge alanında mücbir sebep halleri dışında faaliyetlerin bir yıl durması halinde Cumhurbaşkanının söz konusu alanın ilanına ilişkin kararı, hüküm ve sonuçları ile birlikte ortadan kalkar. Bu durum, Bakanlık tarafından ilgili diğer kurum ve kuruluşlara bildirilir.”

“Bölgede faaliyet gösteren girişimcilerin projelerinin tamamlanma tarihinden itibaren yönetmelikle belirlenen şartlar dahilinde yeni bir proje sunmama ve ilgili mevzuat çerçevesinde yönetici şirkete iletmekle yükümlü oldukları bilgi ve belgeleri süresinde iletmemeleri halinde, sözleşme fesh olunmuş sayılır. Fesih tahliye nedenidir.”

MADDE 5- 4691 sayılı Kanununun 8 inci maddesinin birinci fıkrası aşağıdaki şekilde, dördüncü fıkrasının birinci cümlesinde yer alan “Temel bilimler” ibaresi “Desteklenecek program” şeklinde değiştirilmiş, cümlede yer alan “Bilim,” ibaresi madde metninden çıkarılmış ve fıkranın üçüncü cümlesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiş, bu fıkradan sonra gelmek üzere aşağıdaki fıkralar eklenmiş, mevcut beşinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Bölgelerde alt yapı, idare binası, AR-GE binası, atölye ve kuluçka merkezi inşası ile atölyelerde kullanılacak makine, ekipman ve yazılımlar ile AR-GE ve yenilik faaliyetleri ile tasarım faaliyetlerini desteklemeye yönelik yönetici şirketçe yürütülen veya yürütülecek kuluçka programları, teknoloji transfer ofisi hizmetleri ve teknoloji işbirliği programları ile ilgili giderler, yardım amacıyla Bakanlık bütçesine konulan ödenekle sınırlı olmak üzere karşılanabilir.”

“Bu destek, Teknoloji Geliştirme Bölgeleri yönetici şirketlerinde kuluçka merkezi ve teknoloji transfer ofisi hizmetlerinde istihdam edilen desteklenecek programlar mezunu personele de aynen uygulanır.”

“Bölgelerde yer alan firmalara, istihdam ettikleri doktora öğrencisi AR-GE personeli için, iki yıl süreyle Bakanlık bütçesine konulacak ödenekle sınırlı olmak üzere, Bakanlıkça yönetmelikle belirlenen şartlar çerçevesinde destek verilebilir.

Bu Kanun kapsamında stajyer istihdam eden firmalar, Bakanlık bütçesine konulacak ödenekle sınırlı olmak üzere, Bakanlıkça yönetmelikle belirlenen şartlar çerçevesinde desteklenebilir.”

“Bu maddenin uygulamasına ilişkin usul ve esaslar Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı ile Hazine ve Maliye Bakanlığının görüşü alınarak Bakanlıkça hazırlanacak yönetmelikle belirlenir.”

MADDE 6- 4691 sayılı Kanuna aşağıdaki ek madde eklenmiştir.

“EK MADDE 3- 1/1/2022 tarihinden itibaren geçici 2 nci madde kapsamında yıllık beyanname üzerinden istisna edilen kazançları tutarı 1.000.000 Türk Lirası ve üzerinde olan gelir ve kurumlar vergisi mükellefleri tarafından, bu tutarın yüzde ikisi pasifte geçici bir hesaba aktarılır. Bu tutarın, geçici hesabın olduğu yılın sonuna kadar Türkiye’de yerleşik girişimcilere yatırım yapmak üzere kurulmuş girişim sermayesi yatırım fonu paylarının satın alınması veya girişim sermayesi yatırım ortaklıkları ya da bu Kanun kapsamındaki kuluçka merkezlerinde faaliyette bulunan diğer girişimcilere sermaye olarak konulması şarttır. Söz

konusu tutarın ilgili yılın sonuna kadar aktarılmaması durumunda, bu Kanun kapsamında yıllık beyanname üzerinden istisna edilen kazançlar tutarının yüzde yirmisi, ilgili yılda yararlanılan gelir ve kurumlar vergisi istisnasına konu edilemez. Bu fıkra kapsamında aktarılması gereken tutar yükümlülüğü, yıllık bazda 20.000.000 TL ile sınırlıdır. Bu tutar nedeniyle zamanında alınmayan vergiler vergi ziyayı cezası uygulanmaksızın tarh edilir. Cumhurbaşkanı bu fıkra da yer alan tutar ve oranları birlikte ya da ayrı ayrı sifira kadar indirmeye, beş katına kadar artırmaya yetkilidir. Bu fıkranın uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar yönetmelikle belirlenir.”

MADDE 7- 4691 sayılı Kanunun geçici 2 nci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “31/12/2023” ibaresi “31/12/2028” şeklinde, ikinci fıkrasının birinci cümlesinde yer alan “Maliye Bakanlığı ile Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı” ibaresi “Hazine ve Maliye Bakanlığı ile Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı” şeklinde ve üçüncü fıkrasının birinci cümlesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiş, fıkraya ikinci cümlesinden sonra gelmek üzere aşağıdaki cümle eklenmiş ve mevcut altıncı cümlesinde yer alan “en az bir yıl süreyle” ibaresi madde metninden çıkarılmış ve fıkraya mevcut altıncı cümlesinden sonra gelmek üzere aşağıdaki cümleler eklenmiştir.

“31/12/2028 tarihine kadar, bölgede çalışan AR-GE, tasarım ve destek personelinin bu görevleri ile ilgili ücretleri üzerinden asgari geçim indirimi uygulandıktan sonra hesaplanan gelir vergisi; verilecek muhtasar beyanname üzerinden tahakkuk eden vergiden indirilmek suretiyle terkin edilir.”

“Toplam personel sayısı onbeşe kadar olan Bölge firmaları için bu oran yüzde yirmi olarak uygulanır.”

“Buna ilave olarak Bölgede yer alan işletmelerde gelir vergisi stopajı teşvikine konu edilen toplam çalışma sürelerinin yüzde yirmisini aşmamak kaydıyla bu fıkra da belirtilen durumlar haricinde ilgili personelin Bölge dışında geçirdikleri süreler de gelir vergisi stopajı teşviki kapsamında değerlendirilir. Yüzde yirmi olarak belirlenen bu oran Cumhurbaşkanı tarafından yüzde elliye kadar artırılabilir.”

MADDE 8- 4691 sayılı Kanunun geçici 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının birinci cümlesinde yer alan “31/12/2023” ibaresi “31/12/2028” şeklinde, “Bakanlık tarafından uygun görülen alanlarda gerçekleştirecekleri projelerinin finansmanında kullanılmak üzere” ibaresi “bu Kanun kapsamındaki projelerin finansmanında kullanılmak üzere” şeklinde, fıkranın ikinci cümlesinde yer alan “500.000” ibaresi “1.000.000” şeklinde, fıkranın dördüncü cümlesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Bu kapsamdaki projelerin finansmanında kullanılmak üzere gelir ve kurumlar vergisi mükellefleri tarafından sağlanan sermaye desteklerinin aktarımından itibaren en az dört yıl boyunca ilgili şirketlerde kalmaması, payların satılması ya da yatırılan sermayenin kısmen ya da tamamen geri alınması halinde indirim dolayısıyla zamanında tahakkuk ettirilmemiş vergiler gecikme faizi ile birlikte tahsil edilir.”

MADDE 9- 4/1/2002 tarihli ve 4734 sayılı Kamu İhale Kanununun 54 üncü maddesinin beşinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiş, yedinci fıkrası yürürlükten kaldırılmıştır.

“Şikayet ve itirazın şikayet başvuru dilekçelerinde yer alması gereken diğer bilgiler ile bu dilekçelere eklenmesi gereken belgelere, bunların sunulmuş şekli ile bu başvuruların elektronik ortamda yapılmasına ilişkin usul ve esasları belirlemeye Kurum yetkilidir.”

MADDE 10-15/1/2004 tarihli ve 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununun 10 uncu maddesine aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

“Elektronik sertifika hizmet sağlayıcısı, nitelikli sertifika verdiği kişilerin kimlik bilgilerini Türkiye Cumhuriyeti kimlik kartı vasıtasıyla uzaktan güvenilir bir biçimde tespit etmiş ise, nitelikli sertifikayı kimlik kartına uzaktan güvenilir bir biçimde yükleyebilir.”

MADDE 11- 5070 sayılı Kanunun 20 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“MADDE 20- Bu Kanunun uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar, ilgili kurum ve kuruluşların görüşü alınarak Kurum tarafından çıkarılacak yönetmeliklerle düzenlenir.”

MADDE 12- 5070 sayılı Kanunun 21 inci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“MADDE 21- Bu Kanunun 19 uncu maddesi hükmü, elektronik sertifika hizmet sağlama faaliyeti yerine getiren kamu kurum ve kuruluşları hakkında uygulanmaz.”

MADDE 13- 5070 sayılı Kanuna aşağıdaki ek madde eklenmiştir.

“Elektronik mühür

EK MADDE 1 - Elektronik mühür, başka bir elektronik veriye eklenen veya elektronik veriyle mantıksal bağlantısı bulunan ve mühür sahibinin bilgilerini doğrulama amacıyla kullanılan elektronik veridir.

Elektronik mühür sahibi; elektronik mührü oluşturan kamu kurum ve kuruluşları, kamu idareleri, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ve üst kuruluşları, kamu ve özel hukuk tüzel kişileri ile yargı mercileri ve noterliklerdir.

Elektronik mühür, elektronik belgenin veya verinin mühür sahibi tarafından oluşturulduğunu, belgenin veya verinin kaynağını ve bütünlüğünü garanti eden delil kayıdır.

Elektronik mühür, resmi mühür dâhil her türlü fiziki mühür ile aynı hukuki niteliği haizdir.

Elektronik mühür oluşturma amacı ile ilgili mühür sahibinin rızası veya talebi dışında; mühür oluşturma verisi veya mühür oluşturma aracını elde eden, veren, kopyalayan ve bu araçları yeniden oluşturanlar ile izinsiz elde edilen mühür oluşturma araçlarını kullanarak izinsiz elektronik mühür oluşturanlar bir yıldan üç yıla kadar hapis ve elli günden az olmamak üzere adli para cezasıyla cezalandırılırlar. Suçun elektronik sertifika hizmet sağlayıcısı çalışanları tarafından işlenmesi halinde, bu cezalar yarısına kadar artırılır.

Kanunlarda yer alan elektronik imzaya ilişkin hükümler, kıyasen elektronik mühür hakkında da uygulanır.

Elektronik sertifika hizmet sağlayıcılarının kanunlarda yer alan elektronik imza ile ilgili hak, yetki ve yükümlülükleri, elektronik mühür hakkında da uygulanır. Bu yükümlülüklere aykırı hareket eden elektronik sertifika hizmet sağlayıcıları hakkında 18 inci maddede belirtilen idari para cezaları uygulanır.”

MADDE 14- 5070 sayılı Kanuna aşağıdaki ek madde eklenmiştir.

“İnternet sitesi kimlik doğrulama sertifikası ve diğer elektronik sertifikalar

EK MADDE 2 - İnternet sitesi kimlik doğrulama sertifikası, bir internet sitesi ile bu sitenin sahibi olan gerçek veya tüzel kişinin bilgilerini birbirine bağlayan elektronik kayıttır.

Benzer altyapıyı kullanan diğer elektronik sertifikalar, elektronik veriyi şifreleme veya verinin bütünlüğünü, inkâr edilemezliğini ve kaynağını belirleme gibi amaçlarla kullanılmak üzere elektronik sertifika hizmet sağlayıcıları tarafından açık anahtar altyapısı vasıtasıyla üretilen sertifikalardır.

Kanunlarda yer alan elektronik imzaya ilişkin hükümler, kıyasen internet sitesi kimlik doğrulama sertifikası ve benzer altyapıyı kullanan diğer elektronik sertifikalar hakkında da uygulanır.

Elektronik sertifika hizmet sağlayıcılarının kanunlarda yer alan elektronik imza ile ilgili hak, yetki ve yükümlülükleri, internet sitesi kimlik doğrulama sertifikası ve benzer altyapıyı kullanan diğer elektronik sertifikalar hakkında da uygulanır. Bu yükümlülüklere aykırı hareket eden elektronik sertifika hizmet sağlayıcıları hakkında 18 inci maddede belirtilen idari para cezaları uygulanır.”

MADDE 15- 22/4/2004 tarihli ve 5147 sayılı Entegre Devre Topoğrafyalarının Korunması Hakkında Kanununun 14 üncü maddesinin birinci fıkrasının (g) bendi yürürlükten kaldırılmıştır.

MADDE 16- 18/5/2004 tarihli ve 5174 sayılı Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği ile Odalar ve Borsalar Kanununun 81 inci maddesinin beşinci fıkrasının birinci cümlesinde yer alan “imza sirkülerinin aslı veya noter tasdikli sureti” ibaresi “sicil tasdiknamesi” şeklinde, ikinci cümlesinde yer alan “imza sirkülerinin” ibaresi “sicil tasdiknamesinin” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 17- 28/2/2008 tarihli ve 5746 sayılı Araştırma, Geliştirme ve Tasarım Faaliyetlerinin Desteklenmesi Hakkında Kanununun 2 nci maddesinin birinci fıkrasının (o) bendi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“o) Desteklenecek programlar: Yükseköğretim kurumlarının matematik, fizik, kimya ve biyoloji lisans programları ile Bakanlıkça belirlenecek diğer programları,”

MADDE 18- 5746 sayılı Kanununun 3 üncü maddesinin ikinci fıkrasının birinci cümlesinde yer alan “temel bilimler” ibareleri “desteklenecek program” şeklinde ve “diğerleri için yüzde sekseni gelir vergisinden müstesnadır” ibaresi “diğerleri için yüzde sekseni, verilecek muhtasar beyanname üzerinden tahakkuk eden vergiden indirilmek suretiyle terkin edilir” şeklinde değiştirilmiş ve fıkranın dördüncü cümlesinde yer alan “Bilim,” ibaresi ve “en az bir yıl süreyle” ibaresi madde metninden çıkarılmış, fıkraya aşağıdaki cümleler eklenmiş, onuncu fıkrasında yer alan “Temel bilimler” ibaresi “Desteklenecek program” şeklinde değiştirilmiş, fıkrada yer alan “Bilim,” ibaresi madde metninden çıkarılmış ve onikinci fıkrasında yer alan “Bilim,” ibareleri ve “tescil” ibaresi madde metninden çıkarılmış, maddeye aşağıdaki fıkralar eklenmiştir.

“Ayrıca Ar-Ge veya tasarım merkezlerinde doktora mezunu personelin üniversitelerde Ar-Ge ve yenilik alanında ders vermesi veya Ar-Ge ve tasarım personelinin teknoloji geliştirme bölgelerinde bulunan girişimcilere mentorluk yapması durumunda haftalık 8 saati aşmamak şartıyla, bu çalışmaları gelir vergisi stopajı teşviki kapsamında değerlendirilir. Buna ilave olarak Ar-Ge veya tasarım merkezlerinde gelir vergisi stopajı teşvikine konu edilen toplam çalışma sürelerinin yüzde yirmisini aşmamak kaydıyla bu fıkrada belirtilen durumlar haricinde ilgili personelin bu merkezler dışında geçirdikleri süreler de gelir vergisi stopajı teşviki kapsamında değerlendirilir. Yüzde yirmi olarak belirlenen bu oran Cumhurbaşkanı tarafından yüzde elliye kadar artırılabilir.”

“(13) Girişim sermayesi desteği: Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı bütçesinden teknoloji, teknolojik üretim ve yenilik faaliyetlerini desteklemek amacıyla girişim sermayesi fonlarına destek bütçesi aktarılabilir. Girişim sermayesi desteği kapsamında kaynakların aktarıldığı girişim sermayesi fonlarından ya da bu fonların yatırım yaptığı fonların yatırımlarından yararlanan şirketlere, gelir ve kurumlar vergisi mükellefleri tarafından sağlanan sermaye desteklerinin beyan edilen gelirin veya kurum kazancının yüzde onunu ve öz sermayenin yüzde yirmisini aşmayan kısmı 193 sayılı Kanununun 89 uncu maddesi uyarınca ticari kazancın ve 5520 sayılı Kanununun 10 uncu maddesine göre kurum kazancının tespitinde indirim konusu yapılır. Bu kapsamda yapılacak indirim tutarı yıllık 1.000.000 Türk lirasını aşamaz. Bu oranları ve

parasal sınırı yarısına kadar indirmeye veya dört katına kadar artırmaya Cumhurbaşkanı yetkilidir. Gelir ve kurumlar vergisi mükellefleri tarafından girişim sermayesi yoluyla destek almış firmalara sağlanan sermaye desteklerinin aktarımından itibaren en az dört yıl boyunca ilgili şirketlerde kalmaması, payların satılması ya da yatırılan sermayenin kısmen ya da geri alınması halinde 4 üncü maddenin dördüncü fıkrası hükümleri uygulanır.

(14) 1/1/2022 tarihinden itibaren 3 üncü madde kapsamında yıllık beyanname üzerinden yararlanılan indirim tutarı 1.000.000 Türk Lirası ve üzerinde olan kurumlar vergisi mükellefleri tarafından, bu tutarın yüzde ikisi pasifte geçici bir hesaba aktarılır. Bu tutarın, geçici hesabın olduğu yılın sonuna kadar Türkiye’de yerleşik girişimcilere yatırım yapmak üzere kurulmuş girişim sermayesi yatırım fonu paylarının satın alınması veya girişim sermayesi yatırım ortaklıkları ya da 4691 sayılı Kanun kapsamındaki kuluçka merkezlerinde faaliyette bulunan girişimcilere sermaye olarak konulması şarttır. Söz konusu tutarın ilgili yılın sonuna kadar aktarılmaması durumunda, bu Kanun kapsamında yıllık beyanname üzerinden indirim konusu yapılan tutarın yüzde yirmisi, ilgili yılda yararlanılan Ar-Ge indirimine konu edilemez. Bu tutar nedeniyle zamanında alınmayan vergiler vergi ziyayı cezası uygulanmaksızın tarh edilir. Cumhurbaşkanı bu fıkra da yer alan tutar ve oranları birlikte ya da ayrı ayrı sıfıra kadar indirmeye, beş katına kadar artırmaya yetkilidir. Bu fıkranın uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar yönetmelikle belirlenir.”

MADDE 19- 5746 sayılı Kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan “iki” ibaresi “üç” şeklinde ve sekizinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“(8) Bu Kanun kapsamında gerçekleştirilen Ar-Ge, yenilik ve tasarım faaliyetlerine ilişkin yerindelik ve uygunluk denetimleri, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı veya Bakanlıkça yetki verilen teknoloji geliştirme bölgeleri yönetici şirketleri tarafından gerçekleştirilir. Bu kapsamda yapılan denetimlerde nihai karar mercii Bakanlıktır.”

MADDE 20- 5746 sayılı Kanunun 6 ncı maddesinin birinci fıkrasında yer alan “31/12/2023” ibaresi “31/12/2028” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 21- 13/1/2011 tarihli ve 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununun 40 ıncı maddesinin ikinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“(2) Gerçek kişi tacir ile tüzel kişi tacir adına imzaya yetkili olanların imzaları, kamu kurum ve kuruluşlarınca veri tabanlarında tutulan imza verilerinden elektronik ortamda temin edilerek merkezi ortak veri tabanındaki sicil dosyasına kaydedilir. Kamu kurum ve kuruluşlarının veri tabanlarında imza kaydının bulunmaması halinde, imzaya yetkili kişilerin imza beyanlarının ticaret sicili müdürlüğüne verilmesinin usul ve esasları ile bu maddenin uygulanmasına ilişkin diğer usul ve esaslar Ticaret Bakanlığınca çıkarılacak tebliğ ile belirlenir.”

MADDE 22- 6102 sayılı Kanunun 373 üncü maddesine aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

“(3) Kamu kurum ve kuruluşları tarafından, ticaret siciline tescil olunan temsile yetkili kişiler ile bunların temsil şekilleri hakkında ticaret sicili kayıtları esas alınır ve şirketten bu kayıtlara ilişkin ticaret sicili müdürlüklerince düzenlenen belgeler ile Türkiye Ticaret Sicili Gazetesinde yayımlanan ilan dışında hiçbir belge istenemez.”

MADDE 23- 20/10/2016 tarihli ve 6750 sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanununun 5 inci maddesinin ikinci fıkrasının birinci cümlesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiş, fıkranın sonuna aşağıdaki cümle eklenmiştir.

“Ticari işletme ve esnaf işletmesinin tamamı üzerinde rehin kurulması hâlinde, rehlin kuruluşu anında işletmenin faaliyetine tahsis edilmiş olan her türlü varlık; bir işletmenin belirli

bir taşınır varlık grubunun bir bütün olarak rehnedilmesi halinde ise bu gruba dahil varlıkların tamamı rehnedilmiş sayılır.”

“Bir işletmenin belirli bir taşınır varlık grubunun bir bütün olarak rehnedilmesi halinde 4 üncü maddenin altıncı fıkrasının (c) bendi uygulanmaz.”

MADDE 24- Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 25- Bu Kanun hükümlerini Cumhurbaşkanı yürütür.



YENİ EKONOMİ PROGRAMI

2021-2022-2023

Yeni Dengelenme | Yeni Normal | Yeni Ekonomi

ORTA VADELİ PROGRAM

İçindekiler

1.	YENİ DENGELENME, YENİ NORMAL, YENİ EKONOMİ	4
	1.1. Genel Değerlendirme	5
	1.2. Makroekonomik Gerçekleşmeler	7
	1.3. Mevcut Siyasi ve Ekonomik Durum	11
	1.4. Temel Hedefler	12
2.	BÜYÜME VE İSTİHDAM	14
3.	FİYAT İSTİKRARI	21
4.	KAMU MALİYESİ	23
5.	CARİ İŞLEMLER DENGESİ	27
6.	FİNANSAL İSTİKRAR	31
7.	EYLEMLER VE PROJELER	36
8.	EK TABLOLAR	57

1. YENİ DENGELENME, YENİ NORMAL, YENİ EKONOMİ

Yeni Dengelenme: 2018-2019 döneminde yaşanan dengelenme süreci sonrası 2019 yılının ikinci yarısında ekonomik faaliyet hız kazanmış, 2020 yılının Mart ayında Kovid-19 salgınının etkisiyle küresel ekonomiye entegre tüm ekonomiler gibi Türkiye ekonomisi de büyük bir sınamayla karşılaşmıştır. Bu dönemde üretimin ve tedarik zincirinin kesintiye uğramaması, istihdamın korunması ve finansal sistemin sağlıklı işleyişinin sürdürülmesi için eşgüdümlü politika adımları atılmıştır. Böylece salgının ekonomiye etkisi en aza indirilmiş, ekonomik faaliyette yılın üçüncü çeyreğinden itibaren V-tipi bir toparlanma başlamıştır. Ekonomideki toparlanma eğiliminin güç kazanmasına bağlı olarak Ağustos ayı ile birlikte salgın dönemine özgü genişlemeci politikalar kademeli olarak terkedilmeye başlanmış ve yeni dengelenme süreci aşamasına geçilmiştir. Bu süreç, makro dengelerin yeniden tesisinin önceliklendirileceği bir anlayışla yürütülecektir.

Yeni Normal: Kovid-19 salgını ile dünya genelinde sosyal ve ekonomik hayatın işleyişi önemli ölçüde değişime uğramıştır. Ekonomideki iş yapış şekilleri, davranışlar ve tercihler yeniden biçimlenmiş, bu durum yeni normal olarak ifade edilmeye başlanmıştır. Ekonomik hayatın sürdürülebilirliğinin sağlanması, istihdam ve üretimde potansiyele ulaşabilmek için ekonomik faaliyetler, zaman ve mekândan bağımsız olarak büyük ölçüde hibrit sistemlerle yürütülecektir. Ekonomimizin bu sürece uyum sağlayabilmesi için dijital dönüşüme hız kazandırılması, e-hizmetlerin hayatın her alanında yaygınlaştırılması, yeni finansal çözümlerin üretilmesi ve yeni çalışma modelleri oluşturulması bir zorunluluk olarak ortaya çıkmaktadır. Yeni Ekonomi Programı (YEP) döneminde ortaya çıkabilecek zorluklar fırsata çevrilerek, katma değerli üretimi destekleyecek iş süreç ve modelleri yaygınlaştırılacaktır.

Yeni Ekonomi: Yeni dengelenmeyi sağlayarak, yeni normale uyumlu birlikte ekonomimizde istikrar güçlendirilecektir. Program döneminde enflasyon ve cari dengede kırılganlıkları azaltacak teknoloji, verimlilik ve rekabet odaklı politikalar hayata geçirilecektir. Salgın sonrası küresel tedarik zincirinde ortaya çıkan aksamaları fırsata dönüştürerek ülkemizi üretim ve yatırımda cazibe merkezi haline getirecek adımlar

atılacaktır. Bu kapsamda yenilikçi, yüksek katma değerli, ihracata dayalı, insan odaklı ve kapsayıcı bir kalkınma modeli uygulanacaktır.

Kovid-19 salgını ile mücadele edildiği ve salgına ilişkin belirsizliklerin sürdüğü bu dönemde hazırlanan Programın temel amacı; Yeni Ekonomi Programları ile sağlanan kazanımların korunarak geliştirilmesi, iç ve dış dengenin yeniden sağlanması, bu denge üzerine inşa edilecek stratejik reformlarla kapsayıcı, sürdürülebilir ve istihdam odaklı büyümeyi hedefleyen politikalarla küresel ekonomide ortaya çıkan yeni normalin oluşturduğu iktisadi fırsatları da kullanarak üretime, ihracata ve finansal istikrara dayalı ekonomik dönüşümün ve değişimin gerçekleştirilmesidir.

1.1. Genel Değerlendirme

- 2019 yılının ikinci yarısında finansal koşullardaki iyileşme, enflasyondaki düşüş ve bu gelişmelerin sonucunda risk priminde ve belirsizliklerde ortaya çıkan azalma yurt içi talep koşullarını desteklemiş ve ekonomik aktivite güçlenmiştir. Yaşanan dengelenme sürecinin bir sonucu olarak cari işlemler dengesi fazla vermiştir.
- 2019 yılının sonlarında başlayan Kovid-19 salgını küresel ekonomik aktivitenin tarihte benzerine az rastlanılan bir şiddette olumsuz etkilenmesine neden olmuştur. Sınırlar kapatılmış, uluslararası uçuşlar durdurulmuş, seyahat kısıtlamaları getirilmiş, karantina ve sokağa çıkma yasağı uygulamalarına gidilmiş, birçok iş yeri ve üretim tesisi faaliyetlerine ara vermek zorunda kalmıştır.
- Salgın küresel ölçekte arz ve talebin önemli ölçüde daralmasına, tedarik zincirlerinin aksamasına, küresel ticaret hacminin gerilemesine ve işsizlik oranlarının yükselmesine neden olmuştur. Turizm ve ulaştırma sektörleri bu süreçte görece daha fazla etkilenen sektörler olarak ön plana çıkmıştır. Salgın, ayrıca özellikle Mart ve Nisan aylarında, finansal piyasalarda dalgalanmalara, gelişmekte olan ülkelerden sermaye çıkışlarına ve bu ülkelerde uluslararası döviz likiditesinde azalmaya yol açmıştır.
- Ülkemiz, Kovid-19 salgını ile mücadele tedbirlerini hızlı bir şekilde uygulamıştır. 10 Ocak 2020 tarihinde oluşturulan Koronavirüs Bilim Kurulu'nun tavsiye niteliğindeki kararları doğrultusunda salgının yayılmasını engellemeye yönelik birçok önlem hızla hayata geçirilmiştir.

- Alınan önlemlerin etkin bir şekilde uygulanmasının yanı sıra ülkemizin güçlü bir sağlık sistemine sahip olması ve başta şehir hastaneleri olmak üzere sağlık sektörüne yönelik son 15 yılda yapılan yatırımlar salgın ile mücadelede Türkiye'nin başarılı sonuçlara ulaşmasında önemli bir rol oynamıştır.
- Üretim, ihracat ve istihdamın devamlılığı 18 Mart 2020 tarihinde açıklanan Ekonomik İstikrar Kalkanı Paketi ile desteklenmiştir. Paketin kapsamı daha sonra ortaya çıkan ihtiyaçlar doğrultusunda alınan yeni tedbirler ile genişletilmiş, böylece toplumun tüm kesimlerinin bu süreçte desteklenmesi sağlanmıştır.
- Ekonomik İstikrar Kalkanı Paketi ve alınan diğer tedbirler kapsamında, ihtiyaç sahibi hanehalkına nakit desteği sağlanmış, en düşük emekli aylığı yükseltilmiş, kısa çalışma ödeneğinin kapsamı genişletilerek süresi uzatılmış, telifli çalışma süresi artırılmış, istihdamın sürekliliği desteklenmiş ve bireylerin krediye erişim imkânları artırılmıştır. İşletmelerin vergi ve prim ödemeleri ertelenmiş, işletmelere sektörel odaklı vergi indirimleri yapılmış, kredi ödemelerinin ertelenmesi imkânı tanınmış, temerrüde düşen firmalara mücbir sebep açıklama imkânı getirilmiş ve kredi teşvikleri verilmiş, Kredi Garanti Fonu'nun (KGF) limiti artırılarak teminat sıkıntısı yaşayan işletmelerin finansmana erişimine imkân sağlanmıştır.
- Kovid-19 salgınının finansal piyasalardaki olumsuz etkilerinin sınırlandırılması, kredi kanallarının açık tutulması ve firmalara nakit akışında kesinti yaşanmaması amacıyla, finansal piyasalarda Türk lirası ve yabancı para likiditesinin etkin yönetimi doğrultusunda gerekli tedbirler, ilgili kurumların tam uyumu ve koordinasyonu ile hayata geçirilmiştir.
- Salgına karşı alınan sosyal hareketliliği kısıtlayıcı tedbirlerin etkisiyle ekonomik aktivite Nisan ayında belirgin şekilde daralmıştır. Türkiye'de genel anlamda bir karantina uygulanmaması ve firmaların önemli bir kısmının tam kapasitede olmasa bile üretimlerine ve ihracata devam etmiş olması ekonomik aktivitedeki ve istihdamdaki daralmayı sınırlandırmıştır. Atılan adımların etkisi ve kademeli normalleşme süreci ile ekonomik aktivite Mayıs ayında toparlanmaya başlamıştır. Satın alma yöneticileri endeksi, kapasite kullanım oranı ve güven endeksleri gibi öncü göstergelerde hızlı iyileşme gözlenmiştir.

- Salgın kaynaklı risk algısındaki bozulma gelişmekte olan ülkelerden sermaye çıkışına, yurt içi finansal piyasalarda dalgalanmaya, döviz kurlarında baskıya ve kur geçişkenliği nedeniyle enflasyonda artışa neden olmuştur. Ayrıca, küresel talepteki daralma ve salgınla mücadele kapsamında alınan tedbirler nedeniyle mal ve hizmet ihracatının gerilemesi ve altın ithalatının güçlü seyri nedeniyle cari işlemler dengesinde bu dönemde beklenenin üzerinde bir açık görülmüştür.

- Salgın dönemine özgü bu makro dengelerdeki geçici bozulmanın uygulanmakta olan normalleşme adımları ve Ağustos ayı itibarıyla başlatılan etkin ve kademeli çıkış stratejisi çerçevesinde Programın ilk yılında ortadan kaldırılması amaçlanmaktadır.

1.2. Makroekonomik Gerçekleşmeler

- **Büyüme:** 2019 yılının ikinci yarısında finansal koşullardaki iyileşme, enflasyondaki düşüş, risk primlerindeki azalmaya paralel olarak faiz oranlarındaki gerileme ve belirsizliklerdeki azalma ile birlikte ekonomik faaliyet güç kazanmıştır. 2019 yılının son çeyreğinde Türkiye ekonomisi bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 6,4 oranında büyümüştür. Yılın son çeyreğindeki bu güçlü büyüme performansı sayesinde yıl genelinde büyüme oranı yüzde 0,9 olarak gerçekleşmiştir (YEP 2020-2022 tahmini yüzde 0,5).

- Büyümedeki ivmelenme, 2020 yılının ilk iki ayında da devam etmiş ve yılın ilk çeyreğinde büyüme oranı yıllık yüzde 4,4 olarak gerçekleşmiştir. Büyümenin kaynağı özel tüketim ve kamu tüketimi harcamaları olurken, toplam yatırımlar makine ve teçhizat yatırımlarındaki güçlü artışa rağmen inşaat yatırımlarında süregelen daralma nedeniyle zayıf seyretmiştir.

- Ekonomideki bu ivmelenme süreci, Mart ayının ikinci haftasında ülkemizde etkili olmaya başlayan Kovid-19 salgını nedeniyle yılın ikinci çeyreğinde sektöre uğramıştır. Sosyal hareketliliği kısıtlayıcı tedbirler, kısmi karantina uygulamaları, seyahat kısıtlamaları, bazı ekonomik faaliyetlerin geçici olarak durdurulmasına ve firmaların daha düşük kapasite ile çalışmalarına yol açan diğer çeşitli önlemler iç talebi ve üretimi olumsuz etkilemiştir. En büyük ticaret ortağımız olan Avrupa Birliği (AB) başta olmak üzere dış talepteki daralma ve turizm gelirlerindeki düşüş, salgının Türkiye ekonomisi üzerindeki olumsuz etkilerinin Nisan ayında belirginleşmesine neden olmuştur. Bu gelişmelere bağlı olarak Türkiye ekonomisi, yılın ikinci çeyreğinde yüzde 9,9 oranında daralmıştır. Bu

dönemde, Kovid-19 salgınının ekonomi üzerindeki olumsuz etkisi AB ve OECD ülkelerinin ortalamalarına kıyasla daha sınırlı düzeyde kalmıştır. Üretim tarafında sanayi ve hizmet sektörlerinde, talep tarafında ise ihracat ve özel tüketim kalemlerindeki daralma belirgin hale gelmiştir.

- Alınan tedbirler Kovid-19 salgını ile mücadelede ilerleme kaydedilmesini sağlamış, bu tedbirlerle salgının ekonomi üzerindeki etkileri en aza indirilmiş, üretimde süreklilik sağlanmıştır. Böylece 2020 yılı Mayıs ayının ortasında kısmi normalleşme adımları atılmış, Haziran ayında bu adımlar genişletilmiştir. 2019 yılında dengelenme süreciyle elde edilen kazanımlar salgınla mücadelede gerekli tedbirlerin alınması için yeterli mali alanın oluşmasını sağlamış ve ekonomideki toparlanmada belirleyici olmuştur.

- Üçüncü çeyreğe ilişkin öncü veriler, ikinci çeyrekteki daralmanın ardından, V-tipi güçlü bir toparlanmaya işaret etmektedir. Böylelikle, büyümenin 2020 yılında yüzde 0,3 oranında gerçekleşmesi beklenmektedir. Başlıca ticaret ortağımız olan Avrupa ülkelerinin salgından oldukça olumsuz etkilenmeleri ve seyahat kısıtlamaları sonucu mal ve hizmet ihracatında yıl genelinde gerçekleşen daralma nedeniyle net ihracat büyümeyi düşürücü yönde etki etmektedir. Bununla birlikte yılın ikinci yarısındaki tüketim ve yatırımlardaki toparlanma eğiliminin büyümeyi pozitif etkilemesi öngörülmektedir.

- **İstihdam:** 2019 yılının ikinci yarısında ekonomik faaliyetteki toparlanmaya rağmen yılın bütününde büyümenin sınırlı seviyede kalması istihdam piyasasını olumsuz etkilemiştir. 442 bini inşaat sektöründen olmak üzere toplam istihdam 658 bin kişi azalmış ve işsizlik oranı yüzde 13,7 seviyesinde gerçekleşmiştir (YEP 2020-2022 tahmini yüzde 12,9).

- Tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de Kovid-19 salgını başta hizmetler sektörü olmak üzere işgücü arzında ve istihdamda önemli kayıplara yol açmıştır. 2020 yılı Haziran döneminde istihdam oranı yüzde 42,4 seviyesinde gerçekleşirken, işsizlik oranı işgücüne katılım oranındaki gerilemeye bağlı olarak yüzde 13,4 seviyesinde gerçekleşmiştir.

- Salgının işgücü piyasası üzerindeki etkilerinin asgari düzeye indirilmesi amacıyla 2020 yılında Mart ayının sonu ile birlikte kısa çalışma ödeneğinden yararlanma şartları esnekleştirilmiş, fesih yasağı getirilmiş ve normalleşme desteği gibi tedbirler uygulamaya alınmıştır. Önümüzdeki dönemde devam eden

normalleşmeye bağlı olarak ekonomik aktivitede meydana gelecek canlanmanın istihdam üzerindeki etkilerini artırmak amacıyla uygulamaya konulacak İstihdam Kalkanı Paketi ile ilave istihdam desteklerinin ve işgücü piyasasına yönelik yapısal dönüşüm adımlarının hayata geçirilmesi planlanmakta, böylece istihdamdaki artış ile işsizlik oranında kademeli bir iyileşme hedeflenmektedir.

- **Enflasyon:** Tüketici enflasyonu, güçlü politika koordinasyonu ve para politikasındaki sıkı duruşun kararlılıkla sürdürülmesiyle Türk lirasında sağlanan istikrarlı görünümün, ılımlı seyreden talep koşullarının, işlenmemiş gıda ve ithalat fiyatlarının ve enflasyon beklentilerindeki iyileşmenin katkısıyla 2019 yılı Eylül ve Ekim aylarında tek haneli seviyelere gerilemiş, yılsonunda YEP (2020-2022) tahmininin altında, yüzde 11,8 seviyesinde gerçekleşmiştir.

- 2020 yılının ilk çeyreğinde yatay seyreden yıllık tüketici enflasyonu, salgına bağlı birim maliyet artışları, birikimli döviz kuru gelişmeleri ve salgın kaynaklı artan gıda fiyatları sonucunda, 2020 yılının ikinci çeyreğinde bir miktar yükselerek yüzde 12,6 olarak gerçekleşmiştir. Temmuz-Ağustos aylarında ise büyük ölçüde baz etkisi kaynaklı olarak yüzde 11,8 seviyesinde gerçekleşmiştir. Salgına bağlı tedbirlerle kısa vadede etkili olan arz yönlü unsurların, normalleşme sürecinin devamıyla kademeli olarak ortadan kalkması ve önümüzdeki dönemde enflasyonun yeniden düşüş eğilimine girmesi beklenmektedir.

- **Cari işlemler dengesi:** Türk lirasının dış ticaret açısından daha rekabetçi bir seviyeye gelmesi, ihracatta artan ürün ve pazar çeşitliliği, ekonomik faaliyetin seyrine bağlı olarak zayıflayan ithalat talebi ve artan turizm gelirlerinin etkisiyle 2019 yılında ekonomik büyümenin olduğu bir dönemde cari işlemler dengesinde fazla verilmiştir (8,8 milyar dolar). 2020 yılına artış eğilimini sürdürerek başlayan ihracat ve turizm gelirlerinde Kovid-19 salgını nedeniyle başta AB ülkeleri olmak üzere önemli ticaret ortaklarımızda görülen talep ve pazar daralması ile sınırlardaki karantina önlemleri sonucunda özellikle Nisan ve Mayıs aylarında sert düşüşler görülmüştür. Düşük baz etkisi ve hanehalkının yatırım tercihlerine bağlı olarak artan altın ithalatındaki güçlü seyre bağlı olarak ithalattaki daralma ise ihracata göre daha sınırlı kalmıştır. Ekonomilerde normalleşme sürecinin başladığı Haziran ayı ile birlikte ihracatımız hızla toparlanmaya başlamış, 2020 Haziran-Ağustos döneminde 2020 Mart-Mayıs dönemine kıyasla yüzde 26,9 oranında artış kaydetmiştir. Aynı dönemde altın hariç ihracatın ithalatı karşılama

oranı ise 15 puanın üzerinde artarak yüzde 90 olmuştur.

- Bununla birlikte, bu aylarda dış ticaret dengesinde iyileşme gözlenirken turizm gelirleri ve ilişkili hizmet sektörleri gelirlerindeki zayıf görünüm kaynaklı olarak 2020 yılı Temmuz ayı itibarıyla yıllıklandırılmış cari işlemler dengesi 14,9 milyar dolar açık vermiştir. Önümüzdeki dönemde küresel düzeyde yaşanan normalleşme süreci ile ihracat ve turizm gelirlerindeki toparlanmanın sürmesinin, ithal ürünlere uygulanan vergilerde yapılan ayarlamaların, emtia fiyatlarındaki düşük seviyelerin ve reel kur düzeyinin cari işlemler dengesine olumlu yansıtacağı değerlendirilmektedir. Ayrıca, yurt içinde salgın dönemine özgü mali ve finansal tedbirlerde normalleşmeye gidilmesinin etkisiyle kredi büyümesinde başlayan dengelenme cari işlemler dengesini destekleyecektir.

- **Kamu maliyesi:** Mali disiplin ve tasarruf anlayışı ile uygulanan maliye politikaları çerçevesinde 2019 yılında merkezi yönetim bütçe açığının GSYH'ye oranı YEP (2020-2022) tahmini ile uyumlu olarak yüzde 2,9 seviyesinde gerçekleşmiştir. Ekonomideki güçlü toparlanmanın devam ettiği 2020 yılının ilk çeyreğinde bütçe performansı hedeflerle uyumlu seyretmiştir.

- Maliye politikası araçları, Covid-19 salgını ve salgının ekonomik yansımaları ile mücadelede etkin bir şekilde kullanılmıştır. Kamu kaynakları tüm imkânlar seferber edilerek hanehalkını, reel sektörü ve sağlık sistemini desteklemeye tahsis edilmiş, geniş çaplı vergisel ve nakdi destekler hayata geçirilmiştir. Bütçe gelirleri küresel yavaşlama ve ekonomik aktivitedeki zayıflamaya rağmen beklentiler dâhilinde gerçekleşmiş, bununla birlikte, sağlanan teşvik ve destekler nedeniyle 2020 yılı Ocak-Ağustos döneminde merkezi yönetim bütçesi 110,9 milyar TL açık vermiştir. Bütçedeki bozulmanın görece sınırlı kalmasında İşsizlik Sigortası Fonu'nun salgının işgücü piyasası üzerindeki olumsuz etkilerinin azaltılması amacıyla istihdamı korumaya yönelik etkin kullanımı ve hanehalkının borçluluk düzeyinin düşük olması nedeniyle yönlendirilmiş kredilere erişebilmesi belirleyici olmuştur.

- 2020 yılı sonu itibarıyla bütçe açığının öngörülen seviyenin üzerinde gerçekleşmesi beklenmektedir. Ancak, bu geçici sapmanın gelişmiş ve gelişmekte olan pek çok ülke ile karşılaştırıldığında sınırlı seviyede olacağı görülmektedir. Önümüzdeki dönemde normalleşme sürecinin olumlu etkilerini göstermesine, ekonomik aktivitedeki toparlanmaya ve uygulanacak politika ve tedbirlere bağlı olarak bütçe

performansının iyileşmesi ve bütçe açığının GSYH'ye oranının 2020 yılında yüzde 4,9 olarak gerçekleşmesi öngörülmektedir.

1.3. Mevcut Siyasi ve Ekonomik Durum

- Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi gerek Kovid-19 salgını ile mücadeleye gerekse ekonomiye ve sosyal hayata ilişkin tedbirlerin hızlı ve bütüncül bir şekilde alınmasını sağlamaktadır.
- Önümüzdeki üç yıllık seçimsiz dönem, paradigma değişimi çerçevesinde yapısal reformlarla ekonomide planlanan köklü dönüşüm ve değişimi tamamlamak için bir fırsat penceresi sunmaktadır.
- Enerji hatlarının merkezi ve transit ülkesi konumundaki Türkiye uluslararası hukuk çerçevesinde, adil ve hakkaniyete uygun kalıcı çözümler bulma ilkesinden ödün vermeden bölgedeki doğal haklarını savunmaya devam edecektir.
- Küresel büyüme görünümü salgın dolayısıyla önemli ölçüde zayıflamıştır. Salgın nedeniyle hükümetler ve merkez bankaları, ekonomilerini ve finansal sistemlerini desteklemek amacıyla kapsamlı maliye ve para politikası bileşimini içeren önlem paketleri açıklamışlardır. Alınan önlemler kapsamında kamu harcamaları artırılırken, vergiler düşürülmüş ve ertelenmiştir. Açıklanan güçlü destek paketleri, salgının olumsuz ekonomik etkilerini sınırlandırmıştır.
- Para politikası kapsamında gelişmiş ve gelişmekte olan ülke merkez bankaları hızla faiz oranlarını düşürmüş ve piyasalara gerekli likiditeyi sağlamıştır. ABD, Avrupa ve Japonya Merkez Bankaları varlık alım programlarını artırmış, bilançolarını hızla büyütmüşlerdir. Alınan bu önlemler piyasalardaki tansiyonun düşmesine katkıda bulunmuş ve finansal koşulların iyileşmesini sağlamıştır. Küresel düzeyde düşen faiz oranları ve artan likidite dış finansman şartlarını olumlu yönde etkilemektedir.
- Ülkelerin 2020 yılı Mayıs ayından itibaren normalleşme sürecine geçmesi ve kademeli olarak azaltılan önlemlerle birlikte öncü göstergelerde iyileşme gözlenmiştir. Diğer taraftan, birçok ülkede salgının varlığını güçlü şekilde devam ettirmesi nedeniyle toparlanma sürecine ilişkin belirsizlikler sürmektedir.
- ABD-Çin ilişkilerindeki ticaret ve teknoloji odaklı gerginlik, Kovid-19 salgını nedeniyle son dönemde tekrar artış göstermiştir.

- Kovid-19 salgını ile birlikte tedarik zincirleri sekteye uğramış ve tek bir ülkeye bağımlı olmanın riskliliği ortaya çıkmıştır. Önümüzdeki dönemde birçok şirketin tedarik konusunda ülke çeşitliliğine gideceği beklentisi bulunmaktadır. Bu sürecin ülkemiz açısından yeni fırsatlar doğurması beklenmektedir.

- Salgının kısa sürede kontrol altına alınamaması veya artçı dalgaların boyutunun ve süresinin uzun olması en önemli risk unsurlarındandır. Bu süreçte artan küresel kamu borç yükü yeni bir risk faktörü olarak ortaya çıkmıştır. Korumacılık ve bozulan küresel değer zincirleri nedeniyle uluslararası ticaretin salgından beklenenden daha fazla ve uzun süreli olarak etkilenmesi öngörülmektedir.

1.4. Temel Hedefler

1- Program dönemi boyunca enflasyonla tavizsiz bir şekilde mücadele edilecek, 2023 yılı sonunda tüketici enflasyon oranı yüzde 4,9 seviyesine indirilecektir.

2- İhracata ve ithal ürünlerin yerli üretimine dayalı ekonomik dönüşüm ve değişim adımlarıyla ve artan turizm gelirlerinin etkisiyle Program dönemi sonunda cari işlemlerde kalıcı olarak denge tesis edilecektir. Takip eden dönemde gaz ve petrol keşiflerinin sağladığı katkıyla ekonomimizin cari fazla vereceği bir döneme girilecektir.

3- İç ve dış şoklara karşı ekonomimizi daha dayanıklı hale getirecek politikalar ile finansal istikrarı ve güvenliği esas alan yeni bir finansal mimari oluşturma çalışmaları sürdürülecektir.

4- Büyümenin seviyesinin yüksekliği kadar kaliteli, kapsayıcı ve sürdürülebilir olması için makroekonomik dengeleri gözeterek ve stratejik reformlarla desteklenen yeni bir kalkınma modeli uygulanacaktır.

5- Program dönemi boyunca büyümenin istihdam ve refah artışı ile birlikte vatandaşlara yansımaları hedeflenmektedir. Kovid-19 salgınının küresel çapta getirdiği belirsizliklere karşın, salgının seyrini de göz önünde bulunduran ekonomi politikalarıyla ekonomik aktivitenin sürekliliğine ve yatırımların güçlenmesine öncelik verilecektir.

6- Kovid-19 salgını ile mücadele nedeniyle ekonomide ortaya çıkan etkiyi bertaraf etmek için alınan kamu maliyesi tedbirleri geçici süreyle uygulanacak bununla birlikte ekonomide kalıcı toparlanmayla bütçe dengesinde kademeli iyileşme sağlanacaktır. Program dönemi sonunda bütçe açığının GSYH'ye oranının yüzde 3,5 olması hedeflenmektedir.

7- Kamu borç stoku sürdürülebilir düşük düzeylerde korunmaya devam edilecektir.

8- İşgücü piyasasında iş-beceri uyumu artırılacak ve esnekleştirme adımları atılacaktır.

9- Kamu yatırım ve harcamalarının etkinliğini artıracak değişim programları sürdürülecektir.

10- Teşvik ve destek sistemi sadeleştirilerek mükerrerliği önleyici bir yapıda kurgulanacak, teşviklerin makroekonomik hedefler ve bütçe hedefleri ile uyumu sağlanacaktır.

11- Kamu yatırımlarında, 11. Kalkınma Planı'nda yer alan öncelikli imalat sanayi sektörlerine ve bu sektörlerle yönelik beşeri ve fiziki altyapıyı güçlendirecek Ar-Ge, dijitalleşme, insan kaynakları, lojistik ve enerji gibi yatay alanlar ile tarım, turizm ve savunma sanayi alanlarına öncelik verilecektir.

12- Türkiye Varlık Fonu, cari işlemler dengesini güçlendirecek, ülkenin stratejik hedeflerini ve finansal piyasaların gelişmesini destekleyecek, yerli ve yabancı yatırımcılar ile iş birliklerine dayanan sabit sermaye yatırımları yapacaktır.

13- Petrol ve doğal gaz kaynağı arama faaliyetleri hızlandırılacaktır. Karadeniz'de bulunan Sakarya doğal gaz sahası üretime alınarak bulunan rezervin en kısa sürede ekonomiyeye kazandırılması sağlanacaktır.

14- Vergi politikaları vergide adalet ve eşitlik ilkelerini pekiştirecek şekilde sürdürülmeye devam edilecek, vergi tahsilatının etkinliği artırılacak ve kayıt dışı ekonomiyeye mücadele sürdürülecektir. Program süresince, vergi affına gidilmeyecektir.

15- Tarımda üretim ve verimlilik artışı; yeni nesil girişimciler, teknolojiler, girdi bazlı destekleme ve sözleşmeli tarımla sağlanacaktır.

16- Bankacılık sektörü kaynaklarını kaliteli ve sürdürülebilir büyümeyi destekleyecek şekilde kullanması yönünde teşvik

edilecektir. Krediler üretken kapasiteyi destekleyici şekilde verimli alanlara yönlendirilecektir.

17- YEP'teki makroekonomik hedefleri destekleyecek ve sürdürülebilir kılacak, nitelikli insan gücü ve güçlü toplum hedefi ile ilgili proje ve programlar hayata geçirilmeye devam edilecektir.

Söz konusu temel hedefler bu Programda belirlenen politika, tedbir, eylem ve projelerle hayata geçirilecektir. Bunlara ilişkin etki ve maliyet-fayda analizlerini, uygulama takvimini ve performans kriterlerini içeren YEP Eylem Planı bütçe yılıyla birlikte uygulamaya konulacaktır. Bu plan çerçevesinde gerçekleştirilen ilerlemeler üçer aylık dönemlerde takip edilecektir.

2. BÜYÜME VE İSTİHDAM

Bu Program ile yenilikçi ve yüksek katma değerli üretim ve ihracat odaklı yeni büyüme modeli güçlendirilecektir. Programın ekonomik büyüme yaklaşımının temelinde kapsayıcılık, teknoloji odaklılık ve sürdürülebilirlik kavramları bulunmaktadır. Büyümenin istihdam artışı ile birlikte refah artışı bütun vatandaşlara yayması, teknoloji yoğunluğu giderek artan yatırımlara ve ihracata dayanması, çevre dostu olması ve makroekonomik dengelerle uyumlu olması hedeflenmektedir.

Kovid-19 salgınının küresel çapta getirdiği belirsizliklere karşın, 2019 yılındaki dengelenme sürecinde iyileşmeye başlayan yatırım ortamı, yatırımı teşvik eden politikaların birbirini tamamlayıcı etkileriyle birlikte sermaye birikiminin yeniden ivmelenmesini sağlamıştır. Salgının seyrini de göz önünde bulundurarak, makro dengeleri gözetken ekonomi politikalarıyla ekonomik aktivitenin sürekliliğine ve yatırımların güçlenmesine öncelik verilecek, Program döneminde büyüme potansiyelinin yukarı çekilmesi sağlanacaktır.

Sanayide katma değerli üretim kapasitesini artırmak üzere orta-yüksek ve yüksek teknoloji seviyesindeki ürünlere yönelik yatırımları teşvik etmek büyüme stratejisinin öncelikleri arasında olacaktır. Üretim yapısının verimlilik artışı ve rekabet avantajıyla cari dengeye olumlu katkı sunacak şekilde dönüşümü için kritik

önem arz eden ve ekonominin diğer alanlarını besleyen merkezi sektörleri güçlendirmek için dijitalleşme başta olmak üzere verimlilik artışını sağlayacak tüm gerekli politikalar uygulanmaya devam edecektir. Büyümenin istihdam artışı ve bölgesel kalkınmayı getirecek nitelikte olmasını sağlamak için bölgelerin altyapı kalitesinin geliştirilmesi, nitelikli insan kaynağı havuzunun büyütülmesi ile enerji, ulaşım ve iletişim bağlantılarının güçlendirilmesi faaliyetleri sürdürülecektir.

Hazırlanan yargı reform paketleriyle adalete erişimin kolaylaştırılması, şeffaflığın artırılması, yargısal süreçlerin hızlandırılması ve makul sürede yargılanma hakkının korunmasına yönelik faaliyetlere devam edilecektir. Güven veren ve erişilebilir adalet sistemi, iş ve yatırım ortamının iyileştirilmesine katkıda bulunarak ekonomik ve sosyal kalkınmayı destekleyecektir.

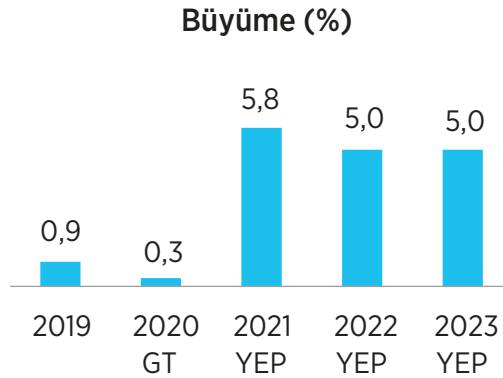
Program dönemi boyunca üretimde ithalata bağımlılığı azaltıcı, yerli üreticileri kamu alımlarında öncelleyici tedbirler ve yatırımlar ile ihracat odaklı üretimin artırılması ve makro-finansal risklerin sınırlandırılmasına yönelik eşgüdümlü politika bileşimi sayesinde güçlü ve istikrarlı büyüme hedeflenmektedir. Salgının etkilerinin azalmasıyla küresel ekonominin toparlanma eğilimine girmesi ve küresel değer zincirlerinin yeniden şekillenme sürecindeki kazanımlarımız da büyüme performansına olumlu katkı yapacaktır.

Üretim yapısını değiştirmeye yönelik uygulanan dönüşüm odaklı politikalar dönem boyunca sanayide katma değer artışını destekleyecektir. Tarım sektöründeki büyümenin ise dönem boyunca uzun dönem ortalamasının üzerinde olacağı tahmin edilmektedir. Bu dönemde sulama ve kanal yatırımlarının tamamlanması ile sözleşmeli üretimin yaygınlaştırılması gibi politikalar bu gelişmeye katkı sağlayacaktır. Diğer taraftan son dönemde inşaat sektörüne sağlanan elverişli finansman imkânlarının enflasyon ve faiz oranlarında sağlanacak kalıcı iyileşme ile devam etmesi beklenmektedir. Kentsel dönüşüm ve sosyal konut projelerinin de inşaat sektöründeki büyümeyi desteklemesi öngörülmektedir.

Salgın süresince hayata geçirilen Ekonomik İstikrar Kalkanı Paketi, finansal istikrara ve iktisadi faaliyetteki toparlanma sürecine katkı yapmış ve salgının ekonomi üzerinde oluşturduğu kısa dönemli olumsuz etkileri önemli ölçüde sınırlandırmıştır. 2020 yılı ikinci yarısındaki ekonomik aktivitedeki toparlanma eğiliminin devam etmesi ve 2021 yılında büyümenin yüzde 5,8 seviyesinde gerçekleşmesi hedeflenmektedir. 2021 yılında

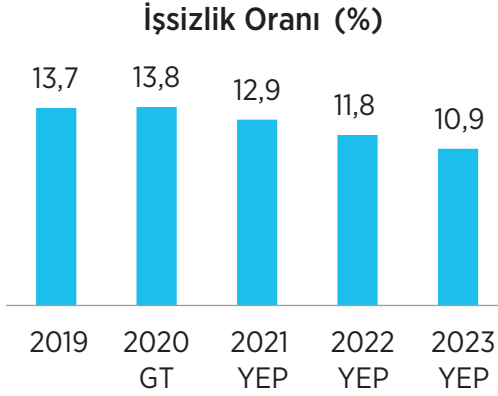
büyümenin hem yurt içi talep hem de yurt dışı talep kaynaklı dengeli bir görünüm sergilemesi beklenmektedir. Salgın kaynaklı belirsizliklerin azalması, finansal koşullardaki iyileşmeye bağlı öngörülebilirliğin artması ile tüketici ve yatırımcı güvenindeki toparlanma ve ertelenmiş tüketim ve yatırım harcamalarının canlanması yurt içi talebe katkı verecektir. İstihdamdaki artışın da etkisiyle özel tüketim iç talebin sürükleyicisi olacak; yurt içi ve yurt dışı talepteki toparlanma ve baz etkisi ile birlikte yatırımlar yüksek oranlı bir artış sergileyecektir. Bununla birlikte, mal ve hizmet ihracatındaki güçlü artış ve ithalattaki artışın görece sınırlı kalması ile net ihracatın büyümeye yeniden pozitif katkı yapması öngörülmektedir.

Üretim yönünden değerlendirildiğinde; 2021 yılında mal ve hizmet ihracatındaki artış ve yurt içi talepte genele yayılan toparlanma sonucunda sanayi katma değerindeki büyümenin GSYH büyümesinin üzerinde gerçekleşmesi beklenmektedir. Üretim ve ihracat ile bağlantılı hizmet sektörlerindeki toparlanmaya ek olarak, salgın öncesi dönemde güçlü bir ivme yakalayan ancak salgın sürecinden en olumsuz etkilenen sektörlerin başında yer alan turizmde beklenen toparlanmayla birlikte hizmetler sektörünün büyümeye yüksek bir katkı yapması öngörülmektedir. 2021 yılında tarım sektörü büyümeye uzun dönem ortalamasının üzerinde katkı verirken, inşaat sektörünün ise sınırlı pozitif katkı vermesi beklenmektedir.



İstihdam kayıplarını önlemeye yönelik kapsamlı politika tedbirleri sonucunda salgının işsizlik oranı üzerindeki etkisi sınırlı kalmıştır. Önümüzdeki dönemde öngörülen toparlanmayla birlikte işgücü piyasasındaki olumsuz etkilerin büyük ölçüde hafifleyeceği ve istihdamın artmaya başlayacağı tahmin edilmektedir.

Program dönemi boyunca istihdamın yıllık ortalama 1 milyon 336 bin kişi artması ve işgücü katılım oranlarındaki artışa rağmen işsizlik oranının kademeli olarak gerileyerek 2023 yılında yüzde 10,9 seviyesinde gerçekleşmesi öngörülmektedir.



Büyüme ve Verimlilik ile İlgili Politika ve Tedbirler:

- Teknoloji Odaklı Sanayi Hamlesi Programı, tespit edilen tüm odak sektörlerde geliştirilerek uygulanmaya devam edilecektir.
- Sanayileşme İcra Komitesi kurularak kamu alımları ve politikaları yoluyla üretimin ve teknolojik kabiliyetlerin geliştirilmesi sağlanacaktır.
- Bilişim, biyoteknoloji, nanoteknoloji gibi Ar-Ge yoğun ve yüksek teknoloji içeren sektörlerle yönelik ihtisas serbest bölge uygulaması yaygınlaştırılacaktır.
- Büyük veri kaynaklarından ekonomik fayda sağlanmasına yönelik uygulamaların hayata geçirilmesi amacıyla Yapay Zekâ Enstitüsü kurulmasına yönelik çalışmalar tamamlanacaktır.
- Küresel rekabet gücümüzün artırılması ve dışa bağımlılığın azaltılması için stratejik öneme haiz aşı ile ilaç, tıbbi cihaz ve tanı kitleri geliştirilerek üretimi yapılacak ve biyoteknolojik/biyobenzer ilaçların üretiminde kamu hastanelerinin klinik araştırma potansiyelleri artırılabilecektir.
- Dışa bağımlılığın yüksek olduğu, kritik öneme sahip sektörlerde yerli ürün ve teknolojiler geliştirilmesine yönelik araştırmaları

destekleyecek ve koordine edecek Yüksek Teknoloji Platformları Çağrısı hayata geçirilecektir.

- Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin (KOBİ) markalaşması, kurumsallaşması, verimlilik artışı ve uluslararası piyasalara erişim sağlamaları amacıyla eğitim ve danışmanlık hizmetleri düzenlenecek, dijital dönüşümlerini tamamlamalarına ve yenilikçi iş modelleri geliştirmelerine katkı sağlayacak projeler hayata geçirilecektir.

- Verimliliğin ve rekabet gücünün artırılması, yenilikçi teknolojiler ile imalat sanayinin bütünleşmesinin sağlanması amacıyla sanayide dijital dönüşüm desteklenecektir.

- Ülkemizde girişimciliğin gelişimini engelleyen sorunlar tespit edilerek girişimcilik ekosisteminin etkinliğinin artırılmasına yönelik çözüm odaklı bütüncül yaklaşımlar geliştirilecektir.

- Küresel boyutta bilinirliğe ve yüksek ekonomik değerlemeye ulaşan teknoloji girişimlerinin sayısı ihtiyaç özelinde finanse edilerek artırılabilecektir.

- Organize Sanayi Bölgelerinin kurumsal yapıları güçlendirilecek, doluluk oranlarının yükseltilmesine dönük çalışmalar yapılacak, altyapı ihtiyaçları ve ulaşımaya yönelik sorunları hızla çözülecektir. Sanayicinin uygun şartlarda yeni yatırım alanlarına ulaşabilmesi için altyapısı uygun, ulaşım imkânları kolay yeni sanayi alanları oluşturulacak ve planlı sanayi alanları dışında kalıp yeni yatırım yapmak isteyen sanayicilerimizin sorunlarının hızla çözümü sağlanacak ve yatırımları desteklenecektir.

- Kovid-19 salgını ile birlikte önemi daha da artan yeni küresel yatırım eğilimleri analiz edilerek küresel yatırım pastasından ülkemizin daha fazla pay alması için Türkiye'nin Uluslararası Doğrudan Yatırım Stratejisi hazırlanacaktır. Dönüşüm sürecinde olan küresel yatırım hareketlerinde, ülkemizin bölgesindeki pozisyonunu güçlendirecek, yüksek istihdam sağlayacak, ülkemizin dış ticaret açığını azaltacak ve ekonomik büyümesine katkı sağlayacak teknoloji ve Ar-Ge yoğun büyük ölçekli yatırımların ülkemize kazandırılması için çalışmalar yapılacaktır.

- E-ticaretin perakende ticaret içindeki payında dünyada ilk on ülke arasına girmek için tüketici ve üretici tarafında e-ticaret kullanımı yaygınlaştırılacaktır.

- İllerin ve bölgelerin öne çıkan yatırım fırsatları kalkınma ajansları tarafından tespit edilerek yatırımcılara yol göstermek amacı ile hazırlanan fizibilite raporları erişime açık bir havuzda toplanacaktır.
- İl bazlı programlarla, illerin potansiyel değerlerini ekonomi ve istihdam açısından harekete geçirmeye yönelik çalışmalar yapılacaktır.
- Lojistik Master Planı dikkate alınarak daha fazla liman, endüstriyel tesis ve lojistik merkezin yerel ağa ve uluslararası demiryolu koridorlarına bağlantısı yapılacaktır.
- Sıfır atık uygulamaları yeşil ekonomi ve sürdürülebilir çevre bakış açısıyla yaygınlaştırılmaya devam edilecektir.
- İklim değişikliği ve diğer riskler dikkate alınarak ihtiyaç duyduğumuz stratejik ve arz açığı olan tarım ürünlerini öncelikle kendi kaynaklarımızdan karşılamak ve gelecek nesillerin gıda arz güvenliğini sağlamak amacıyla; uzun vadede gıda ve su güvenliğinin sağlanması, tarım ve orman politikalarının stratejik üretim ve sürdürülebilirlik ilkeleri temel alınarak oluşturulması ile bütüncül ve entegre bir yöntemle hayata geçirilmesi için planlı üretim çalışmaları tamamlanacak ve planlar her yıl güncellenecektir.

Büyümenin Finansmanı ile İlgili Politika ve Tedbirler:

- Türkiye Varlık Fonu, petrokimya, madencilik ve yerli kaynağa dönük enerji üretimi alanlarında özel sektör ve yabancı doğrudan yatırımcı iş birliklerine dayanan sabit sermaye yatırımlarında yer alacaktır.
- Türk Eximbank ve Türkiye Kalkınma ve Yatırım Bankası (TKYB) fonlama imkânları, başta KOBİ'ler olmak üzere ihracatçıların ve ithal ikamesine yönelik yatırım projelerinin finansmanında kullanılacaktır.
- TKYB tarafından Yatırıma Destek Kredisi ile YEP'te önceliklendirilen sektörlerde faaliyet gösteren imalat sanayi firmalarının 10 yıla kadar vadeli, TL cinsi kredi ile uygun koşullarda desteklenmesi sağlanacaktır.
- Türkiye Kalkınma Fonu bünyesindeki sermaye yatırım fonları aracılığıyla katma değerli yerli ve yenilikçi üretimin desteklenmesi sağlanacaktır.

- KGF uygulamasında ihracat yapan ve ithalatı azaltan KOBİ'ler önceliklendirilecektir.

İstihdam ile İlgili Politika ve Tedbirler:

- Kovid-19 salgını sonrası ekonomik toparlanmayı destekleyici, gençlerin deneyim kazanarak işgücü piyasasına girişlerini kolaylaştırıcı, kısmi süreli çalışmayı teşvik edici ve işgücü piyasasına ilişkin yapısal düzenlemeleri de içeren İstihdam Kalkanı Paketi hayata geçirilecektir.

- “Hızlı işe dönüş desteği” ile işsizlik ödeneğinden yararlandırılan kişilerin işsiz kaldıkları sürenin azaltılması ve işgücüne daha çabuk geri dönmeleri teşvik edilecektir.

- 25 yaş altı gençler ile 50 yaşın üstünde olan çalışanların istihdam edilebilirliklerini kolaylaştırmak için daha esnek koşullar sağlanacaktır.

- İleri yaş gruplarında istihdamın desteklenmesine yönelik olarak 50 yaş üstü tam zamanlı çalışanların kısmi zamanlı çalışmaya geçişi teşvik edilecek, bu sayede iş ve yaşam dengesi daha sağlıklı hale getirilecektir.

- 10 günden az çalışan 25 yaş altı gençlerin daha kolay istihdam edilmesine imkân sağlayacak düzenleme ile gençlerin deneyim ve beceri kazanmaları sağlanacak ve işverenlerin gençleri tercih etmesi desteklenecektir.

- Kovid-19 salgını sonrası ihtiyaç duyulan uzaktan çalışma dâhil, mevzuatta tanımlanan ancak uygulama alanı bulamayan esnek çalışma biçimlerinin uygulanabilirliğini artırmaya yönelik ikincil mevzuat çalışmaları tamamlanacaktır.

- Kayıtlı işsizlerin profillerinin çıkarılmasına ve aktif işgücü programlarının profil temelli sunumuna yönelik çalışmalar yapılacaktır.

- Sosyal yardım alan çalışabilir durumdaki bireylerin istihdam edilebilirliğini artırmak amacıyla aktif işgücü programları etkin şekilde uygulanacaktır.

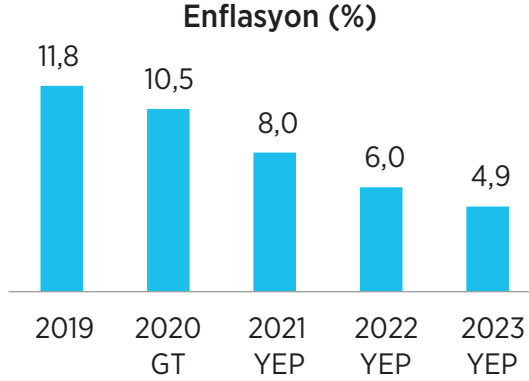
- Mesleki ve teknik eğitimin içeriği ile hayat boyu öğrenme ve aktif işgücü programları, belirlenen odak sektörler başta olmak üzere reel sektörün gelecekteki ihtiyaçları da dikkate alınarak işgücü piyasasında talep edilecek becerileri kazandıracak, nitelikli

beşeri sermaye ihtiyacını karşılayacak ve kurumsal kapasite kayıplarını en aza indirecek şekilde planlanacaktır.

- Geleceğin insana yakışır işleri yaklaşımıyla, bilgi teknolojileri, e-ticaret, girişimcilik programları, teknoloji yoğun işler ve dijital okuryazarlık gibi alanlarda işgücü taleplerini, becerilerini ve geleceğin mesleklerini belirlemek amacıyla sektörle işbirliği halinde çalışmalar yapılacaktır.
- İmalat, bilgi ve iletişim sektörlerinde yaşanan nitelikli işgücü ihtiyacının giderilmesi amacıyla sektör odaklı işbaşı eğitim programları düzenlenecektir.
- Türkiye'nin süregelen dijital dönüşüm sürecine katkı sağlanması amacıyla bilgi teknolojileri alanında kariyer sahibi olmak isteyen 1 milyon vatandaşımıza, düzenlenecek ücretsiz eğitimlerle yetkinliklerini geliştirme fırsatı tanınacak ve işverenlerin bu vatandaşlarımızın özgeçmiş bilgilerine hızlı ve kolay erişimi sağlanarak istihdam olanakları artırılabilecektir.

3. FİYAT İSTİKRARI

- Para ve maliye politikalarının güçlü eşgüdümünün sürdürülmesi ile mal ve hizmet piyasalarında rekabet ve verimliliği artıracak yapısal politikaları hayata geçirerek enflasyonun kalıcı olarak düşük tek haneli seviyelere indirilmesi, Programın temel hedeflerindedir. Enflasyonun düşürülmesiyle; öngörülebilirlik artırılabilecek, belirsizlik kaynaklı risk primleri düşürülecek, finansal aracılık sisteminin ve reel sektör sabit sermaye yatırımlarının verimliliği yükseltilecek, uzun vadeli Türk lirası finansman kaynakları geliştirilecek, böylece ekonomik ve finansal istikrar güçlendirilecektir.
- Enflasyonun 2021 yılsonunda yüzde 8,0 olarak gerçekleşmesi, Program dönemi sonunda ise yüzde 4,9 düzeyine gerilemesi beklenmektedir.

**Politika ve Tedbirler:**

- Kamunun yönlendirdiği bazı fiyat ve ücretlerde geçmiş enflasyon yerine YEP enflasyon hedeflerine göre ayarlamalar yapılacak, böylece enflasyonda atalet etkisi sınırlandırılacaktır.
- Eşel mobil sistemi ile petrol fiyatlarındaki olası oynaklığın enflasyon üzerindeki etkisi bütçe dengesi de gözetilerek sınırlandırılmaya devam edilecektir.
- Haksız Fiyat Değerlendirme Kurulu'nun fahiş fiyat artışı ve stokçuluk uygulamalarına karşı piyasa dengesini ve tüketicileri korumaya yönelik faaliyetleri etkinleştirilecektir.
- Mal ve hizmet piyasalarında rekabeti korumak, geliştirmek, yeni doğrudan yatırımlar için daha elverişli bir ortamın tesisine katkı sağlamak, rekabet ihlallerini orantılı biçimde sonlandırmak, ekonomiyi ve tüketicileri kartelleşmeye karşı güvence altına almak için Rekabet Kurumu çalışmalarını sürdürecektir.
- Doğalgaz arz güvenliğinin sağlanarak fiyat istikrarının korunması amacıyla Tuz Gölü ve Kuzey Marmara doğalgaz yeraltı depolama tesislerinin kapasiteleri ile geri üretim kapasiteleri artırılacaktır.
- Mal ve hizmet birim fiyatlarındaki olağandışı değişimlerin takibi amacıyla mal ve hizmet standart kod ve birim ölçüsü bilgilerinin elektronik belgelerde yer alması sağlanacak, bu veriler büyük veri ve veri analiz sistemleri üzerinden ilgili kamu kurumlarının/kuruluşlarının kullanımına sunulacak, böylece enflasyonla mücadeleye katkı sağlanacaktır.

- Sertifikalı tohum kullanımının yaygınlaştırılması; yerel tohum çeşitlerinin korunması, geliştirilmesi ve ticarete kazandırılması; iklim değişikliği ve diğer ihtiyaçlarla uyumlu olarak tohumluk islahı çalışmalarına devam edilecektir.
- Kamu kuruluşları ve özel sektör aracılığıyla sözleşmeli bitkisel ve hayvansal üretim modelleri yaygınlaştırılacaktır.
- Sertifikalı tohum, gübre, ilaç, elektrik ve mazot desteğinin aynı ve nakdi olarak çiftçilere sağlandığı, bu kapsamdaki girdilere yönelik finansmanın çiftçilere avans olarak faizsiz şekilde verildiği sözleşmeli üretim sistemi kademeli olarak uygulanacaktır. Sözleşmeli üretim çerçevesinde alım garantisi verilen üreticilere, ürün tesliminde avanstan artan kısım peşin olarak ödenecektir.
- Tarımda verimi artırmak, ekilebilir arazilerin boş kalmasını engellemek, ithal edilen ürünlerin ülkemizde üretimini artırmak, sezon dışı dönemde vatandaşımızın ihtiyaç duyduğu sebze ve meyvenin üretimine katkı sağlamak için münavebeli ekim programı oluşturulacaktır.
- Gıdada kayıp ve israfın önlenmesi amacıyla gıda bankacılığı teşvik edilerek tüketilebilir gıda paylaşımı artırılacaktır.
- Arazi toplulaştırma çalışmalarına ve sulama projelerine devam edilecektir. Bu kapsamda, önceliklendirilen 25 sulama projesi 2022 yılı sonuna kadar tamamlanarak yaklaşık 3 milyon 710 bin dönüm arazide sulu tarım yapılması planlanmaktadır.

4. KAMU MALİYESİ

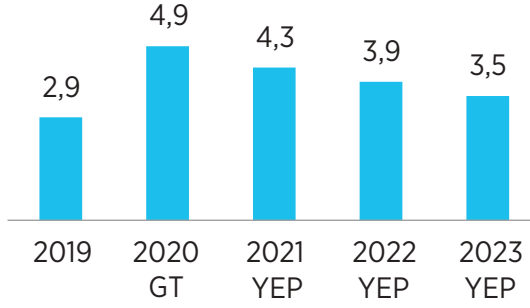
Mali disiplinin kararlılıkla sürdürüleceği Program döneminde, sürekli ve kalıcı gelir kaynakları ile vergi tahsilatında etkinliğin artırılması ve ekonomide kayıt dışılığın azaltılması hedeflenmektedir.

Kamu hizmet sunumunun ve idari yapısının etkinliğini artıracak ve gereksinimlerini dinamik bir yapıda karşılayacak program bütçe sistemine 2021 yılında geçilerek kamu kaynaklarının verimli kullanılması sağlanacaktır.

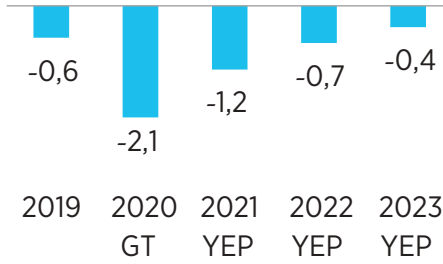
Salgın sürecinin ekonomi üzerindeki olumsuz etkilerini ortadan kaldırmaya yönelik alınan tedbirler nedeniyle bütçeye yansıyan maliyetler, salgınla mücadelede yakalanan başarıyla orantılı olarak önümüzdeki dönemde azalacak, ekonomik faaliyetlerde yaşanan iyileşmeye bağlı olarak bütçe gelirleri artacaktır.

Program dönemi boyunca bütçe açığının GSYH'ye oranının kademeli bir şekilde gerilemesi ve dönem sonunda yüzde 3,5 olması beklenmektedir.

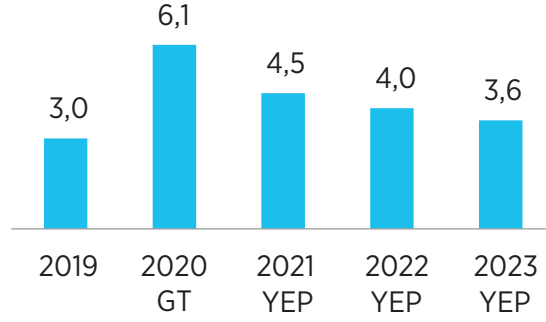
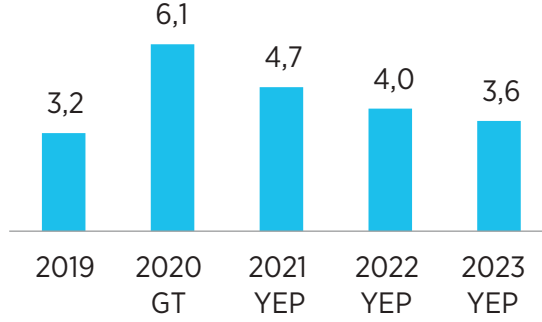
Merkezi Yönetim Bütçe Açığı (% GSYH)



Merkezi Yönetim Faiz Dışı Dengesi (% GSYH)

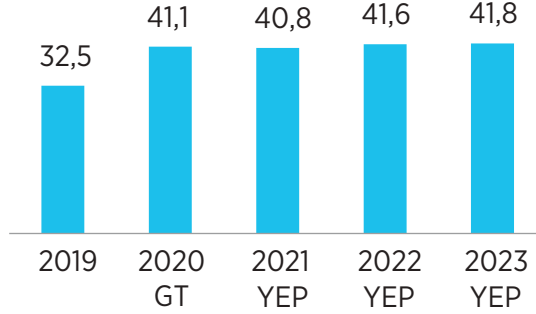


Genel devlet dengesi ile kamu kesimi genel dengesinin de benzer bir eğilim göstermesi hedeflenmektedir.

**Genel Devlet Açığı
(% GSYH)****Kamu Kesimi Borçlanma Gereği
(% GSYH)**

Program dönemi boyunca sağlanan mali disiplin ile kamu borçluluğu sürdürülebilir düşük düzeylerde tutulacaktır. 2020 yılında yüzde 41,1 olması beklenen AB tanımlı genel yönetim borç stokunun GSYH'ye oranının 2023 yılı itibarıyla yüzde 41,8 olacağı tahmin edilmektedir.

AB Tanımlı Genel Yönetim Borç Stoku (% GSYH)



Politika ve Tedbirler:

- Teşvik ve destek sisteminin verimliliğinin artırılması amacıyla destek uygulamaları ilgili kurum ve kuruluşlarca yapılacak etki değerlendirme çalışmaları dikkate alınarak revize edilecektir.
- Devlet Malzeme Ofisi'nin ülke kalkınmasında ihtiyaç duyulan kamu alım politikalarını destekleyen uluslararası ölçekte öncü bir merkezi satın alma kurumuna dönüşümü sağlanacaktır.
- Tıbbi cihazlarda değer bazlı geri ödeme modelleri ve bununla beraber uygulamaya alınması planlanan risk paylaşımı modelleri ile kaliteli ürüne ödeme yapılması ve daha etkin bütçe kullanımı sağlanacaktır.
- Yerli üretimi desteklemek amacıyla ithal yoğunluğu yüksek ürünlerin vergi oranları gözden geçirilerek bu ürünlerin ithalatının azaltılmasına katkı sağlanacaktır.
- Vergi mevzuatının sadeleştirilmesine, etkin olmayan istisna, muafiyet ve indirimlerin gözden geçirilmesine ve kademeli olarak kaldırılmasına devam edilecektir.
- Kamu İhale Kanunu kapsamındaki ihalelere ilişkin mevzuat ve uygulamalar sadeleştirilerek başta KOBİ'ler olmak üzere, yerli ve yerel üreticilerin ihalelere katılımı kolaylaştırılacaktır.
- Vergi mükelleflerimizin vergi bilincinin güçlendirilmesi ve vergiye gönüllü uyumun artırılması için davranışsal kamu politikalarından faydalanılacaktır.

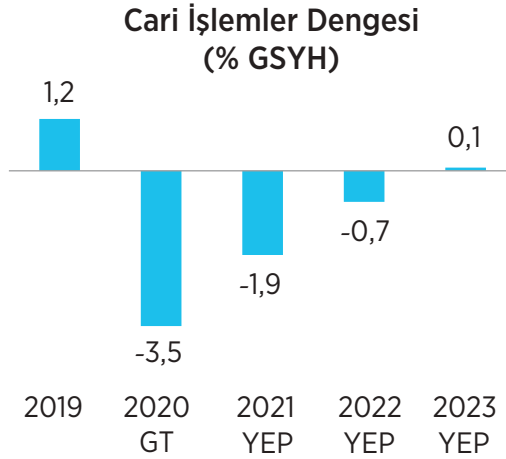
- Dijital olarak alınıp satılabilen ve transfer edilebilen, dijital bir değeri temsil eden sanal varlıklar kullanılarak yapılan işlemlerin vergilendirilmesine yönelik çalışmalar sürdürülecek, bu varlıkların suçun finansmanında kullanılmasının önlenmesine yönelik bir takip mekanizması tesis edilecektir.
- Dijital ekonomik faaliyetlerin tam ve doğru şekilde vergilendirilmesi sağlanacak, matrah aşındırma ve kâr kaydırma kaynaklı vergi kaybı azaltılacaktır.
- Kamu kaynaklarının daha etkin şekilde değerlendirilmesi ve hazine nakit rezervinin güçlendirilmesi için Tek Hazine Kurumlar Hesabının kapsamı genişletilecektir.
- Vergisel işlemlerde uzaktan denetim ve risk bazlı incelemelerin yaygınlaştırılması için Risk Analizi Değerlendirme ve Araştırma (RADAR) Sistemi kurulacak, farklı veri kaynaklarından edinilen bilgiler RADAR sisteminde toplanacak, risk senaryoları oluşturulacak ve modelleme yapılacaktır.
- Kamu gelirlerinin tahsilat performansı artırılacak, kayıt dışılıkla mücadeleye devam edilecek, vergi kayıp ve kaçığı ile mücadelede bilgi teknolojilerinin kullanımı yaygınlaştırılacak, elektronik ortamda yapılan ticari faaliyetlerin ve sosyal medya kullanılarak kazanılan gelirlerin vergilendirilmesine yönelik düzenlemeler gözden geçirilecektir.
- Kayıt dışı ekonomi ile mücadelede 2020 yılında başlayan Vergi Denetim Kurulu'ndaki organizasyon ve denetim sistematiji değişikliği ile birlikte 2021 yılında dijital takip ve risk yaklaşımı ile izlemenin etkinliği artırılacaktır.

5. CARİ İŞLEMLER DENGESİ

Uluslararası alanda rekabetçi ve güçlü istihdam potansiyeli olan öncelikli sektörlerin desteklenmesiyle sürdürülebilir ihracat artışının sağlanması, yurt içi üretim kapasitesinin artırılarak ithalata olan bağımlılığın azaltılması ve artan turizm gelirleriyle cari işlemler dengesinde iyileşmenin sağlanması temel amaçtır. Teknoloji transferi sağlayan doğrudan yabancı sermaye yatırımlarının katkısıyla ödemeler dengesindeki iyileşmenin desteklenmesi hedeflenmektedir. Karadeniz'deki doğal gaz keşfi kaynaklı olarak yapılacak yeni doğal gaz kontratlarında fiyatların daha rekabetçi olması sağlanacak ve 2023 yılında doğalgazın kullanılmaya başlanacak olması enerji ithalatına olumlu yönde katkı yapacaktır.

Salgının dünya ekonomisi ve ticaretinde oluşturduğu gerilemenin Program döneminde tedrici olarak ortadan kalkması beklenmektedir. Dış talepteki artış, turizm gelirlerinde beklenen güçlü toparlanma ve altın talebinde normalleşme ile cari açığın 2021 yılında ılımlı seyretmesi öngörülmektedir. Bu durum dış finansman ihtiyacını azaltarak reel kesimin dış borç azaltma sürecini destekleyecektir.

Cari işlemler dengesinin GSYH'ye oranının 2021 ve 2022 yıllarında sırasıyla yüzde 1,9 ve yüzde 0,7 olarak açık vermesi, Program dönemi sonunda ise sınırlı fazlaya dönmesi tahmin edilmektedir.



Dış Ticaret ile İlgili Politika ve Tedbirler:

- İhracatta destek uygulamaları, Kovid-19 salgını etkisiyle küresel ekonomik koşullarda ortaya çıkan yeni normal anlayışı ile uyumlu hale getirilerek güncellenecek, dış pazarlarda gelişen ve değişen talep doğrultusunda yeni ve etkili destek mekanizmaları uygulamaya konulacaktır.
- İhtiyaç sahibi büyük firmalar tarafından talep edilen Ar-Ge ve yenilik tabanlı çözüm önerilerinin aynı firmaların eş finansmanı ile KOBİ'ler tarafından karşılanması sağlanacaktır. Siparişe Dayalı Ar-Ge Projeleri Destekleme Programı ile daha fazla Ar-Ge ürünü daha hızlı ve etkin bir şekilde ticarileştirilecektir.
- İhracat artışı ve küresel ölçekte ürün geliştirmenin önemli

unsurlarından olan test ve sertifikasyon altyapısı güçlendirilecek, üreticilerimizin test, belgelendirme ve sertifikasyon hizmetlerini ağırlıklı olarak yurt içinden almaları sağlanacaktır.

- E-ihracat yoluyla ülke ekonomisinin uluslararası rekabetçiliğinin artırılması, yeni ihracat alanlarının oluşturulması, istihdam imkânlarının artırılması ve dijitalleşmenin getirdiği yeni fırsatlarla beraber bu alanda oluşacak yeni pazarlarda ülkemizin payının artırılması amacıyla bireysel e- ihracatçılara yeni bir vergi teşviki getirilecek, bu alanda girişimde bulunacaklara eğitim ve sertifika verilecektir.

- Kovid-19 salgını sonrası yeni normalle birlikte; yapısal değişime uğrayan tedarik zincirlerine girmek için firmalarımız gereken standartlar, tasarım, sürdürülebilirlik, güvenlik ve üretim kabiliyetleri açısından güçlendirilerek firmalarımızın küresel tedarik zincirlerine katılımları desteklenecektir.

- Türk firmalarının Küresel Tedarik Zincirindeki (KTZ) yerinin güçlendirilmesini ve yeni firmaların KTZ'lere katılımını sağlayacak, ülkemizin küresel tedarik zincirindeki payını artıracak destek programı hayata geçirilecektir.

- Kuşak ve Yol Girişimi çerçevesinde Çin ile ikili ticari ve ekonomik ilişkiler geliştirilecektir.

- Ülkemizin üçüncü ülkelerle ticari ilişkilerinin geliştirilmesi ve ülkemiz hak ve çıkarlarının azami ölçüde korunmasını/gözetilmesini teminen ticaret diplomasisi araçları etkin bir şekilde kullanılacaktır.

- Gümrük Birliğinin güncellenmesi müzakereleri kapsamında başta AB Komisyonu olmak üzere, ilgili platformlar nezdinde girişimlere devam edilecektir.

- Türkiye-AB Gümrük Birliği kapsamında AB'ye ihracatımızda Avrupa Yeşil Mutabakatına adaptasyon sağlanması amacıyla kamu, özel sektör, STK'lar ve üniversiteleri koordine ederek, AB ile diyalog içerisinde gerekli çalışmalar ve hazırlıklar yapılacaktır.

- Petrol ve doğal gaz kaynağı aramaları, başta denizlerde olmak üzere, hızlandırılarak sürdürülecektir.

- Bor ve lityum başta olmak üzere madenler işlenip yüksek katma değerli ürünlere dönüştürülecek ve uluslararası piyasalara sunulacaktır.

- Yerli ve yenilenebilir enerji kaynaklarından elektrik üretimi artırılabacaktır. Başta sanayi sektöründe olmak üzere endüstriyel işletmelerin verimsizlik ve kayıplarının giderilmesi ile atık enerjilerinin geri kazanılması için verimliliği artırıcı projeler hayata geçirilecektir.
- Maden arama ve sondaj çalışmaları devam ettirilerek, bulunan rezervler kamu/özel iş birliğinde yeni iş modelleri ve finansman mekanizmalarıyla ekonomiye kazandırılacaktır.
- Kullanım ömrü henüz dolmayan teknolojik ürünlerin tekrar ekonomiye kazandırılması, ekonomik değer oluşturması, israfın ve çevreye verilen zararların azaltılması için ikinci el teknolojik ürünlerin belirli bir standartta yenilenerek güvenli bir şekilde tekrar satışa sunulması için yasal düzenleme yapılarak standartlar oluşturulacaktır.
- Yüksek teknoloji ürünlerinin üretileceği, büyük ölçekli yerli ve yabancı yatırımların yer alacağı, etkin yönetim modeline sahip endüstri ve teknoloji bölgeleri kurulacaktır.

Turizm ile İlgili Politika ve Tedbirler:

- Kovid-19 salgını sonrası normalleşme döneminde uygulanmak üzere başlatılan Güvenli Turizm Sertifikasyon Programı sürekli ve kalıcı hale getirilecek, sektörün öncelikleri doğrultusunda tanıtım, pazarlama ve sektörün hizmet kalitesini artırıcı faaliyetler ve turizm yatırımları desteklenmeye devam edilecektir.
- Kovid-19 salgını sonrası dönemde birçok ülkede açığa çıkan sağlık sektöründeki zafiyetleri fırsata çevirmek amacıyla ülkemizdeki sağlık turizmi potansiyeline yönelik projeler hayata geçirilecek ve bu kapsamda özellikle ileri yaş turizmi ile termal turizme yönelik tanıtım stratejileri geliştirilecektir.
- Turizmin 12 aya ve tüm ülkeye yaygınlaştırılması amacıyla yeni destinasyonlar belirlenecek; gastronomi, festival, kültür, eco turizm, inanç, eğitim, spor ve bisiklet turizmi gibi alternatif turizm ürünleri zenginleştirilerek 2023 Turizm Master Planı hayata geçirilecektir.
- Hedef pazarlardaki üst segment ziyaretçi kitlesine yönelik odaklı ve özelleştirilmiş pazarlama ve tanıtım stratejileri uygulanacaktır.

- Ülkemizdeki önemli turistik destinasyonların tanınırlığını artırmak amacıyla dijital medyanın gücünden yararlanılacaktır.
- Teknoloji destekli ziyaretçi deneyimini artırıcı projeler hayata geçirilecek, sanal müze, sergi ve dijital fuar organizasyonları ile dijital turizm çeşitliliği geliştirilecektir.
- İllerdeki otel kapasitelerinin maksimum oranda kullanılmasını ve geceleme sürelerinin artırılmasını sağlamak üzere; kültür, sanat, eğlence, festival, kongre ve seminerler, spor, macera, doğa, alışveriş gibi birden fazla turizm faaliyetlerini aynı anda içeren, ürün çeşitliliği sunan bütüncül olarak planlanmış turizm destinasyonları oluşturulacaktır.
- Ana kaynak pazarımız olan ülkelerin seçilmiş şehirlerinden konaklama kapasitesinin yüksek olduğu turistik bölgelerimize doğrudan tarifeli ve charter uçuş seferlerinin başlatılmasına ve sürdürülmesine yönelik uluslararası havayolu şirketleri ile tur operatörlerine pazarlama faaliyetlerinde destekte bulunulacaktır.
- Ülkemizdeki kültür varlıkları ile ilgili farkındalığın artırılması ve bu alanda turizm potansiyelinin oluşturulması sağlanarak kültür turizmi geliştirilecektir.
- Turizme nitelikli insan kaynağı kazandırılması amacıyla eğitim alanında işbirliği protokolleri yapılarak nitelikli personel sayısı artırılabilecektir.
- Kültür ve sanat endüstrileri güçlendirilerek ülkemiz önemli bir film çekim merkezi ve dizi/film ihracatçısı haline getirilecektir.

6. FİNANSAL İSTİKRAR

Program ile finansal piyasalarda stratejik reformlar yoluyla tasarrufların artırılması, kaynak dağılımında etkinliğin desteklenmesi, finansal okuryazarlık seviyesinin yükseltilmesi ve finansal sistemin sermaye piyasası ayağının güçlendirilmesi amaçlanmaktadır.

Program dönemi boyunca, ekonominin sağlıklı bir şekilde işlemesi ve şoklara karşı dirençli kılınması için finansal istikrarın güçlendirilmesi, finansal sektörün aracılık faaliyetinin yüksek katma değerli ve üretken sektörleri destekler yapıda önceliklendirilmesi ve böylece dış finansmana bağımlılıktan kaynaklanan kırılganlıkların azaltılması hedeflenmektedir.

Salgının ekonomideki etkilerine yönelik Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK) tarafından sağlanan geçici esnekliklerin etkisiyle bankacılık sektörünün 2020 yılı Temmuz ayı itibarıyla sermaye yeterlilik rasyosu yüzde 19,2'ye yükselmiştir. Sermaye yeterlilik rasyosu Basel III kriterlerine göre yüzde 8 olarak uygulanan yasal asgari oranın ve BDDK tarafından yüzde 12 olarak belirlenen hedef oranın oldukça üzerindedir. Sermayenin kalitesinin bir ölçütü olarak kabul edilen çekirdek sermaye yeterliliği rasyosu ise yüzde 14,9 ile yasal oran olan yüzde 4,5'in çok üzerinde güçlü bir duruş sergilemektedir.

Bankaların finansal şoklara karşı kullanabilecekleri güçlü yabancı para likidite tamponları, bir yıl içinde vadesi dolacak yurt dışı kaynaklı borcu karşılayabilecek düzeydedir.

Salgın sürecinde reel sektörün ve hanehalkının bozulan nakit akışı ve artan likidite ihtiyacının karşılanması için alınan koordineli tedbirlerle kredi mekanizmasının işlerliği korunmuş ve bu sayede kredi artış hızı ivmelenmiştir. Önümüzdeki dönemde hâlihazırda başlamış olan iktisadi faaliyetteki toparlanma sürecinin tamamlanması, nakit akımlarının normalleşmesi ve finansal istikrarın korunmasına yönelik son dönemde alınan önlemlerle birlikte kredi artış hızındaki yavaşlama sürecinin devam etmesi beklenmektedir.

Salgın öncesi dönemde düşüş eğilimine giren tahsili gecikmiş alacak oranı, esas olarak salgın sürecinde toplam kredilerde yaşanan hızlı artış ve kredilerin tahsili gecikmiş alacak olarak sınıflandırılmasının geciktirilmesine yönelik alınan tedbirler neticesinde, 2020 yılı Temmuz ayı itibarıyla yüzde 4,2 seviyesine gerilemiştir. BDDK tarafından kredilerin tahsili gecikmiş alacak olarak sınıflandırılmasına ilişkin alınan önlemlerin etkilerinin, salgın sonrası dönemde aktif kalitesine gecikmeli olarak yansımaları beklenmektedir. Salgının seyrine bağlı olarak olası tahsili gecikmiş alacak artışları yakından izlenecek olmakla birlikte, bankacılık sektörü güçlü sermaye ve likidite yapısı ile aktif kalitesi kaynaklı riskleri yönetebilecek konumdadır. Atılan normalleşme adımlarının yanı sıra yılın ikinci yarısında iktisadi faaliyette genele yayılması beklenen toparlanmanın, önümüzdeki dönemde tahsili gecikmiş alacak artışını sınırlandırması beklenmektedir.

2020 yılının ilk çeyreği itibarıyla reel sektörün toplam finansal borcunun GSYH'ye oranı yüzde 60,7 seviyesindedir. Toplam borcun yüzde 59,7'si döviz cinsindedir. Reel sektör toplam net

döviz açık pozisyonu 2020 yılında azalış eğilimini sürdürmüş ve Haziran ayı itibarıyla 162,9 milyar dolar seviyesinde gerçekleşmiştir. Reel sektör firmaları 1 yıllık vadede açık pozisyon riski taşımamaktadır. Reel sektörün kısa vadeli döviz varlıkları döviz yükümlülüklerinin üzerindedir.

Salgın döneminde kredi büyümesinde görülen ivmelenmede bireysel krediler önemli bir rol oynamış olsa da hanehalkı borçluluğunun GSYH'ye oranı, bireysel kredi kartlarına ve tüketici kredilerine yönelik uygulanan makro ihtiyati politikalara rağmen emsal ve gelişmiş ülkelerin çok altında bir seviyede seyretmeye devam etmiştir. Bu dönemde BDDK tarafından bireysel kredi kartlarında asgari ödeme oranlarının yüzde 20'ye çekilmesi, hanehalkının borç servis kapasitesini desteklemiştir. Ayrıca, bireysel kredi kullanıcılarının döviz cinsinden veya dövize endeksli kredi kullanamaması döviz kuru riskini sınırlandırmaktadır.

Sermaye piyasalarının Türkiye ekonomisindeki payı artmaya devam etmektedir. Bireysel yatırımcı sayısı, kurumsal ve bireysel yatırımcıların toplam portföy büyüklüğü ve işlem hacmi gibi göstergelerde önemli artışlar görülmektedir. Özkaynak finansmanı yoluyla sermaye piyasalarından finansman sağlayan şirketlerin sayısı artmaktadır. Program döneminde, sermaye piyasalarında biriken tasarrufların ülkemizdeki şirketler kesimine uzun vadeli finansman olanakları sağlayarak ülkemiz kalkınmasına doğrudan katkı sunması hedeflenmektedir.

Politika ve Tedbirler:

- Yeni finansal mimari anlayışı çerçevesinde finansal istikrar ve güvenliği esas alan esnek, etkili ve kapsamlı düzenleme altyapısının güçlendirilmesi sağlanacaktır.
- Ülkemizde finansal teknolojilerin (Fintek) yaygınlaştırılmasına yönelik kapsamlı bir strateji dokümanı ve eylem planı hazırlanacak, bu alanda yapılan çalışmalar tek elden koordineli bir şekilde yürütülecektir.
- İstanbul Finans Merkezi (İFM) 2022 yılında açılacaktır.
- Türkiye'nin katılım finans ve reasürans sisteminde önde gelen ülkeler arasında yer almasını sağlamak üzere, iyi uygulama örnekleri ve uluslararası kabul gören faizsiz finans ilkeleri çerçevesinde, sektörün ihtiyaçlarını ve katılımcıların

hassasiyetlerini dikkate alan bir katılım finans strateji belgesi oluşturulacak ve uygulamaya alınacaktır.

- Ticari bir alacağın ödenmemesine bağlı olarak ortaya çıkabilecek kayıpların tazmin edilmesine hizmet eden alacak sigortasının yaygınlaştırılması sağlanacaktır.

- Finansal işlemlere ilişkin bilgilerin daha anlaşılabilir şekilde kullanıcılara aktarılması sağlanarak finansal okuryazarlık artırılacaktır.

- Ar-Ge ve yenilikçilik faaliyetlerinin finansmanında yenilikçi sanayi ve teknoloji şirketlerine uygun koşullarda ve uzun vadeli finansman imkânlarının sağlanması için girişim sermayesi fonları ve kitle fonlaması platformları gibi sermaye piyasası araçlarından etkin bir şekilde faydalanılacaktır.

- Para ve sermaye piyasalarının derinleştirilmesi için uzun vadeli tasarruflarda artışa katkı sağlayacak çalışmalara devam edilecektir.

- İhracatçılarımız ve döviz kazandırıcı faaliyetlerde bulunan veya imalat sanayi sektöründe faaliyet gösteren işletmelerimiz Hazine Destekli Kefalet Sistemi kapsamında öncelikli olarak desteklenerek bu kesimlerin kefalet limitlerinden yararlanma oranları artırılacaktır.

- Kredi kullanımına ilişkin süreçlerin iyileştirilmesine ve kredilerin verilmiş amaçları doğrultusunda kullanılmasının sağlanmasına yönelik çalışmalara devam edilecektir.

- Bankaların performans yönetim sistemleri kapsamında belirlenen hedefler, makroekonomik hedefler ile uyumlu hale getirilecektir.

- Yatırımcılara sunulan finansal araç çeşitliğinin artırılması, dijitalleşme seviyesinin yükseltilmesi ve atıl varlıkların ekonomiye kazandırılması için yeni ürün ve hizmetlerin devreye alınmasına yönelik çalışmalar sürdürülecektir.

- Teminat süreçlerinde operasyonel maliyetlerin azaltılması ve KOBİ'lerin merkezi takas hizmeti sayesinde faaliyetlerini sürdürmesi için takas süreçlerinde iyileştirme ve geliştirme yapılacaktır.

- Uzun vadeli ve sermaye yoğun altyapı, enerji, sanayi veya teknoloji yatırımlarının finansmanında sermaye piyasası araçlarından etkin bir şekilde yararlanılması için alternatif bir yatırım aracı olan proje finansmanı fonu ve projeye dayalı menkul

kıymet sistemine ilişkin uygulama çerçevesi tamamlanacaktır.

- Reel sektör şirketlerinin borçlanma aracı ihracı yoluyla sermaye piyasalarından daha fazla yararlanabilmesi için Teminat Yönetim Sözleşmesi'ne ilişkin yasal altyapı oluşturulacaktır.
- Finansal sistemin derinleştirilmesi ve yurt içi tasarruf tabanının genişletilmesi için yeni ürünlerle sistemde derinliğin ve tasarruf seviyesinin artması sağlanacaktır.

7. EYLEM VE PROJELER

Programda bahsedilen politika ve tedbirlerle uyumlu olarak YEP'in temel amaçlarına ve temel makroekonomik hedeflerin gerçekleştirilmesine hizmet eden, uzun vadede bireysel ve toplumsal gelişimi güçlendirmeyi hedefleyen takvimlendirilmiş eylem ve projeler hayata geçirilecektir. Bu eylem ve projeler aşağıdaki tablolarda yer almaktadır.

	Sorumlu Bakanlık	Planlanan Tamamlanma Tarihi	Ekonomik Dengeleme	Sağlıklı ve Sürdürülebilir Bütçeye	Daha Adaletli Paylaşım	Nitelikli İnsan Gücü ve Güçlü Toplum	Yeni Normal
ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK							
Sıfır atık uygulamaları ülke genelinde yaygınlaştırılarak geri kazanım oranının artırılmasına yönelik çalışmalar yapılacaktır.	Çevre ve Şehircilik Bakanlığı	Aralık 2023		✓			✓
Atık ithalatına yönelik kota uygulaması daha da geliştirilerek döngüsel ekonomiye uyum çerçevesinde yurt içi atık ayrıştırması ve yeşil dönüşüm teşvik edilecek, böylece ülkemizin atık ithalatı da azaltılacaktır.	Çevre ve Şehircilik Bakanlığı	Aralık 2023		✓			✓
Hazineye ait tarım arazilerinin ihtiyaç duyulan ürünlerin ekimi için kiralanması yoluyla tarımsal üretim artırılacak ve atıl kaynaklar kullanıma açılacaktır.	Çevre ve Şehircilik Bakanlığı	Aralık 2023		✓	✓		✓
Kültürel mirasımızın korunması, restore edilerek günümüz toplumuna ve gelecek kuşaklara aktarılması ve tanıtılması sağlanacaktır.	Kültür ve Turizm Bakanlığı	Aralık 2021				✓	

	Sorumlu Bakanlık	Planlanan Tamamlanma Tarihi	Ekonomik Dengeleme	Sağlık ve Sürdürülebilir Bütüme	Daha Adaletli Paylaşım	Nitelikli İnsan Gücü ve Güçlü Toplum	Yeni Normal
EĞİTİM							
Uzaktan eğitim sürecinin <i>Harmanlanmış Eğitim Sistemini</i> destekleyecek şekilde etkin hâle getirilmesi için içerik, altyapı, tasarım ve yönetim ile ilgili geliştirmeleri kapsayan bütünsel bir sistem hayata geçirilecek; dezavantajlı öğrencilerin uzaktan eğitimden daha fazla faydalanmaları sağlanacaktır.	Milli Eğitim Bakanlığı	Aralık 2021		✓	✓	✓	✓
Eğitim kurumlarında hijyen şartları iyileştirilecek, enfeksiyon önlemeye yönelik çalışmalar planlı ve sürekli bir şekilde uygulanacaktır.	Milli Eğitim Bakanlığı	Eylül 2021				✓	✓
Eğitim-öğretimin uluslararası standartlara uygun hâle getirilmesi amacıyla çalışmalar yapılacaktır, ölçme, izleme ve değerlendirme sisteminin etkinliği artırılacaktır.	Milli Eğitim Bakanlığı	Aralık 2021		✓	✓	✓	
Tüm eğitim süreçlerinde öğrencilerin akademik, kariyer ve sosyal duygusal gelişim alanlarında desteklenmesi amacıyla rehberlik hizmetlerinin niteliği artırılacak, öğrenciler gelecekte ihtiyaç duyulacak mesleklere kendi beceri ve yeteneklerine uygun olarak yönlendirilecektir.	Milli Eğitim Bakanlığı	Aralık 2021		✓	✓	✓	
Ülkemizdeki özel eğitime ihtiyacı olan öğrencilerin aldıkları eğitimin niteliği ve kalitesi artırılacak, bu öğrenciler özgün tanılama araçlarıyla tespit edilecek ve gelişim süreçleri desteklenerek izlenecek, bu öğrencilerin hem bireysel yaşamlarına hem de ülkemiz ekonomisine katma değer oluşturmaları sağlanacaktır.	Milli Eğitim Bakanlığı	Aralık 2021		✓	✓	✓	

	Sorumlu Bakanlık	Planlanan Tamamlanma Tarihi	Ekonomik Dengeleme	Sağlıklı ve Sürdürülebilir Büyüme	Daha Adaletili Paylaşım	Niteliği İnsan Gücü ve Güçlü Toplum	Yeni Normal
EĞİTİM							
Mesleki eğitim kurumlarındaki öğrencilerin edindikleri bilginin beceri ve üretime dönüştürülmesi sağlanacak, bu sayede sektörün işgücü ihtiyacına cevap verebilecek niteliğe sahip bireyler sektörle iş birliği içinde yetiştirilecektir.	Milli Eğitim Bakanlığı	Aralık 2021		✓	✓	✓	
Eğitimde adaletin sağlanması amacıyla; öğrenciler, okullar ve bölgeler arasında mali kaynak, öğretmen ve yönetici niteliği, eğitim donanımı ve kazanımlar açısından oluşan farklılıkların azaltılması için okulu merkeze alan bir sistem yaklaşımı benimsenecek, okul yöneticiliği güçlendirilecek, eğitim kalite endeksi oluşturulacak, deneyimsiz öğretmenler desteklenecektir.	Milli Eğitim Bakanlığı	Aralık 2021		✓	✓	✓	
Sanayinin ihtiyaçları ve dijital dönüşüm hedefleri çerçevesinde yenilikçi okul-sektör iş birliği modelleri kurulacak, mesleki ve teknik eğitim kurumlarının kapasiteleri sektörün işgücü ihtiyacına cevap verebilecek şekilde geliştirilecektir.	Milli Eğitim Bakanlığı	Aralık 2021		✓	✓	✓	

	Sorumlu Bakanlık	Planlanan Tamamlanma Tarihi	Ekonomik Dengelenme	Sağlıklı ve Sürdürülebilir Bütüme	Daha Adaletli Paylaşım	Nitelikli İnsan Gücü ve Güçlü Toplum	Yeni Normal
FİNANSAL SİSTEM							
Yatırım enstrümanlarının çeşitlendirilmesi ve yatırımcı tabanının genişletilmesi için farklı vadelerde ve yapılarda kira sertifikası ihraçlarına devam edilecek, kira sertifikası piyasası geliştirilecektir.	Hazine ve Maliye Bakanlığı	Aralık 2022	✓	✓	✓		
Katılım finans sektörüne yönelik oluşturulan politikaların takibi ve raporlanması sağlanacak, bu sektörün düzenleyici ve denetleyici kurumları ile sektör kuruluşları arasındaki işbirliği güçlendirilecek ve Merkezi Danışma Kurulu'nun etkinliği artırılacaktır.	Hazine ve Maliye Bakanlığı	Aralık 2022	✓	✓	✓		
Katılım finans alanında uluslararası standartlara uyum sağlanacak ve katılım sigortacılığı yaygınlaştırılacaktır.	Hazine ve Maliye Bakanlığı	Aralık 2021	✓	✓	✓		
Borsa işlemlerinde kullanılan sistemlerin yerli ve milli kaynaklar üzerinde geliştirilmesi ve bu konuda dışa bağımlılığın azaltılması için yerli ve milli finans teknolojileri yaygınlaştırılacaktır.	Hazine ve Maliye Bakanlığı	Aralık 2021	✓	✓	✓		✓
Ülkemizde fikri mülkiyet varlıklarının değerlendirme kapasitesi geliştirilerek ülke ekonomisine katkısı artırılabilecek ve üniversitelerde, araştırma kurumlarında ve teknoloji geliştirme bölgelerinde geliştirilen patentli teknolojilerin sanayiye etkin bir şekilde aktarılması sağlanacaktır.	Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı	Aralık 2023	✓	✓	✓	✓	

	Sorumlu Bakanlık	Planlanan Tamamlanma Tarihi	Ekonomik Dengeleme	Sağlıklı ve Sürdürülebilir Büyüme	Daha Adaletli Paylaşım	Niteliği İnsan Gücü ve Güçlü Toplum	Yeni Normal
FİNANSAL SİSTEM							
Türk Eximbank bünyesinde müstakriz fon altyapısı kurularak ihracatçılarımızın kambiyo işlemlerini gerçekleştirebilmelerine ve Banka'nın kaynak yapısının çeşitlendirilmesine imkân sağlanacaktır.	Ticaret Bakanlığı	Aralık 2021	✓	✓	✓		
İhracatçılarımızın yeni pazarlara güvenle girmelerini sağlamak ve mevcut pazarlarındaki iş hacimlerini genişletmek amacıyla Türk Eximbank'ın alacak sigortası ve garanti destekleri kademeli olarak artırılacaktır.	Ticaret Bakanlığı	Aralık 2023	✓	✓	✓		✓
Türk Eximbank finansman desteklerinden yararlanan firmalar içerisindeki KOBİ oranı artırılacaktır.	Ticaret Bakanlığı	Aralık 2023		✓			

	Sorumlu Bakanlık	Planlanan Tamamlanma Tarihi	Ekonomik Dengeleme	Sağlıklı ve Sürdürülebilir Büyüme	Daha Adaletli Paylaşım	Nitelikli İnsan Gücü ve Güçlü Toplum	Yeni Normal
GENÇLİK VE TOPLUM							
Adalete erişimin daha etkin hale getirilmesi amacıyla kırılan grupların ihtiyaçlarına duyarlı bir adli yardım sistemi oluşturulacaktır.	Adalet Bakanlığı	Aralık 2022			✓	✓	✓
Ailelerin bağımlılık ve suç eğilimi ile ilgili risk bazlı profillerinin çıkarılmasını sağlamak amacıyla sosyal araştırma yapılacaktır.	Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı	Aralık 2021		✓	✓	✓	
Sosyal yardımlarda mükerrerliklerin engellenmesi, kamu kaynaklarında etkinliğin sağlanması amacıyla sosyal yardımlarda bütüncül yapı güçlendirilecektir.	Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı	Aralık 2023		✓	✓	✓	✓
Milli Teknoloji Hamlesinin itici gücünü oluşturacak teknoloji üretme yetkinliği yüksek bir gençlik yetiştirilmesi amacıyla 81 ilde 100 Dene-yap Teknoloji Atölyesi kurulacak; gençlik merkezlerinde 2021 yılında 35 bin gence algoritma, programlama, web ve mobil uygulama geliştirme, robotik ve elektronik eğitimleri verilecektir.	Gençlik ve Spor Bakanlığı	Aralık 2021		✓	✓	✓	
Gençlere yönelik yapılacak eğitim, bilgi ve beceri kazandırma programlarında online tabanlı platforma geçiş sağlanacaktır.	Gençlik ve Spor Bakanlığı	Aralık 2021		✓	✓	✓	✓
Gençlerin işgücü piyasasına erişimlerini kolaylaştırmak amacıyla ilgi duydukları alanlarda profesyonellik kazanarak nitelikli bireyler olarak yetişmeleri sağlanacaktır.	Gençlik ve Spor Bakanlığı	Aralık 2021		✓	✓	✓	

	Sorumlu Bakanlık	Planlanan Tamamlanma Tarihi	Ekonomik Dengeleme	Sağlık ve Sürdürülebilir Büyüme	Daha Adaletili Paylaşım	Nitelikli İnsan Gücü ve Güçlü Toplum	Yeni Normal
İŞ VE YATIRIM ORTAMI							
E-duruşma başta olmak üzere yargıda teknolojik imkânlar artırılacaktır.	Adalet Bakanlığı	Aralık 2021		✓	✓	✓	✓
Yargının finans, enerji, çevre ve imar gibi sektörlerle ilişkin alanlarda ihtisaslaşması sağlanacak ve bu alanlarda ihtisas mahkemeleri oluşturulacaktır.	Adalet Bakanlığı	Aralık 2021		✓	✓	✓	
Arabuluculuk sistemi yaygınlaştırılarak uyuşmazlıkların daha kısa sürede çözümlenmesi sağlanacaktır.	Adalet Bakanlığı	Aralık 2021		✓	✓	✓	
İcra ve iflas işlemlerinin daha hızlı ve daha etkin yapılabilmesi amacıyla icra ve iflas sistemi günümüz şartlarıyla uyumlu bir hale getirilecek ve sanal icra dairesi uygulaması geliştirilecektir.	Adalet Bakanlığı	Aralık 2021		✓	✓	✓	
Afrika'ya olan ihracatımız, ülkemizin rekabet gücünün yüksek olduğu belirlenen ürün ve ürün grupları dikkate alınarak hedef ülke ve sektörlerle yönelik iş dünyası, diplomasi ve finansman ayaklarını temel alan bütüncül bir yaklaşımla ele alınacaktır.	Dışişleri Bakanlığı	Aralık 2023	✓	✓			
Vergiye gönüllü uyumun ve iş yapma kolaylığının artırılmasına yönelik olarak vergi beyannameleri gözden geçirilecek ve mükelleflerin ve meslek mensuplarının görüşleri doğrultusunda sadeleştirilecektir.	Hazine ve Maliye Bakanlığı	Aralık 2021		✓			

	Sorumlu Bakanlık	Planlanan Tamamlanma Tarihi	Ekonomik Dengeleme	Sağlıklı ve Sürdürülebilir Büyüme	Daha Adaletli Paylaşım	Nitelikli İnsan Gücü ve Güçlü Toplum	Yeni Normal
İŞ VE YATIRIM ORTAMI							
Teşvik ve desteklerde etkinliği sağlamak amacıyla; kapsamlı analize imkân veren, bütüncül ve kaliteli veri sağlayan Teşvik ve Destek Bilgi Sistemi hayata geçirilecektir.	Hazine ve Maliye Bakanlığı	Aralık 2021	✓	✓	✓		
Destek programlarının tabi olacağı temel ilke ve kuralların belirlenmesi, teşvik ve destek sisteminin sadeleştirilerek mükerrerliği önleyici bir yapıda kurgulanması, teşvik ve desteklere ilişkin etkinliğin sağlanması ve etki değerlendirmelerinin yapılabilmesi amacıyla gerekli olan yasal ve düzenleyici çerçeve hazırlanacaktır.	Hazine ve Maliye Bakanlığı	Aralık 2021	✓	✓	✓		
Kooperatif ve üst kuruluşlarının; uluslararası kooperatifçilik ilke ve uygulamalarına uygun şekilde faaliyet göstermesini, şeffaf ve profesyonel bir yönetim yapısına kavuşturulmasını, etkin bir denetim sistemine sahip olmasını, sağlayacak şekilde kooperatifçilik mevzuatı güncellenecektir.	Ticaret Bakanlığı	Aralık 2023	✓	✓	✓		
İhracatımızın sürdürülebilirliğinin sağlanması, dış ticarete maliyetlerin azaltılması ve ihraç ürünlerimizin yeni pazarlara en etkin ve verimli yoldan ulaştırılması amaçları ile yurtdışında Türk ihraç ürünlerinin depolanabildiği, elleçlenebildiği ve ilgili ülkenin iç kesimlerine dağıtımının yapılabilmesi Yurtdışı Lojistik Merkezlerin kurulması desteklenecektir.	Ticaret Bakanlığı	Eylül 2022	✓	✓	✓		
Ekonomik ilişkilerin bir üst seviyeye çıkarılması ve mevcut ilişkilerin derinleştirilmesi için ilgili ülkelerle müzakeresi sürdürülen Tercihli Ticaret Anlaşmaları ve Serbest Ticaret Anlaşmaları cari dengenin sürdürülebilirliği gözetilerek tamamlanacaktır.	Ticaret Bakanlığı	Aralık 2021	✓	✓	✓		✓

	Sorumlu Bakanlık	Planlanan Tamamlanma Tarihi	Ekonomik Dengeleme	Sağlıklı ve Sürdürülebilir Büyüme	Daha Adaletli Paylaşım	Nitelikli İnsan Gücü ve Güçlü Toplum	Yeni Normal
İŞ VE YATIRIM ORTAMI							
Brexit sonrasında Birleşik Krallıkla ticari ve ekonomik ilişkilere yeni bir dinamizm ve boyut kazandırmak amacıyla yeni bir Tercihli Ticaret Sistemi oluşturulacaktır.	Ticaret Bakanlığı	Aralık 2022	✓	✓	✓		✓
Afrika Ülkeleri ve Türk Cumhuriyetleri ile ticari ve ekonomik ilişkilerin geliştirilmesini teminen iş ve ticaret forumları düzenlenecektir.	Ticaret Bakanlığı	Ekim 2023		✓			
Girişimcilerin hızlı ve güvenli bir şekilde ticari hayata başlamalarını sağlamak için şirket kuruluş süreçleri tamamen dijital ortama taşınacaktır.	Ticaret Bakanlığı	Aralık 2022		✓			✓
İhracatçı firmaların ihtiyaç duydukları tüm bilgilere tek elden erişimlerini sağlamak, firmalara özel, kişiselleştirilmiş pazar ve ürün önerileri sunmak amacıyla hizmete açılan Kolay İhracat Platformu güçlendirilecek, kullanımı yaygınlaştırılarak mevcut ve potansiyel ihracatçılara etkin bir pazara giriş rehberliği kaynağı oluşturulacaktır.	Ticaret Bakanlığı	Aralık 2021		✓		✓	✓
İhracata ilişkin tecrübelerin paylaşılacağı ulusal bir iş ağı kurularak; İhracatçı Startup Online Network Programı, Türkiye Kadın Girişimci Online Network Programı ve Ulusal Kadın İhracatçı Network Platformu aracılığıyla kadın ve genç girişimciler ihracata yönlendirilecektir.	Ticaret Bakanlığı	Aralık 2023	✓	✓	✓	✓	✓

	Sorumlu Bakanlık	Planlanan Tamamlanma Tarihi	Ekonomik Dengelenme	Sağlık ve Sürdürülebilir Büyüme	Daha Adaletli Paylaşım	Nitelikli İnsan Gücü ve Güçlü Toplum	Yeni Normal
İŞ VE YATIRIM ORTAMI							
Helal Akreditasyon ve diğer akreditasyon çalışmalarının önemini ve iş dünyasının konu hakkında farkındalığını artırmak için yurt içinde ve yurt dışında çalışmalar yürütülecektir.	Ticaret Bakanlığı	Aralık 2023		✓			
Ülkemizde ve yurt dışında helal belgelendirme faaliyeti yürüten kuruluşların akreditasyonu gerçekleştirilecek ve kamu nezdinde izlenebilir bir sistem kurulacaktır.	Ticaret Bakanlığı	Aralık 2023		✓			

	Sorumlu Bakanlık	Planlanan Tamamlanma Tarihi	Ekonomik Dengeleme	Sağlıklı ve Sürdürülebilir Bütçeye	Daha Adaletli Paylaşım	Nitelikli İnsan Gücü ve Güçlü Toplum	Yeni Normal
İŞGÜCÜ VE İSTİHDAM							
Özel politika gerektiren gruplar için aktif işgücü programları düzenlenecek ve bu grupların özel sektörde istihdamlarına aracılık edilecektir.	Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı	Aralık 2021		✓	✓	✓	
İşsizlerin profil, beceri, beklenti ve istihdam edilebilmelerini engelleyen unsurların tespit edilmesi ve bu kişilere yönelik özelleştirilmiş politikaların uygulanmasına yönelik <i>İşsiz Profil Envanteri Araştırması</i> yapılacaktır.	Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı	Aralık 2022		✓		✓	
İŞKUR tarafından sunulan eğitimlere oluşturulacak dijital kütüphane vasıtasıyla erişim imkânı sağlanacaktır.	Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı	Aralık 2023		✓		✓	✓
Etkili danışmanlık hizmetleri ile gençlerin kariyer planlamalarına destek verilerek eğitim sonrası işgücü piyasasına girişleri kolaylaştırılacak, bu kapsamda staj portalı kurulacaktır.	Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı	Aralık 2021		✓		✓	✓
Ülkemizin ihtiyaçları doğrultusunda mesleki ve teknik eğitim sisteminin yapısı güçlendirilecek, reel sektörün ihtiyaç duyduğu nitelikli işgücü ihtiyacı sektörle iş birliği içinde karşılanacak, bu doğrultuda Ulusal Meslek Standartları ve Yeterlilikler belirlenecek, mesleki yeterlilik belgesi ve nitelikli işgücü sayısı artırılabilecektir.	Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı	Aralık 2021		✓		✓	
Kaybolmaya yüz tutmuş geleneksel mesleklerin tekrar canlandırılması ve bu kapsamda istihdam olanaklarının artırılması amacıyla yapılacak çalışmalar teşvik edilecektir.	Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı	Aralık 2023		✓		✓	

	Sorumlu Bakanlık	Planlanan Tamamlanma Tarihi	Ekonomik Dengeleme	Sağlıklı ve Sürdürülebilir Büyüme	Daha Adaletli Paylaşım	Nitelikli İnsan Gücü ve Güçlü Toplum	Yeni Normal
İŞGÜCÜ VE İSTİHDAM							
Kayıt dışı istihdamla mücadelede etkinlik artırılacaktır.	Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı	Aralık 2022		✓	✓	✓	
Çalışma izni kriterleri, yerel işgücü piyasasının korunmasına ve ekonomik büyümeye katkı sağlayacak şekilde yeniden belirlenecektir.	Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı	Aralık 2021		✓	✓	✓	
Sektörel farklılıklar göz önünde bulundurularak işyerlerindeki iş sağlığı ve güvenliği hizmetlerinin etkinleştirilmesi için simülasyon, tahminsel modelleme gibi yeni nesil yöntemlerle iş kazası ve meslek hastalıklarının önlenmesine ilişkin kapasite artırılacaktır.	Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı	Aralık 2023		✓	✓	✓	✓
Kamuda kadro ve pozisyonların iş tanımları yapılacak, çalışanların yetkinlikleri belirlenecek, norm kadro çalışmaları gerçekleştirilecek, iş tanımı ve yetkinlikler dikkate alınarak norm fazlası personelin yeniden yerleştirilmesi yapılacak, hedef ve yetkinlik bazlı performans değerlendirme sistemi oluşturularak başarılı personelin ödüllendirilmesini sağlayacak Kamu İnsan Kaynakları Yönetim Sistemi kurulacaktır.	Hazine ve Maliye Bakanlığı	Aralık 2023				✓	

	Sorumlu Bakanlık	Planlanan Tamamlanma Tarihi	Ekonomik Dengeleme	Sağlıklı ve Sürdürülebilir Büyüme	Daha Adaletli Paylaşım	Nitelikli İnsan Gücü ve Güçlü Toplum	Yeni Normal
KAMU DÜZENİ VE GÜVENLİĞİ							
Kamu düzenini ve güvenliğini tehdit eden olayların öngörülmesi ve önlenmesi için bilişim teknolojilerinin etkin şekilde kullanılacağı projeler hayata geçirilecektir.	İçişleri Bakanlığı	Aralık 2021				✓	
Afetlerle daha etkin müdahale için toplumun farkındalığı artırılacak, kesintisiz ve güvenli haberleşme altyapısı kurulacak ve afet risklerinin belirlenmesi ve azaltılması için planlama çalışmaları yürütülecektir.	İçişleri Bakanlığı	Aralık 2023		✓		✓	✓
Nüfus hizmetlerinde kullanılan sistem ve uygulama yazılımlarının yerli ve milli üretim kapsamında dijital dönüşümü sağlanacak, Biyometrik Veri Sistemi hayata geçirilecektir.	İçişleri Bakanlığı	Aralık 2021	✓	✓		✓	
Siber tehditlerin etkilerinin azaltılması, ulusal seviyede gerekli önlemlerin alınması, güvenli bir ulusal siber ortamın oluşturulması ve ülkemizin siber güvenlik alanında uluslararası seviyede en üst sıralarda yer almasını teminen 2020-2023 Ulusal Siber Güvenlik Stratejisi ve Eylem Planı hayata geçirilecektir.	Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı	Aralık 2023		✓		✓	

	Sorumlu Bakanlık	Planlanan Tamamlanma Tarihi	Ekonomik Dengeleme	Sağlıklı ve Sürdürülebilir Bütçeye	Daha Adaletili Paylaşım	Nitelikli İnsan Gücü ve Güçlü Toplum	Yeni Normal
KAMU MALİYESİ							
Kamu kaynaklarının verimli kullanılması amacıyla Yurt Dışı İlaç Fiyat Listesinde (Ek-4/C) yer alan yurt dışı ilaçların tamamı Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından temin edilecektir.	Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı	Aralık 2021	✓		✓		
Bakım ekonomisi altyapısı güçlendirilecek ve Uzun Dönemli Bakım Sigortasına İlişkin Aktüeryal Model oluşturulacaktır.	Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı	Aralık 2023		✓	✓	✓	
İlaç, aşı, tıbbi cihaz başta olmak üzere sağlık alanında ve ülkemizin kalkınmasına katkı sağlayacak ileri teknoloji yatırımlarına DMO tarafından alım garantisi sağlanacaktır.	Hazine ve Maliye Bakanlığı	Aralık 2021	✓		✓		
Kamu taşıtlarının tedarikinde, kullanımında ve tasfiyesinde etkinlik ve verimliliği artıracak politikaların sağlıklı şekilde yürütülmesine imkân tanıyacak kamu taşıt filo yönetim sistemi kurulacak, uygulama modeli yaygınlaştırılacaktır.	Hazine ve Maliye Bakanlığı	Aralık 2021	✓	✓	✓		
Kamuya ait taşınmazlar ve atıl tesisler, milli ekonomiye katkı sağlanması için katma değer oluşturacak şekilde istihdam, yatırım/üretim amacıyla değerlendirilecektir.	Hazine ve Maliye Bakanlığı	Aralık 2023		✓	✓		
KİT'lerde bağımsız denetim ve iç kontrol sisteminin kalitesinin artırılması ile KİT'lerin faaliyetlerini daha etkin ve verimli yürütmeleri sağlanacaktır.	Hazine ve Maliye Bakanlığı	Haziran 2022	✓	✓			
E-nabız sisteminde yapılacak iyileştirmelerle mükerrer işlemlerin önüne geçilerek doğru ve etkin faturalandırma yapılacaktır.	Sağlık Bakanlığı	Haziran 2022		✓	✓		

	Sorumlu Bakanlık	Planlanan Tamamlanma Tarihi	Ekonomik Dengeleme	Sağlıklı ve Sürdürülebilir Büyüme	Daha Adaletli Paylaşım	Nitelikli İnsan Gücü ve Güçlü Toplum	Yeni Normal
SAĞLIK							
Kanser, kronik ve nadir hastalıkların erken tanı ve tedavisi ile önlenmesinde etkin, özgün ve katma değeri olan ürünlerin geliştirilmesi için kişisel ve dönüşümsel tıp alanında uygulamalı projeler hayata geçirilecektir.	Sağlık Bakanlığı	Aralık 2022	✓	✓		✓	
Geleneksel ve tamamlayıcı tıp uygulamalarının kanıta dayalı bir şekilde sağlık sistemine entegrasyonu sağlanacak, klinik araştırma kapasitesi artırılarak inovasyon ve Ar-Ge altyapısı güçlendirilecektir.	Sağlık Bakanlığı	Aralık 2023	✓	✓		✓	
Ülkemizdeki yaşlı bireylerin tıbbi bakım ihtiyacının tespit edilmesi ve yaşlılıkta tanı, tedavi ve izleme hizmetlerinin uygun ve etkin işleminin sağlanması amacıyla Türkiye Yaşlılık ve Sağlık Araştırması yapılacak ve Yaşlı İzlem Projesi hayata geçirilecektir.	Sağlık Bakanlığı	Aralık 2022				✓	
Akılcı ilaç kullanımı konusunda farkındalık ve izleme-değerlendirme faaliyetleri yürütülerek ilaç kullanımının optimize edilmesi ve ilaç maliyetlerinin azaltılması konusunda projeler uygulamaya konulacaktır.	Sağlık Bakanlığı	Aralık 2021	✓		✓	✓	
Sağlık hizmetlerinin dijitalleşmesi ve uzaktan sağlık hizmeti sunulabilmesine imkan sağlayacak teletıp uygulamaları hayata geçirilecektir.	Sağlık Bakanlığı	Haziran 2023				✓	✓

	Sorumlu Bakanlık	Planlanan Tamamlanma Tarihi	Ekonomik Dengeleme	Sağlıklı ve Sürdürülebilir Bütçeye	Daha Adaletli Paylaşım	Nitelikli İnsan Gücü ve Güçlü Toplum	Yeni Normal
TARIM							
Yeni potansiyel su ürünleri yetiştiricilik alanları belirlenerek yatırımlara hazırlanacak, alternatif su ürünleri yetiştiriciliğinde tür çeşitliliği artırılacak ve kapalı devre su ürünü yetiştiricilik sistemi yaygınlaştırılacaktır.	Tarım ve Orman Bakanlığı	Aralık 2021	✓	✓			
Mera, yaylak ve kışlakların tespit ve tahdit çalışmaları tamamlanacak ve ıslah çalışmaları yaygınlaştırılacaktır.	Tarım ve Orman Bakanlığı	Aralık 2023	✓	✓			
Depreme dayanıklılığı ve ısı yalıtımını artırmak, çevre dostu malzemelerin kullanımını yaygınlaştırmak için inşaat sektöründe yapısal ahşap kullanımı artırılacak, endüstriyel ve ekonomik değeri olan ağaçların dikimi yaygınlaştırılacaktır.	Tarım ve Orman Bakanlığı	Aralık 2022	✓	✓			
Yabani zeytin ve menengiç ağaçları aşılansarak üretime kazandırılacak ve bu ağaçların yetiştiği bölgelerde yaşayan kişilere ürünleri toplayıp satma imkânı verilerek ilave gelir elde etme imkânı sağlanacaktır.	Tarım ve Orman Bakanlığı	Aralık 2023	✓	✓	✓		
Gıda ürünlerinde taklit ve tağşiş ile mücadele artırılarak gıda güvenilirliği sağlanacak, denetimlerin etkinleştirilmesi amacıyla gıda denetçisi uygulaması başlatılacaktır.	Tarım ve Orman Bakanlığı	Aralık 2023				✓	

	Sorumlu Bakanlık	Planlanan Tamamlanma Tarihi	Ekonomik Dengeleme	Sağlıklı ve Sürdürülebilir Bütçeye	Daha Adaleti Paylaşım	Nitelikli İnsan Gücü ve Güçlü Toplum	Yeni Normal
TARIM							
Tarım ürünlerinde arz ve rekolte tahminlerinin sağlıklı yapılmasına imkân veren erken uyarı sistemi çalışmalarına devam edilecektir.	Tarım ve Orman Bakanlığı	Aralık 2022	✓	✓			
Örtü altı üretim kapasitesini artıracak teknolojik ve verimli seraların kurulumu çalışmaları sürdürülecektir.	Tarım ve Orman Bakanlığı	Aralık 2023	✓	✓			
Kenevir ve tıbbi/aromatik bitkiler başta olmak üzere katma değeri ve stratejik önemi yüksek tarımsal faaliyetlere yönelik birim alandan yüksek verim alınması için çalışmalar yapılarak kırsal alanda refah yükseltilecek ve istikrarlı gıda arzı sağlanacaktır.	Tarım ve Orman Bakanlığı	Aralık 2023	✓	✓	✓		
Hayvan sağlığının korunmasına yönelik tedbirler artırılabilecek, yerli ilaç ve aşı üretimi çalışmaları hızlandırılacak, üretimin ve verimliliğin artırılması için yerli ırkların muhafaza ve ıslah çalışmaları yaygınlaştırılacaktır.	Tarım ve Orman Bakanlığı	Aralık 2023	✓	✓			
Hayvanlardan insanlara bulaşan hastalıklara karşı hazırlık seviyesini artırmak için Zoonoz Hastalıkları Araştırma Enstitüsü kurulacak, tedaviye yönelik kullanımlarının yanı sıra gıda ve tarımda biyolojik kontrol maddesi olarak kullanılan bakteriyofajların yerli üretimi için bir Ar-Ge merkezi olarak Faj Enstitüsü açılacaktır.	Tarım ve Orman Bakanlığı	Aralık 2023	✓	✓			✓
Lisanslı depolarda depolanan tarım ürünleri için güvenilir tarım ürünleri piyasası oluşturulacak, söz konusu ürünlerin anlık stok bilgisine erişilerek lisanslı depoculuğa konu tarımsal ürün piyasalarının takibi elektronik ortamda yapılabilecektir. Tarım ürünleri ticaretini geliştirmek için lisanslı depoculuk yaygınlaştırılarak lisanslı depo kapasitesi 10 milyon tonun üzerine çıkarılacaktır.	Ticaret Bakanlığı	Aralık 2022	✓	✓			✓

	Sorumlu Bakanlık	Planlanan Tamamlanma Tarihi	Ekonomik Dengeleme	Sağlıklı ve Sürdürülebilir Büyüme	Daha Adaletili Paylaşım	Nitelikli İnsan Gücü ve Güçlü Toplum	Yeni Normal
TURİZM							
Turizmi tüm yıla yaymak ve ülkemize gelen turist sayısını artırmak amacıyla <i>Türkiye Spor Turizmi Envanteri</i> çıkarılacak ve spor turizminin tanıtımı kapsamında faaliyetler düzenlenecektir.	Gençlik ve Spor Bakanlığı	Aralık 2021	✓	✓		✓	
Milli Eğitim Bakanlığıyla imzalanan Mesleki ve Teknik Eğitimi Geliştirme İşbirliği Protokolü kapsamında Turizm Meslek Liselerinde okuyan öğrencilerin, sektörün ihtiyaç duyduğu yabancı diller olan İngilizce ve Rusça zorunlu; Almanca, Çince, Arapça ve Fransızca seçmeli olarak yoğunlaştırılmış dil eğitimi almaları ve turizm işletmelerinde yoğunlaştırılmış beceri eğitimi almaları sağlanacaktır.	Kültür ve Turizm Bakanlığı	Aralık 2021	✓	✓		✓	
Üniversitelerle düzenlenecek protokoller çerçevesinde başta gastronomi ve kültür olmak üzere ilgili alanlarda öğrenim gören öğrencilerin turizm işletmelerinde staj yapmaları ve üniversitelerle işletmeler arası işbirliğinin artırılması sağlanacaktır.	Kültür ve Turizm Bakanlığı	Aralık 2021	✓	✓		✓	
Çin, Hindistan, Japonya ve Güney Kore'nin içinde bulunduğu Uzak Doğu pazarında Güvenli Turizm Sertifikasyonu duyuruları yapılacak uçuş hatlarının açılışına bağlı olarak tanıtım faaliyetleri yürütülecektir.	Kültür ve Turizm Bakanlığı	Aralık 2021	✓	✓			✓
Arkeolojik kazılar tüm yıla yayılarak ortaya çıkarılan yeni ziyaret noktaları, ören yerleri, tarihi ve kültürel eserler turizme kazandırılacaktır.	Kültür ve Turizm Bakanlığı	Aralık 2021	✓	✓		✓	
Türkiye'nin ve İstanbul'un kültür sanat etkinliklerine ev sahipliği yapacak, Galata-Port'tan Taksim Meydanı'na uzanan <i>Beyoğlu Kültür Yolu Projesi</i> hayata geçirilecektir.	Kültür ve Turizm Bakanlığı	Ekim 2021	✓	✓		✓	

	Sorumlu Bakanlık	Planlanan Tamamlanma Tarihi	Ekonomik Dengeleme	Sağlıklı ve Sürdürülebilir Büyüme	Daha Adaletli Paylaşım	Nitelikli İnsan Gücü ve Güçlü Toplum	Yeni Normal
TURİZM							
Sağlık Turizmi Portalı vasıtasıyla dijital ortamda sağlık tesislerimizin profil, branş ve tıbbi kadro bilgileriyle tanıtımı yapılacak, bu sayede tüm hasta-hastane iletişimi ve rezervasyonları portal üzerinden yapılacaktır.	Sağlık Bakanlığı	Aralık 2021	✓	✓		✓	
Bakanlıklarla işbirliği yapılarak Türkiye'nin vize uygulaması yaptığı ülkelerden gelen sağlık turistlerine vize kolaylığı sağlayacak mekanizma hayata geçirilecek, sağlık turistlerinin karşılanması ve yönlendirilmesi amacıyla havalimanları ve sınır kapılarında Sağlık Turizmi Karşılama ve Danışma Birimleri oluşturulacaktır.	Sağlık Bakanlığı	Aralık 2021	✓	✓		✓	

	Sorumlu Bakanlık	Planlanan Tamamlanma Tarihi	Ekonomik Dengeleme	Sağlıklı ve Sürdürülebilir Bütüme	Daha Adaletili Paylaşım	Nitelikli İnsan Gücü ve Güçlü Toplum	Yeni Normal
YERLİ VE YENİLİKÇİ ÜRETİM							
Türkiye'deki tıbbi cihaz sektörünün istihdam ve üretim payının artırılmasına katkı sağlamak amacıyla ihracat ve iç pazar odaklı inovatif bir iş ortamı oluşturulacaktır.	Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı	Ekim 2022	✓	✓		✓	
Elektrik enerjisi üretiminde kullanılan yazılım, bilişim ve otomasyon gibi ürün ve hizmetlerin yerlilik oranı artırılacaktır.	Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı	Aralık 2023	✓	✓		✓	
Nükleer teknoloji alanında Ar-Ge çalışmaları yapılarak ülkemizde nükleer alanda yerli yenilikçi teknolojiler geliştirilecektir.	Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı	Aralık 2023	✓	✓		✓	
Nadir Toprak Elementlerinin cevherden ve atıklardan elde edilme teknolojileri geliştirilerek; enerji, sağlık, otomotiv ve elektronik başta olmak üzere birçok sektörde ileri teknolojik ürünlerin elde edilmesine yönelik çalışmalar yapılacaktır.	Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı	Aralık 2023	✓	✓			
Ülkemizin test, sertifikasyon, belgelendirme ve uygunluk değerlendirme alanlarında etkinliğinin artırılmasına yönelik olarak Türk Standardları Enstitüsü'nün teknik altyapısı güçlendirilecektir.	Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı	Aralık 2022	✓	✓		✓	
Potansiyel üretici-ihracatçı firmalar, tüm illeri kapsayacak şekilde, il bazlı olarak tespit edilecek ve bu firmaların ihracatçıya dönüşümü için gerekli yönlendirme, mentorluk ve destekler sağlanacaktır.	Ticaret Bakanlığı	Aralık 2022	✓	✓	✓		

	Sorumlu Bakanlık	Planlanan Tamamlanma Tarihi	Ekonomik Dengeleme	Sağlıklı ve Sürdürülebilir Büyüme	Daha Adaletli Paylaşım	Nitelikli İnsan Gücü ve Güçlü Toplum	Yeni Normal
YERLİ VE YENİLİKÇİ ÜRETİM							
İhracatta devamlılığı bulunmayan firmalara özel olarak makine öğrenmesi ve davranış bilimlerini temel alan çalışmalar yapılacak, böylece ihracatı bırakacak/ara verecek firmalar önceden tahmin edilecek ve aralıklı olarak ihracat yapan firmaların sürekliliğini sağlamaya yönelik çalışmalar yürütülecektir.	Ticaret Bakanlığı	Aralık 2022	✓	✓	✓		
Ülkemizin demiryolu yolcu ve yük taşımacılığının gelişimiyle uyumlu olarak elektrikli ana hat lokomotifleri, demiryolu araçları ve dizel motor yerli ve milli olarak tasarımı yapılarak üretilenlerdir.	Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı	Aralık 2023	✓	✓	✓	✓	
Mobil haberleşme sektöründe altyapı yatırımlarında yerli ürün kullanımı artırılabilecektir.	Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı	Ocak 2023	✓	✓	✓	✓	

EK TABLO 1:
TEMEL EKONOMİK BÜYÜKLÜKLER

	2019	2020 ⁽¹⁾	2021 ⁽²⁾	2022 ⁽²⁾	2023 ⁽²⁾
BÜYÜME					
GSYH (Milyar TL, Cari Fiyatlarla)	4.320	4.851	5.644	6.310	7.021
GSYH (Milyar Dolar, Cari Fiyatlarla)	761	702	735	801	875
Kişi Başına Gelir (GSYH, Dolar)	9.213	8.381	8.661	9.317	10.033
GSYH Büyümesi (Reel, %)	0,9	0,3	5,8	5,0	5,0
Toplam Tüketim ⁽³⁾	2,1	1,1	4,5	4,4	4,1
Kamu	4,8	5,2	-2,2	2,3	1,2
Özel	1,7	0,4	5,7	4,8	4,6
Toplam Sabit Sermaye Yatırımı ⁽³⁾	-12,4	-2,2	6,2	7,0	7,1
Kamu	-27,9	-0,2	14,2	-7,2	8,4
Özel	-10,0	-2,4	5,1	9,0	6,9
Toplam Yurtiçi Tasarruf / GSYH	26,0	25,1	24,9	26,7	28,3
Kamu	0,0	-3,2	-1,6	-1,2	-0,7
Özel	26,0	28,3	26,5	28,0	29,0
Toplam Yatırım-Tasarruf Farkı / GSYH ⁽⁴⁾	1,2	-3,5	-1,8	-0,6	0,2
Kamu	-3,5	-6,3	-5,2	-4,4	-4,0
Özel	4,7	2,8	3,3	3,9	4,2
Toplam Yurtiçi Talep Katkısı	-1,5	5,3	3,8	4,9	4,8
Net İhracatın Büyüme Katkısı	2,4	-5,0	2,0	0,2	0,2
İSTİHDAM					
Nüfus (Yıl Ortası, Bin Kişi)	82.579	83.710	84.856	86.017	87.195
İşgücüne Katılma Oranı (%)	53,0	49,6	51,2	51,7	52,4
İstihdam Düzeyi (Bin Kişi)	28.080	26.733	28.331	29.496	30.742
İstihdam Oranı (%)	45,7	42,7	44,6	45,6	46,7
İşsizlik Oranı (%)	13,7	13,8	12,9	11,8	10,9
DIŞ TİCARET (GTS)					
İhracat (fob) (Milyar Dolar)	180,8	165,9	184,0	198,0	214,0
İthalat (cif) (Milyar Dolar)	210,3	204,0	223,3	240,0	256,0
Ham Petrol Fiyatı - Brent (Dolar/Varil)	64,0	42,4	52,0	56,2	57,6
Enerji İthalatı (Milyar Dolar)	41,7	29,6	36,9	40,5	40,8
Dış Ticaret Dengesi (Milyar Dolar)	-29,5	-38,1	-39,3	-42,0	-42,0
Dış Ticaret Hacmi / GSYH (%)	51,4	52,7	55,4	54,7	53,7
CARİ İŞLEMLER DENGESİ					
Seyahat Gelirleri (Milyar Dolar)	29,8	10,3	19,8	29,8	35,0
Cari İşlemler Dengesi (Milyar Dolar)	8,8	-24,4	-13,9	-5,4	1,3
Cari İşlemler Dengesi / GSYH (%)	1,2	-3,5	-1,9	-0,7	0,1
Altın Hariç Cari İşlemler Dengesi (Milyar Dolar)	18,1	-3,3	-4,6	3,4	9,6
Altın Hariç Cari İşlemler Dengesi / GSYH (%)	2,4	-0,5	-0,6	0,4	1,1
ENFLASYON					
GSYH Deflatörü	13,9	11,9	9,9	6,4	5,9
TÜFE Yıl Sonu % Değişim	11,8	10,5	8,0	6,0	4,9

Not: (1) Gerçekleşme tahmini, (2) Program, (3) Zincirlenmiş hacim endeksi, yüzde değişme, (4) Toplam tasarruf-yatırım farkı ile cari açık arasındaki fark, milli gelir hesaplamalarında ihracat ve ithalat ağırlıklı döviz kuru kullanılmasından kaynaklanmaktadır.

EK TABLO 2:						
MERKEZİ YÖNETİM BÜTÇESİ		2019	2020 (GT)	2021 (P)	2022 (P)	2023 (P)
		(Milyar TL)				
Harcamalar		1.000,0	1.212,3	1.346,1	1.456,0	1.573,4
Faiz Hariç Harcamalar		900,1	1.074,9	1.166,6	1.251,4	1.355,3
Faiz Giderleri		99,9	137,4	179,5	204,6	218,1
Gelirler		875,3	973,1	1.101,1	1.207,5	1.326,1
Genel Bütçe Vergi Gelirleri		673,9	790,7	922,7	1.020,3	1.121,7
Diğer Gelirler		201,4	182,4	178,4	187,2	204,4
Bütçe Dengesi		-124,7	-239,2	-245,0	-248,5	-247,3
Faiz Dışı Denge		-24,8	-101,8	-65,5	-43,9	-29,2
Program Tanımlı Harcamalar		900,1	1.074,9	1.166,6	1.251,4	1.355,3
Program Tanımlı Gelirler		769,6	895,8	1.042,7	1.157,7	1.275,1
Program Tanımlı Denge		-130,5	-179,1	-123,9	-93,6	-80,2
		(GSYH'ye Oran, Yüzde)				
Harcamalar		23,1	25,0	23,8	23,1	22,4
Faiz Hariç Harcamalar		20,8	22,2	20,7	19,8	19,3
Faiz Giderleri		2,3	2,8	3,2	3,2	3,1
Gelirler		20,3	20,1	19,5	19,1	18,9
Genel Bütçe Vergi Gelirleri		15,6	16,3	16,3	16,2	16,0
Diğer Gelirler		4,7	3,8	3,2	3,0	2,9
Bütçe Dengesi		-2,9	-4,9	-4,3	-3,9	-3,5
Faiz Dışı Denge		-0,6	-2,1	-1,2	-0,7	-0,4
Program Tanımlı Harcamalar		20,8	22,2	20,7	19,8	19,3
Program Tanımlı Gelirler		17,8	18,5	18,5	18,3	18,2
Program Tanımlı Denge		-3,0	-3,7	-2,2	-1,5	-1,1

GT: Gerçekleşme Tahmini **P:** Program

EK TABLO 3:

KAMU KESİMİ GENEL DENGESİ (1)

	2019	2020 (GT)	2021 (P)	2022 (P)	2023 (P)
	(Milyar TL)				
Kamu Kesimi Genel Dengesi (KKGD)	-140,3	-296,7	-265,7	-255,3	-252,0
Genel Devlet	-131,4	-293,9	-256,3	-249,8	-252,1
Merkezi Yönetim Bütçesi	-124,7	-239,2	-245,0	-248,5	-247,3
Mahalli İdareler	-9,3	-10,0	-10,3	-12,7	-19,2
Bütçe Dışı Fonlar	-1,0	-1,6	-2,0	-0,5	0,3
İşsizlik Sigortası Fonu	3,9	-39,0	2,9	13,5	15,6
Sosyal Güvenlik Kuruluşları	-21,1	-14,7	-22,8	-33,2	-42,5
Genel Sağlık Sigortası	23,2	12,6	22,8	33,2	42,5
Döner Sermayeli Kuruluşlar	-2,3	-2,0	-2,0	-1,7	-1,5
KİT'ler	-8,9	-2,9	-9,3	-5,4	0,2
Faiz Giderleri Hariç KKGD	-28,3	-146,9	-73,0	-36,6	-19,6
Faiz Gideri ve Özel. Gel. Hariç KKGD	-33,3	-151,3	-83,0	-46,6	-29,6
	(GSYH'ye Oran, Yüzde)				
Kamu Kesimi Genel Dengesi (KKGD)	-3,2	-6,1	-4,7	-4,0	-3,6
Genel Devlet	-3,0	-6,1	-4,5	-4,0	-3,6
Merkezi Yönetim Bütçesi	-2,9	-4,9	-4,3	-3,9	-3,5
Mahalli İdareler	-0,2	-0,2	-0,2	-0,2	-0,3
Bütçe Dışı Fonlar	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
İşsizlik Sigortası Fonu	0,1	-0,8	0,1	0,2	0,2
Sosyal Güvenlik Kuruluşları	-0,5	-0,3	-0,4	-0,5	-0,6
Genel Sağlık Sigortası	0,5	0,3	0,4	0,5	0,6
Döner Sermayeli Kuruluşlar	-0,1	0,0	0,0	0,0	0,0
KİT'ler	-0,2	-0,1	-0,2	-0,1	0,0
Faiz Giderleri Hariç KKGD	-0,7	-3,0	-1,3	-0,6	-0,3
Faiz Gideri ve Özel. Gel. Hariç KKGD	-0,8	-3,1	-1,5	-0,7	-0,4

(1) Kamu kesimi; merkezi yönetim bütçesi kapsamındaki kurum ve kuruluşlar, mahalli idareler, sosyal güvenlik kuruluşları ile GSS, fonlar, döner sermayeler, İşsizlik Sigortası Fonu (Esnaf Ahilik Sandığı dâhil) ve KİT'lerden oluşmaktadır.

GT: Gerçekleşme Tahmini **P:** Program

EK TABLO 4:					
PROGRAM TANIMLI KAMU KESİMİ GENEL DENGESİ (1)					
	2019	2020 (GT)	2021 (P)	2022 (P)	2023 (P)
	(Milyar TL)				
Kamu Kesimi	-158,0	-246,4	-146,5	-99,7	-85,1
Genel Devlet	-150,3	-244,4	-138,0	-95,1	-86,0
Merkezi Yönetim Bütçesi	-130,5	-179,1	-123,9	-93,6	-80,2
Mahalli İdareler	-4,4	-3,9	-3,5	-5,7	-12,6
Bütçe Dışı Fonlar	-1,5	-1,4	-1,8	-0,3	0,6
İşsizlik Sigortası Fonu **	-12,9	-55,1	-6,0	7,0	8,7
Sosyal Güvenlik Kuruluşları	-21,1	-14,7	-22,8	-33,2	-42,5
Genel Sağlık Sigortası	23,2	12,6	22,8	33,2	42,5
Döner Sermayeli Kuruluşlar	-3,1	-2,8	-2,9	-2,5	-2,4
KİT'ler	-7,7	-2,0	-8,5	-4,5	0,9
	(GSYH'ye Oran, Yüzde)				
Kamu Kesimi	-3,7	-5,1	-2,6	-1,6	-1,2
Genel Devlet	-3,5	-5,0	-2,4	-1,5	-1,2
Merkezi Yönetim Bütçesi	-3,0	-3,7	-2,2	-1,5	-1,1
Mahalli İdareler	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,2
Bütçe Dışı Fonlar	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
İşsizlik Sigortası Fonu **	-0,3	-1,1	-0,1	0,1	0,1
Sosyal Güvenlik Kuruluşları	-0,5	-0,3	-0,4	-0,5	-0,6
Genel Sağlık Sigortası	0,5	0,3	0,4	0,5	0,6
Döner Sermayeli Kuruluşlar	-0,1	-0,1	-0,1	0,0	0,0
KİT'ler	-0,2	0,0	-0,1	-0,1	0,0

* Faiz gelirleri ve giderleri, özelleştirme gelirleri, kamu bankaları kâr payları ve bazı özelliikli gelirler ile giderler hariç tutularak hesaplanmaktadır.

** Esnaf Ahilik Sandığı dâhildir.

GT: Gerçekleşme Tahmini **P:** Program

EK TABLO 5:**KAMU KESİMİNE İLİŞKİN****DİĞER GÖSTERGELER**

	2019	2020 (GT)	2021 (P)	2022 (P)	2023(P)
	(GSYH'ye Oran, Yüzde)				
Kamu Harcanabilir Geliri	10,9	8,2	8,9	9,0	9,3
Kamu Tüketimi	-10,9	-11,4	-10,5	-10,3	-10,0
Kamu Tasarrufu	0,0	-3,2	-1,6	-1,2	-0,7
Kamu Yatırımı	-3,5	-3,2	-3,6	-3,2	-3,3
Kamu Tasarruf Yatırım Farkı	-3,5	-6,3	-5,2	-4,4	-4,0
Kamu Kesimi Özelleştirme Geliri	0,1	0,1	0,2	0,2	0,1
Vergi Yüğü (Sos. Güv. Primleri Dâhil) (1)	23,0	23,4	23,6	23,5	23,4
Vergi Yüğü (Sos. Güv. Primleri Hariç) (1)	16,0	16,7	16,7	16,6	16,4
AB Tanımlı Genel Devlet Borç Stoku	32,5	41,1	40,8	41,6	41,8

(1) Red ve iadeler hariçtir.

GT: Gerçekleşme Tahmini **P:** Program

EK TABLO 6:

GENEL DEVLET DENGESİ*

	2019	2020 (GT)	2021 (P)	2022 (P)	2023 (P)
	(Milyar TL)				
Gelirler	1.429,9	1.577,8	1.791,4	1.970,6	2.177,2
Vergiler	686,3	806,3	939,9	1.039,2	1.142,1
Vergi Dışı Normal Gelirler	81,0	83,3	95,0	106,9	118,9
Faktör Gelirleri	261,2	262,1	246,2	249,4	269,4
Sosyal Fonlar	396,3	421,7	500,3	565,2	636,8
Özelleştirme Gelirleri	5,1	4,4	10,0	10,0	10,0
Harcamalar	1.561,3	1.871,7	2.047,7	2.220,4	2.429,4
Faiz Dışı Harcamalar	1.453,0	1.724,9	1.857,5	2.004,2	2.199,2
Cari Harcamalar	712,6	860,7	902,5	965,5	1.043,8
Yatırım Harcamaları	115,2	125,7	148,1	149,8	179,5
Transfer Harcamaları	625,1	738,5	806,9	888,9	975,9
Stok Değişim Fonu	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Faiz Harcamaları	108,3	146,8	190,2	216,2	230,2
Genel Devlet Dengesi	-131,4	-293,9	-256,3	-249,8	-252,1
Faiz Giderleri Hariç Denge	-23,1	-147,1	-66,1	-33,6	-22,0
Özelleştirme Gelirleri Hariç Denge	-136,4	-298,2	-266,3	-259,8	-262,1
Faiz Gid. ve Özel. Gel. Hariç Denge	-28,1	-151,4	-76,1	-43,6	-32,0
	(GSYH'ye Oran, Yüzde)				
Gelirler	33,1	32,5	31,7	31,2	31,0
Vergiler	15,9	16,6	16,7	16,5	16,3
Vergi Dışı Normal Gelirler	1,9	1,7	1,7	1,7	1,7
Faktör Gelirleri	6,0	5,4	4,4	4,0	3,8
Sosyal Fonlar	9,2	8,7	8,9	9,0	9,1
Özelleştirme Gelirleri	0,1	0,1	0,2	0,2	0,1
Harcamalar	36,1	38,6	36,3	35,2	34,6
Faiz Dışı Harcamalar	33,6	35,6	32,9	31,8	31,3
Cari Harcamalar	16,5	17,7	16,0	15,3	14,9
Yatırım Harcamaları	2,7	2,6	2,6	2,4	2,6
Transfer Harcamaları	14,5	15,2	14,3	14,1	13,9
Stok Değişim Fonu	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Faiz Harcamaları	2,5	3,0	3,4	3,4	3,3
Genel Devlet Dengesi	-3,0	-6,1	-4,5	-4,0	-3,6
Faiz Giderleri Hariç Denge	-0,5	-3,0	-1,2	-0,5	-0,3
Özelleştirme Gelirleri Hariç Denge	-3,2	-6,1	-4,7	-4,1	-3,7
Faiz Gid. ve Özel. Gel. Hariç Denge	-0,7	-3,1	-1,3	-0,7	-0,5

* Genel devlet; merkezi yönetim bütçesi kapsamındaki kurum ve kuruluşlar, mahalli idareler, sosyal güvenlik kuruluşları, genel sağlık sigortası, fonlar, İşsizlik Sigortası Fonu (Esnaf Ahilik Sandığı dâhil) ve döner sermayelerden oluşmaktadır.

GT: Gerçekleşme Tahmini **P:** Program

TAMAMLAYICI EMEKLİLİK SİSTEMİ: 01.01.2022 TARİHİNDEN İTİBAREN NE BEKLENİYOR?

16.06.2020

GÜNDEM

- 01.01.2022 tarihi itibarıyla tamamlayıcı emeklilik sisteminin yürürlüğe girmesi bekleniyor.
- Tamamlayıcı emeklilik sistemi, bir kısım kıdem tazminatı hakkının varlığını sürdürüp, belli bir oranda fona aktarım mekanizmasını kapsamaktadır.

TAMAMLAYICI EMEKLİLİK

- 1.Sistem hem kazanılmış kıdem tazminatını hakkını korumayı hem de ilave emeklilik desteği sağlanmayı amaçlıyor.
- 2.Geçmiş kıdem haklarına dokunulmayacak.
- 3.Mevcut kıdem tazminatı modelinde her 1 yıla karşılık 1 aylık kıdem tazminatı ödenmektedir. Bu da %8,33'e tekabül etmektedir.
- 4.%8,33 oranı değiştirilmeden, eski ve yeni sistem ayrımı gerçekleştirilecek ve buna istinaden yeni modelde %5,33 oranı eski kıdem tazminatını içerecek. Bu da 19 günü tekabül ediyor. Yani yeni modelde, 1 yıla karşılık 30 günlük işverence nakit ödeme yerine, 19 günlük ödeme yapılacaktır.
- 5.Kalan %3'lük kısmı yani 11 günün karşılığı ise işveren katkısı olarak çalışanın bireysel fon hesabına aylık olarak aktarılacaktır.
- 6.Örneğin çalışan kıdeme hak kazanmayacak şekilde ayrılırsa, fonda biriken miktarı şartları sağlaması halinde alması planlanıyor.
- 7.Tasarıya göre, 60 yaşını tamamlayan kişiler, 60 yaşını tamamlamamakla birlikte konut alan, evlenen, ağır hastalık yaşayan ve işsiz kalan kişilere talepleri halinde birikim tutarının %10'u kadar ödeme yapılabilecek.

KIDEM FONUNA ALTERNATİF Mİ?

- 1.Uygulamanın detayları netleştikçe, özellikle işçi sendikaları tarafından tepkiler yoğunlaşıyor.
- 2.Özellikle 1 yıla karşılık ödenen kıdem tazminatı tutarının düşürülmesi ve fonda biriken tutarın alınmasının şartlara bağlanması ile fonun belirsizliği temel itiraz noktalarıdır.
- 3.Söz konusu sistem, tüm kıdem sisteminin bir fona devri yani kıdem fonu ile bireysel emeklilik sistemini ortak paydada birleştirmektedir. Bu sebeple ciddi bir alternatif olarak dikkate alınmaktadır.

HES KODU OLUŞTURULMASI: İŞYERİ İÇİN İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ TEDBİRİ

16.09.2020

HES KODU


- HES (Hayat Eve Sığar) Kodu, Kontrollü Sosyal Hayat kapsamında, ulaşım ya da ziyaret gibi işlemlerinizi kurumlarla ve kişilerle, Covid-19 hastalığı açısından herhangi bir risk taşıyıp taşımadığınızı güvenli şekilde paylaşmanıza yarayan bir koddur.

TOPLU HES KODU SORGULAMA





- E-devlet kanalıyla oluşturulan Toplu HES Kodu Sorgulama hizmeti kullanılarak yöneticiler ve insan kaynakları sorumluları, kendileri ile paylaşılmış olan ve düzenli olarak sorgulama ihtiyacı bulunan HES Kodlarını, kendilerine özel gruplar oluşturarak toplu şekilde sorgulayabilmektedir.

İŞYERLERİ İÇİN NE YAPILABİLİR?

- İşyerinde fiziken çalışan tüm kişilerden HES kodu istenir.
- HES kodları ekte sunduğumuz excel tabloya işlenir.
- Bu tablo Toplu HES Kodu Sorgulama ekranından İnsan Kaynakları yetkilisi ya da yönetici tarafından sisteme aktarılır.
- Böylelikle, risk durumları düzenli olarak takip edilebilir.
- Örnek görüntü:



Sağlık Bakanlığı
HES Kodu Sorgulama

Bu hizmet Sağlık Bakanlığı işbirliği ile e-Devlet Kapısı altyapısı üzerinden sunulmaktadır.

ÖNERİLEN HİZMETLER

[HES Kodu Üretme ve Listeleme](#)

[Toplu HES Kodu Sorgulama](#)

[+ Yeni Sorgu](#)

Sağlık Bilgileri	
T.C. Kimlik Numarası	*****170
HES Kodu	A4D7-1132-10
Risk Durumu	Riskli Değil

HES KODU NEYİ SAĞLAYACAK?

- HES kodu paylaşılan firma ya da kurum HES kodu ile kişinin sağlık durumunu sorgular, risk varsa çalışma, seyahat ya da ziyaret onaylanmaz.
- Örneğin uçak, tren, otobüs vb. seyahatinize başlamadan önce HES kodunuzu paylaşacaksınız. Paylaşılan HES kodları üzerinden tüm yolcuların Covid-19 riski taşıyıp taşımadığı sorgulanabilecek ve riskli kişilerin seyahati engellenecektir. Böylece sağlık durumunuzu koruyabileceksiniz.
- Ayrıca seyahat sırasında herhangi bir risk taşımayan ancak risk durumları sonradan oluşan kişilerle de 14 gün içinde birlikte seyahat etmişseniz, sizinle iletişime geçilerek sağlık ve rehberlik hizmeti sağlanacaktır.
- Aynı uygulama işyerleri için de sağlanarak, risk içerip içermediği belirlenebilecektir.

İLAVE ASGARİ GEÇİM İNDİRİM UYGULAMASI

16.09.2020

İLAVE ASGARİ GEÇİM İNDİRİMİ NEDİR?

- Net ücretleri, gelir vergisi tarifesi sebebiyle 2020 yılı için, 2.324,71 TL altında kalanlara, bu tutar ile bu tutarın altında kaldığı aylara ilişkin olarak aylık hesaplanan net ücreti arasındaki fark tutar, ücretlinin asgari geçim indirimine ayrıca ilave edilmektedir.
- İşyerinde yıl sonuna kadar söz konusu tutarın altında uygulanacak net ücret bulunmuyorsa, bu uygulamaya girmemektedir.

İLAVE AGİ'NİN DETAYLARI

- Net ücret, yasal kesintiler sonrası ücret tutarına asgari geçim indiriminin ilavesi sonucu oluşan ücreti ifade etmektedir. Dolayısıyla çalışan için yapılan varsa özel kesintiler net ücrete ilave edilmiş gibi düşünülerek tespit yapılmalıdır.
- Çalışana yapılan ve ücret olarak kabul edilen tazminat ve prim gibi mutata olmayan ödemeler, esas itibarıyla yıllık bazda ücretlinin gelirini artırdığından, bu ödemeler nedeniyle üst dilime girilmesi nedeniyle aylık net ücretin düştüğünden söz edilemeyecek ve ilave asgari geçim indirimi uygulanmayacaktır.
- Çalışanın ücret aldığı dönemde işe başlaması veya işten ayrılması, ücretsiz izin ve benzeri nedenlerle net ücretinin Ocak ayında sadece kendisi için asgari geçim indirimi hesaplanan asgari ücretlilere ödenen net ücretin altına düşmesi durumunda ilave asgari geçim indirimi uygulanmayacaktır.
- Asgari geçim indiriminin toplamı, ücretlinin o aydaki ücretinden kesilen gelir vergisinden fazla olamayacaktır.
- Asgari geçim indirimi bordrosunda yer alan ilave tutar dahil toplam asgari geçim indirimi tutarı, ücret ödemesinin yapıldığı döneme ilişkin ücret bordrosunun "Asgari Geçim İndirimi" satırına aktarılacaktır. **Dolayısıyla muhtasar ve prim hizmet beyannamesinde de asgari geçim indirim kısmına bu tutarın yansması gerekecektir.**

ÖRNEKLER

- Net ücreti, kişinin asgari geçim indirimi ne olursa olsun, bekar ve çocuksuz olanlar için bulunan asgari geçim indirimi tutarı ile net asgari ücret toplamıdır. Bu da 2020 yılı için 2.324,71 TL'dir. Bu sebeple, 3 çocuklu ve eşi çalışmayan bir kişi de olsa, bu kişinin net ücreti 2.324,71 TL altına düşmediği sürece ilave AGİ uygulanmaz.
- Bekar ve çocuksuz bir kişinin normal net ücretinin 2.324,71 TL olduğunu düşünelim. Artan vergi dilimi sebebiyle, net ücreti bu tutarın altında kalsa da, yıl içerisindeki kümülatif ücrete bakılır. Örneğin bu kişinin Mart ayında 5.000 TL net prim ödemesi varsa, yıl içerisinde elde edilen kümülatif ücrete bakıldığında, prim ödemesi nedeniyle yıllık bazda asgari ücretin altına düşmediğinden ilave asgari geçim indirimi uygulanmayacaktır.

ARABULUCU İŞLEMLERİ

17.08.2020

GÜNDEM

- **Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından yayınlanan 2020-20 sayılı genelge ile arabuluculuk talepli başvurular için yapılacak işlemlere dair süreç farklılaştırılmıştır. Bu bültenimizde bu işlemler detaylandırılmaktadır.**

NE DEĞİŞTİ?

- 1.01.01.2018 tarihi itibarıyla zorunlu arabulucu sisteminin yürürlüğe girmesiyle ihtiyari arabuluculuk da çok geniş uygulama alanı bulmuştur.
 2. Gerçekleşen işlemler ve tereddüt edilen hususlar sonrası SGK'nın 28/02/2019 tarih ve E.3381987 Sayılı görüşünde;
"Arabuluculuk faaliyeti sonucu işe iade dışında anlaşmaya varılması halinde; iş sözleşmesinin fesih tarihi işverence işçinin işten çıkartıldığı tarih olacağından ve işçiye iş güvencesi tazminatı ile en çok dört aya kadar doğmuş bulunan ücret ve diğer haklarının ödenmesi de söz konusu olmayacağından, iş akdinin feshinden sonraki süre için işverenin SGK'ya aylık prim ve hizmet belgesi/muhtasar ve prim hizmet beyannamesi verme yükümlülüğü bulunmamaktadır" ifadelerine yer verilmiştir.
- **Ancak SGK 2020-20 sayılı Genelgesi ile bu görüşünü değiştirmiştir.**

YENİ İŞLEM NEDİR?

- Yeni Genelge ile arabuluculuğun ilam niteliğinde sayılması ile "6325 Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanununa istinaden işveren-işçi ilişkisinden kaynaklanan, bireysel veya toplu iş sözleşmesine dayanan işçi veya işveren alacağı ve tazminatı ile işe iade talebine ilişkin bir uyuşmazlığın arabuluculuk süreci sonucunda anlaşma ile sona ermesi durumunda, taraflar ve avukatları ile arabulucunun birlikte imzaladıkları anlaşma belgesinin icra edilebilirlik şerhi aranmaksızın ilam niteliğinde belge sayılması gerektiğinden, imzalanan arabuluculuk anlaşma tutanağının mahkeme kararı niteliğinde sayılarak Kurum iş ve işlemlerinde mahkeme ilamı vasfında kabul edilerek işlem yapılacaktır.Öte yandan arabuluculuk sürecinin anlaşma ile sona ermesi halinde, taraflar ve arabulucunun birlikte imzaladıkları ancak avukatların imzalarının bulunmadığı anlaşma belgesinin icra edilebilir ilam niteliğinde belge sayılması için bu nitelikteki belgenin ilam niteliğinde olduğuna dair mahkemeden şerh alınacak ve ilgili mahkeme şerhi ile belge ilam niteliği kazanacaktır." denilmiştir.
- Bunun sonucu olarak,
 - Arabuluculuk faaliyeti sonunda işçinin işe başlatılmaması hususunda tarafların anlaşmaya varması halinde, "arabuluculuk anlaşma belgesinin taraflar ve arabulucu tarafından imzalandığı tarihte" **fesih geçerli hale gelecektir ve fesih tarihinin, taraflar ve arabulucu tarafından imzalanan arabuluculuk anlaşma belgesinde yer alan tarih olarak kabul edilecektir.**
 - **Dolayısıyla, işçinin iş sözleşmesinin fesih tarihi arabuluculuk anlaşma belgesinin taraflar ve arabulucu tarafından imzalandığı tarih olduğundan iş akdinin feshinden sonraki süre ile arabuluculuk anlaşma belgesinin taraflar ve arabulucu tarafından imzalandığı tarih arasında işverenin Kurumumuza aylık prim ve hizmet belgesi/muhtasar ve prim hizmet beyannamesi verme yükümlülüğü bulunmaktadır.**